

ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

นางสาวเอมอร ปันทะสีบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF ORGANIZING NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE
SELF-CONTROL ABILITY TO COPE WITH PROBLEMS AND OBSTACLES
FOR CHILDREN AND YOUTH IN JUVENILE OBSERVATION
AND PROTECTION CENTRE

Miss Aimon Punthasueb

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Non-Formal Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อ
เสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและ
อุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครอง
เด็กและเยาวชน

โดย

นางสาวเอมอร ปันทะสืบ

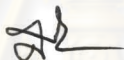
สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบโรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

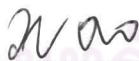
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ อภินันท์กุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ดร.ชนินทร์ สุขเจริญ)

เอมอร บันทะสืบ : ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (EFFECTS OF ORGANIZING NON - FORMAL EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE SELF-CONTROL ABILITY TO COPE WITH PROBLEMS AND OBSTACLES FOR CHILDREN AND YOUTH IN JUVENILE OBSERVATION AND PROTECTION CENTRE) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา , 210 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลังการจัดกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ เด็กและเยาวชน อายุ 13-19 ปี ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 29 คน การจัดกิจกรรมดังกล่าวใช้ระยะเวลา 6 วัน รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคและเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบบวัดความรู้ แบบวัดทักษะ แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค และแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) และเปรียบเทียบความแตกต่างด้วยสถิติทดสอบที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยโปรแกรม SPSS Version 17.0

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความต้องการให้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยกิจกรรมควรลักษณะให้ความรู้ สนุกสนาน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง
2. ผลการทดลองกิจกรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลการทดลองกิจกรรม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิสิต.....เอมอร บันทะสืบ.....

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....*Naoo*.....

ปีการศึกษา 2553

5183451527 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : NON-FORMAL EDUCATION / SELF-CONTROL ABILITY / JUVENILE OBSERVATION AND PROTECTION

AIMON PUNTHASUEB : EFFECTS OF ORGANIZING NON -FORMAL EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE SELF-CONTROL ABILITY TO COPE WITH PROBLEMS AND OBSTACLES FOR CHILDREN AND YOUTH IN JUVENILE OBSERVATION AND PROTECTION CENTRE. THESIS ADVISOR : ASST.PROF.WORARAT PATHUMCHAROENWATTANA, PH.D., 210 pp.

The purposes of this pre- experimental research design were to 1) develop non-formal education activities based on participatory learning concept on self-care ability for noncommunicable diseases of the children and youth in Juvenile Observation and Protection centre; 2) compare the ability for controlling themselves from the problems and obstacles before and after using the activities towards the children and youth in the Juvenile Observation and Protection centre , and 3) to study participants' s satisfaction towards non-formal education activities after the experiment.

The research samples were 29 children and youth in the children and youth in Juvenile Observation and Protection centre from ages 13-19 years old. Activities were organized for 6 days, totally 52 hours. The research instruments of the non-formal education activities are, the knowledge test, the skill test, the attitude test, and the evaluation form. The data were analyzed by using means (\bar{X}), standard deviation (*S.D.*), and dependent-samples t (t-test) at .05 level of significance with SPSS Version 17.0 program

The results were as follow :

1. The children and youth in Juvenile Observation and Protection centre requires the non-formal educational activities which are knowledgeable, enjoyable, and relaxed to enhance the abilities of controlling themselves for their children and youth.
2. After the experiment, the experimental group had the mean scores in knowledge, skills and attitude in self-care after the experiment higher than the mean scores before the experiment at .05 level of significance.
3. After participating the non-formal education activities, the experimental group reported their satisfaction towards the activities at the highest level ($\bar{X} = 4.67$) .

Department: Educational Policy, Management, and Leadership

Field of Study : Non-Formal Education

Academic Year : 2010

Student's Signature Aimon Punthasueb

Advisor's Signature Worarat Pathumcharoenwattana

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี เนื่องด้วยได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัศนี ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล และ ดร.ชนินทร สุขเจริญ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิจัย รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณจีระนนท์ คนหาญ คุณพิทยา เทพวงศ์ และเจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ช่วยเหลือ สนับสนุนข้อมูลในการวิจัย และให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการจัดกิจกรรม

ขอขอบคุณ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ที่ให้ข้อเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมถึงเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีความเป็นกันเอง คอยดูแล เอาใจใส่ และให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยมีความประทับใจเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณ ดร.นฤมล เนียมหอม คุณวิภาวี เรืองสกุล คุณสืบสกุล หลงเวช และ คุณดลพร วัฒนาเจริญโกศา ที่ได้คำปรึกษาและความช่วยเหลือในการทำวิจัย คุณนิ ฝุดผ่อง และคุณกุลรดา สุธีระเวชช์ ที่ได้คำแนะนำ ในการวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ รุ่งพี และเพื่อนๆในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียนทุกคนที่ให้การสนับสนุน และคำแนะนำในการทำวิจัย

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสมบุรณ์ คุณแม่ยุพิน บันทะสืบ และคุณเอก บันทะสืบ ที่เป็นกำลังสำคัญและให้การสนับสนุนในทุกๆด้าน รวมทั้งอยู่เคียงข้างเป็นกำลังใจที่ดีแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. คำถามการวิจัย.....	9
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
4. สมมติฐานของการวิจัย.....	10
5. ขอบเขตของการวิจัย.....	11
6. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
1. แนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	14
1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	14
1.2 ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	18
1.3 ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	22
1.4 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	25
1.5 เทคนิคการสอนที่ใช้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	31
2. แนวคิดเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค.....	33
2.1 ทฤษฎีการควบคุม.....	33
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อ ปัญหาและอุปสรรค.....	41

3. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	49
3.1 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	49
3.2 ประวัติและความเป็นมา.....	49
3.3 วิสัยทัศน์.....	51
3.4 พันธกิจ.....	51
3.5 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง.....	52
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	54
4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหา และอุปสรรค.....	56
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	58
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
2. การออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	63
3. การดำเนินการทดลอง.....	84
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	90
1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค สำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	91
2. ผลการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	92
3. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	95

3.1	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดความรู้เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและ หลังการทดลอง.....	95
3.2	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดทักษะเรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและ หลังการทดลอง.....	96
3.3	คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบวัดทัศนคติเรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลัง การทดลอง.....	97
4.	ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและ เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	98
4.1	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถใน การควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค.....	98
4.2	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถใน การควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค.....	99
4.3	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถใน การควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค.....	100
5.	ผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและ อุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน...	101
5.	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
1.	สรุปผลการวิจัย.....	107
2.	อภิปรายผลการวิจัย.....	115
3.	ข้อเสนอแนะ.....	127
	รายการอ้างอิง.....	130
	ภาคผนวก.....	137
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	138
	ภาคผนวก ข คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	141

บทที่	ญ หน้า
ภาคผนวก ค แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็ก และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	152
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	188
ภาคผนวก จ ตัวอย่างผลงานของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อ ปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชน.....	202
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	210

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2547- พ.ศ. 2551 จำแนกตามเพศ.....	2
2	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ.....	5
3	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ แบ่งตามภูมิภาค.....	6
4	สภาพการณ์ของการควบคุมตนเองซึ่งอยู่ในรูปของความแตกต่างของผลกรรมในปัจจุบันและอนาคต	38
5	รายละเอียดการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	68
6	แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	72
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการทดลอง.....	95
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	96
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	97
10	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการทดลอง.....	98

11	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการทดลอง.....	99
12	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการทดลอง.....	100
13	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม.....	101

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป หากเด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ย่อมส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495

“อนาคตของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับเด็ก เพราะเด็กก็คือผู้ใหญ่ในเวลาข้างหน้า ถ้าบุคคลได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี อยู่ในศีลธรรม เคารพต่อบทกฏหมายของบ้านเมืองเสียตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นพลเมืองของประเทศก็จะมีแต่คนดี และประเทศก็จะเจริญก้าวหน้าต่อไป”

เด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีจำนวน 15 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ (กรมการปกครอง, สำนักบริหารการทะเบียน, 2551) ซึ่งเด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญยิ่งของประเทศ เนื่องจากเยาวชนเป็นความหวังใหม่ของสังคม เป็นวัยที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและสติปัญญา เป็นวัยที่กำลังเข้าสู่ตลาดแรงงาน เป็นวัยที่มีศักยภาพเหมาะสมที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นพลังของชาติที่ต้องสืบทอดและรับภารกิจการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นเยาวชนจึงเปรียบเสมือนผู้ซื้ออนาคตของสังคม (ทัศนีย์ ช้อนขุนทด, 2542) จากนโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554 ได้กล่าวว่า เยาวชนหมายถึง บุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี และเป็นกลุ่มที่มีพลังอันสำคัญที่สามารถช่วยเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ ก่อให้เกิดสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำผิดมากขึ้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหายาเสพติด ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง และปัญหาการประพฤติดัวไม่เหมาะสม ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้มาจากตัวเด็กและเยาวชนเองและจากผู้ใหญ่สร้างปัญหาขึ้นให้กับเด็กและเยาวชน (นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว พ.ศ. 2545-2554) จากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน กอปรกับปัญหาทางด้านสังคมในหลายๆด้าน ที่รุมเร้าประเทศไทย ณ ขณะนี้ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องตกเป็นเหยื่อของความเจริญทางด้านวัตถุและเป็นภาระของสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากผลสำรวจของสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก

และเยาวชน พบว่าแนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีมากขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จาก ข้อมูลทางสถิติจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศจำแนกตามเพศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2551 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ.2547- พ.ศ. 2551 จำแนกตามเพศ

เพศ	ปี พ.ศ.					รวม
	2547	2548	2549	2550	2551	
ชาย	30,368	32,756	44,161	46,593	42,779	196,657
หญิง	2,940	3,324	4,507	4,537	4,202	19,515
รวม	33,080	36,080	48,668	51,128	46,981	216,172

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2553

จากรายงานสถิติของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในตารางข้างต้น พบว่า จากการดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศจำแนกตามเพศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง 2551 จำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทั่วประเทศมีเพิ่มมากขึ้นแทบทุกปี และในแต่ละปีมีเด็กและเยาวชนกระทำผิดเป็นจำนวนมาก

จากปัญหาการกระทำของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ส่งผลให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุม ดูแล บำบัด แก้ไข ฟื้นฟู ป้องกัน พัฒนาพฤตินิสัย และสงเคราะห์เด็กและเยาวชนระหว่างการสอบสวน หรือการพิจารณาคดี และดำเนินการด้านกิจการชุมชนและประสานความร่วมมือเพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็ก (กระทรวงยุติธรรม , กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552)

เด็กและเยาวชนที่อยู่ร่วมกันในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ล้วนเป็นเด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิต และร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ฯลฯ ซึ่งสาเหตุของการกระทำผิดส่วนใหญ่เกิดจากการคบเพื่อน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกผู้อื่นชักจูงหรือบังคับ สภาพครอบครัว สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ความคึกคะนอง การทะเลาะวิวาท และการป่วยทางจิต (กระทรวงยุติธรรม , กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552)

สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็น การติดยาเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ก้าวร้าวใช้ความรุนแรง ปัญหาสุขภาพจิต

ความเครียด ซึมเศร้า ฆ่าตัวตาย ปัญหาทางการเรียน ฯลฯ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนมีความสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับต่ำ ขาดความเข้มแข็ง อดทนในการเผชิญปัญหา ไม่สามารถอดทนต่อความเหนื่อยยาก ขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถแก้ปัญหาและควบคุมสิ่งต่างๆได้ ซึ่งสอดคล้องกับ นันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์ (2547) ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนผู้ที่กระทำผิดส่วนใหญ่มักจะมีพื้นฐานมาจากปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งหากมีการส่งเสริม AQ น่าจะมีการส่วนช่วยให้ปัญหาทางด้านอารมณ์ลดลง ส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะในการแก้ปัญหา และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค

มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของความสามารถในการควบคุมตนเองไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็น Glasser (1984) กล่าวถึง ระบบการควบคุมโดยอธิบายถึงพฤติกรรมทั้งหมดของคนเราว่าเกิดจากความต้องการต่าง ๆ ภายในตัวเราเอง Cormier (1979) การควบคุมตนเอง คือ กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีหนึ่งวิธีการใดหรือหลายวิธีรวมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ Kanfer (1977) ก็ได้กล่าวว่า การควบคุมตนเองก็คือ การควบคุมการตอบสนองหรือการกระทำที่มีผลกระทบขัดแย้งกันระหว่างปัจจุบันและอนาคต และบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองได้ก็คือบุคคลที่เลือกกระทำพฤติกรรมที่ให้ผลทางลบในปัจจุบันเพื่อที่จะได้ผลกระทบทางบวกในอนาคต แต่มีทฤษฎีของนักการศึกษาท่านหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับ และได้มีการนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้กันอย่างแพร่หลายก็คือ Paul G. Stoltz

Stoltz (1997) ได้กล่าวว่า Adversity Quotient หรือ AQ กลายเป็นทฤษฎีที่ทรงพลังและเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่ามาก เป็นอาวุธที่ขัดเกลาแล้วเป็นอย่างดี เพื่อใช้ในการต่อสู้กับเวลาแห่งความทุกข์ยาก ช่วยกระตุ้นให้คุณทบทวนกับสูตรแห่งความสำเร็จที่เราใช้อยู่ ปัญหาหรือความท้าทายในปัจจุบันนี้ต้องการวิธีคิดแบบใหม่ ต้องการวิธีการใหม่ๆ ที่มีประสิทธิผลและหยิบฉวยมาใช้ได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2545) ยังกล่าวว่า AQ เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนประสบความสำเร็จหรือ winners จะเป็นผู้ที่มองเห็นปัญหาเป็นโอกาส มองเห็นโอกาสทุกๆ ครั้งที่มีปัญหาและในขณะเดียวกันผู้ที่พ่ายแพ้หรือผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จ จะมองเห็นปัญหาทุกๆ ครั้งที่มีโอกาส

ความสามารถในเผชิญและอุปสรรค (Adversity Quotient) หรือ AQ คือ ความสามารถที่จะเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ความสามารถที่จะทนต่อปัญหาได้เพียงใด ความสามารถในการเอาชนะปัญหานั้น Stoltz (1997) ได้แบ่ง AQ ออกเป็น 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การควบคุม (C=Control) หมายถึงระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin and

Ownership) หมายถึงระดับความสามารถในการควบคุมวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรค โดยการพิจารณานำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ของตนเองจากสิ่งที่เคยทำผิดพลาดในอดีต เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข การทำניתนเองและนำไปสู่การเสียใจ หรือการสำนึกผิด มิติที่3 ผลกระทบ (Reach) หมายถึง การวัดผลกระทบของปัญหาความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด และมิติที่4 ความคงทน (Endurance) หมายถึง การรับรู้ถึงความคงอยู่ของอุปสรรคและความสามารถในการจัดการความยืดหยุ่นของปัญหา รวมถึงการขจัดให้หมดไป

จากความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคทั้ง 4 มิติ พบว่าการขาดความสามารถในมิติที่1 การควบคุมตนเองเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด ซึ่งสอดคล้องกับ Stoltz (1997) ที่กล่าวว่า วิกฤตทางสังคมที่เราประสบกับการแปรเปลี่ยนอย่างรุนแรงของสภาพเศรษฐกิจ ความรู้สึกที่ไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคต อาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เด็กวัยรุ่นมีการฆ่าตัวตาย มีจำนวนการเข้ารับการบำบัดทางจิตเพิ่มขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้บอถึงวิถีทางของการแสดงออก เมื่อสูญเสียความสามารถในการควบคุมชีวิตตนเอง

Stoltz (1997) ได้กล่าวถึง ความสามารถในการควบคุมตนเอง โดยการควบคุม (C=Control) หมายถึง ระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านการควบคุมสูง ได้แก่ การมีระดับการรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านพ้นเหตุการณ์และความยากลำบากสูง เป็นผู้มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา (Proactive Approach) ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553) ที่ได้ให้ความหมายของการควบคุม หมายถึง เป็นการที่บุคคลตอบสนองและใช้ปัญหาอุปสรรคที่ประสบเพื่อยกระดับตัวเองและผู้อื่นให้สูงขึ้น หรือเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นรูปธรรม การคิดเชิงรุกกับโอกาสที่กำลังใกล้เข้ามาเพื่อให้ความทุกข์ทรมานนั้นก่อเกิดเป็นความแข็งแกร่งในวันข้างหน้า การมองความทุกข์ทรมานในทางบวกทำให้เกิดความเข้มแข็งในการแก้ปัญหา พลิกผลันความเจ็บปวดเป็นแรงผลักดันในชีวิต จึงถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ ลักษณะของผู้มีมิติการควบคุมสูง ได้แก่ ระดับการรับรู้ว่าตนเองมีอำนาจเหนือบางอย่างเสมอ แม้ในเหตุการณ์รุนแรงก็สามารถควบคุมพฤติกรรมตอบสนองของตนได้ แสวงหาปัจจัยหลายๆอย่างมาช่วยแก้ไขสิ่งต่างๆให้ดีขึ้น มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา หนักแน่น ไม่สูญเสียความมั่นใจและความหวังง่าย ๆ ไม่ลดความตั้งใจ ทนทานต่อความยากลำบากต่างๆที่ผ่านเข้ามา ฟื้นตัวเร็ว มีความกระตือรือร้น ในการเผชิญปัญหาอุปสรรคและพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ผู้มีคะแนนมิติการควบคุมสูงจะส่งผลดีในการทำงาน ผลผลิตของงาน สุขภาพและอายุที่ยืนยาว สำหรับผู้ที่มีมิติการควบคุมต่ำ ได้แก่ ผู้ที่รับรู้ว่ามีปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากแม้เพียงเล็กน้อยก็อยู่เหนือการควบคุมของตน เขาต้องยอมรับภาวะเลวร้ายนั้น ไม่สามารถ

เปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆได้ ซึ่งก็จะทำลายกำลังศักยภาพให้ลดน้อยลงจนหมดพลังต่อสู้หรือล้มเลิกความตั้งใจไปง่ายๆ เขาจะเพิกเฉยต่อปัญหาเพราะไม่มีสิ่งใดเลยที่สามารถทำเพื่อป้องกันหรือจำกัดความเสียหายได้ รวมทั้งยังเชื่อถือโชคชะตาหรือเคราะห์กรรม บุคคลกลุ่มนี้ขาดความกระตือรือร้น เพราะบางและอ่อนแอเมื่อเผชิญกับอุปสรรค หรือดูอ่อนล้ามากเกินไปแม้กับเหตุการณ์ไม่ปกติในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีการควบคุมต่ำมากจะล้มเลิกความตั้งใจแก้ไขปัญหาลงอุปสรรคในที่สุด

จากข้างต้นพบว่าความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต หากบุคคลไม่มีความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคย่อมส่งผลให้กระทำผิดและส่งผลให้ชีวิตไปสู่เส้นทางที่เลวร้าย ซึ่งจะพบได้จากสถิติของสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ. 2552 พบว่าเด็กและเยาวชนกระทำผิดจากสาเหตุการทะเลาะวิวาทจำนวน 2,250 คน และจากความคิดคะนอง 6,978 คน ซึ่งทั้งสองสาเหตุล้วนมาจากการขาดความสามารถในการควบคุมตนเองแทบทั้งสิ้น (กระทรวงยุติธรรม , กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552) ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีความสามารถในการควบคุมตนเองได้ดีขึ้น

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน่วยงานในสังกัดอยู่ทั่วประเทศ โดยมีสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งทำหน้าที่พิทักษ์และคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ดำเนินการด้านคดีตามคำตัดสินของศาล โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นเขต 9 เขตและเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตาราง

ตารางที่ 2 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

เขตพื้นที่	จังหวัด
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
เขต 1	จันทบุรี ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว
เขต 2	กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี
เขต 3	ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สระบุรี สุรินทร์
เขต 4	กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรธานี
เขต 5	นครพนม มุกดาหาร ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี

ตารางที่ 2 (ต่อ) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ

เขตพื้นที่	จังหวัด
เขต 6	กำแพงเพชร ชัยนาท ตาก นครสวรรค์ พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย อ่างทอง อุทัยธานี
เขต 7	เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยาแพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุดรดิตถ์
เขต 8	กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง สุราษฎร์ธานี
เขต 9	ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สงขลา สตูล

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2553

จากการสำรวจจำนวนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้ง 9 เขตและกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า การแบ่งเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแบ่งออกเป็นเขตต่างๆ โดยมีการกระจายอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบในแต่ละภาค ดังนี้

ตารางที่ 3 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ แบ่งตามภูมิภาค

ภาค	หน่วยงาน
ภาคกลาง	กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เขต 6 และบางส่วนของเขต 2
ภาคใต้	เขต 8 และเขต 9
ภาคตะวันตก	เขต 2 (บางส่วน)
ภาคตะวันออก	เขต 1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เขต 3 เขต 4 และเขต 5
ภาคเหนือ	เขต 7

ที่มา : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม, 2553

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคเหนือจะมีครบทุกจังหวัด แต่มีเพียงสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น ที่สามารถดำเนินการตามคำสั่งศาลเพื่อฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เด็กและเยาวชนได้ ซึ่งหากศาลตัดสินให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ เด็กและเยาวชนจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน และลำพูนจะเข้า

รับบริการฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนเด็กและเยาวชนจากจังหวัดน่าน แพร่และอุตรดิตถ์ จะเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง และเด็กและเยาวชนจากจังหวัดพะเยา จะเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย (เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง , สัมภาษณ์ , 22 กุมภาพันธ์ 2553) ซึ่งจะพบว่าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับเด็กและเยาวชนทั้งหมด 3 จังหวัด สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงรายทำหน้าที่รับผิดชอบ 2 จังหวัด และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่รับผิดชอบดูแลเด็กและเยาวชนจังหวัดอื่นๆ มากที่สุดคือ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางทำหน้าที่รับผิดชอบ 4 จังหวัด

จากสถิติเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง คดีอาญา 1 มกราคม 2552-31 ธันวาคม 2552 มีจำนวน 517 คดี โดยคดีที่พบมากที่สุดคือคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ คดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ และคดีเกี่ยวกับเพศตามลำดับ (เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2553)

ปัจจุบันสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางมีเด็กและเยาวชนจำนวน 86 คน เป็นชาย 77 คน และหญิง 9 คน (เจ้าหน้าที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดลำปาง, สัมภาษณ์ , 27 สิงหาคม 2553) เด็กและเยาวชนที่อยู่ร่วมกันในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางล้วนเป็นเด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ฯลฯ ซึ่งสาเหตุของการกระทำผิดส่วนใหญ่เกิดจากการคบเพื่อน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกผู้อื่นชักจูงหรือบังคับ สภาพครอบครัว สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ความคึกคะนอง การทะเลาะวิวาท และการป่วยทางจิต (กระทรวงยุติธรรม , กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552) ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ได้รับคำพิพากษาให้รับบริการฝึกอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง จะได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพต่างๆ และทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การเรียนตัดผม ช่างเชื่อม เกษตร ไฟฟ้า พุดชอล ดนตรี คีตมวยไทย นาฏศิลป์ ฯลฯ แต่ยังไม่เคยจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจจังหวัดลำปาง (เจ้าหน้าที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดลำปาง, สัมภาษณ์, 22 พฤษภาคม 2553)

จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางได้จัดขึ้นให้กับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง อาจยังไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการเพื่อพัฒนาเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและ

อุปสรรคได้ ดังนั้นเราจึงควรจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงควรเข้ามาเพิ่มเติมและส่งเสริมในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด เป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น นอกจากนี้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีลักษณะต่างๆ ที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนดังนี้ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2544) 1. ประชากรเป้าหมาย จัดให้แก่ผู้ที่อยู่นอกโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ 2. โครงสร้างและการบริหารงาน มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงาน และจะมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน 3. มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน 4. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน โดยมุ่งหวังให้เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงโดยทันที และมีความสมบูรณ์ในตนเอง สนองความต้องการ การเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคล และสังคม 5. มีหลักสูตรที่เป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการของส่วนบุคคล และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ตนกำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสม 6. การเรียนการสอน และวิธีการเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสนับสนุนแหล่งวิทยากร และภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ 7. การลงทุน และค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน 8. ระยะเวลาของการเรียน การสอนจะมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมการศึกษา 9. ไม่มีสถานที่ หรือสถาบันอย่างเป็นทางการแน่นอนตายตัว โดยสามารถใช้สถานที่ที่ เหมาะสมกับสภาพชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียน 10. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจจะได้รับใบประกาศ วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร แต่อย่างไรก็ดีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็ไม่ใช่ว่าจำเป็นหรือเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากับการได้รับ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

เนื่องจากผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนเหล่านี้ก็เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปในสังคม และเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคเพื่อที่จะผ่านพ้นปัญหาต่างๆ ในชีวิตให้ได้ ฉะนั้นผู้วิจัยจึงต้องการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุม

ตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยใช้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอื่นในโอกาสต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นอย่างไร
2. ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ก่อนและหลังการทดลอง ของของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความแตกต่างกันอย่างไร
3. ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อ กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหา และอุปสรรคเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและ หลังการจัดกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วม กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหา และอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคเป็นพฤติกรรมที่สามารถฝึกฝนกันได้ และเมื่อเราสามารถฝึกฝนตนเองจนสามารถควบคุมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคได้ ย่อมทำให้พฤติกรรมกรรมการแสดงออกของเราเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ

Glasser (1984) กล่าวว่า ระบบการควบคุมโดยอธิบายถึงพฤติกรรมทั้งหมดของคนเราว่าเกิดจากความต้องการต่าง ๆ ภายในตัวเราเอง เราเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัวอย่างใดในระบบการควบคุมและเรียนรู้ที่จะนำมารวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตเพื่อที่จะควบคุมชีวิตของพวกเราได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการควบคุมไม่เพียงแต่ทำให้เรามีความสามารถที่จะตระหนักว่าเราเลือกพฤติกรรมของเราเองและบางทีสิ่งที่เราเลือกอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดี แต่ยังชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เราอาจต้องการใครบางคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง และสิ่งทั้งหมดที่เราสามารถทำได้คือความพยายามที่จะเพิ่มการควบคุมชีวิตของพวกเราให้ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังต้องตระหนักด้วยว่าเราสามารถที่จะควบคุมชีวิตของพวกเราให้ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังต้องตระหนักด้วยว่า เราสามารถที่จะควบคุมชีวิตของตัวเองได้เท่านั้น ไม่สามารถไปควบคุมชีวิตของคนอื่นได้เลย

Cormier (1979) การควบคุมตนเอง คือ กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีหนึ่งวิธีการใดหรือหลายวิธีรวมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม เป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคลอันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง

Brigham (1978) กล่าวว่า การควบคุมตนเองจัดได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับพฤติกรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งตามทฤษฎีการเรียนรู้เชื่อว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม และความสามารถของบุคคลที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนโดยการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมของตน บุคคลใดที่เรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากเท่าไร เขาก็จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเองมากขึ้นเท่านั้น

Kanfer (1970) และ Bandura (1978) กล่าวว่า การควบคุมตนเองมิได้เกิดขึ้นเนื่องจากผลกระทบในสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นผลจากการประเมินถึงคุณค่าของพฤติกรรมและทำให้เกิดการตั้งมาตรฐานให้ตนเองและนำไปสู่การควบคุมตนเองในที่สุด

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ เช่น

ปภาวดี แจ้งศิริ (2527) ได้ศึกษาผลการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลธารวิทยา จังหวัดชุมพร จำนวน 54 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกหาเส้นพฤติกรรมของนักเรียน ระยะที่สองทำการฝึกกระบวนการควบคุมตนเอง และระยะที่สามคือระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมตนเองสามารถลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

Bolstad และ Johnson (1972) ใช้กระบวนการควบคุมตนเองลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนเกรด 1 และ 2 จำนวน 38 คน โดยแบ่งผู้รับการทดลองเป็นกลุ่มย่อย ๆ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงจากภายนอก (ER) กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกให้ใช้กระบวนการควบคุมตนเอง (SR₁, SR₂) โดยที่วิธีการของทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันตรงที่กลุ่มที่ 2 จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมต่อไปในช่วงสุดท้ายของการทดลอง กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม (NR) ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่ 2 มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 ส่วนกลุ่มที่ 3 มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งผลแสดงให้เห็นว่าการฝึกกระบวนการควบคุมตนเองมีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนมากกว่าการเสริมแรงจากภายนอก

จากแนวคิดและงานวิจัย ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ จำนวน 1,182 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2553)
2. ตัวแปรที่จะศึกษา ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.2 ตัวแปรตาม ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่ให้ความรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยลักษณะของการจัดกิจกรรมมีความยืดหยุ่นสูง ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ สถานที่และบุคคล ใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ซึ่งจะมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 4 ขั้นตอน คือ 1. การสำรวจเพื่อค้นหาความต้องการ 2. การออกแบบกิจกรรม 3. การจัดกิจกรรม 4. การประเมินผลการเรียนรู้

ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค หมายถึง ระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค โดยความสามารถในการควบคุมตนเองของ Stoltz (1997) ดังนี้ 1.การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค 2. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา 3. ไม่ย่อท้อ 4. มีความพยายามหาทางออกของปัญหา

การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค หมายถึง การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร รู้จักสำรวจความรู้สึกของตนเอง คิด วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รับรู้ถึงความสามารถของตนในการจะควบคุมตนให้ผ่านปัญหา และสามารถดูแลตนเองเมื่อเกิดทุกข์ได้

มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา หมายถึง กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุ ปัจจัย ของปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์และบอกวิธีจัดการความขัดแย้ง และพยายามคิดขจัดปัญหาโดยไม่เก็บปัญหาและความคับข้องใจไว้กับตนเอง

ไม่ย่อท้อ หมายถึง การให้กำลังใจตนเอง และพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหา โดยหาวิธีและแนวทางเพื่อให้ปัญหาหมดไป

มีความพยายามหาทางออกของปัญหา หมายถึง มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา รู้จักปรึกษากับผู้อื่น มีการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสามารถนำแผนกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป

2. ทำให้หน่วยงานต่างๆที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เกิดความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3. ทำให้เกิดการพัฒนากิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป

4. เป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยให้ผู้วิจัยท่านอื่นสามารถนำเอาแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยได้รวบรวมสาระสำคัญนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 3 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดการศึกษาจากระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษาจากระบบโรงเรียน

การศึกษาจากระบบโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นในทุกประเทศเพราะการศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อคนก้าวพ้นโรงเรียน หรือการศึกษามีได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม เพศหรือวัย หากแต่การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการและสนใจสามารถเข้าเรียนได้ตามความจำเป็น และด้วยเหตุนี้การศึกษาจากระบบโรงเรียนจึงเกิดขึ้นและพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง และได้รับความสนใจมากขึ้น ดังที่หลายคนเรียกว่าเป็นความคาดหวังใหม่ทางการศึกษา การศึกษาจากระบบโรงเรียนสามารถจัดบริการให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลได้อย่างทั่วถึง (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2549)

ฉะนั้นเป็นการยากที่จะนิยามคำว่าการศึกษาจากระบบโรงเรียนให้เป็นที่พอใจ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนมีจำนวนมากและหลากหลาย หากกำหนดเพียงนิยามเดียวให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดย่อมเป็นการยาก ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังในการกำหนดนิยามเพื่อหลีกเลี่ยงการเข้าใจผิด หากใช้มิติต่างๆซึ่งเป็นบริบทของการศึกษาจากระบบโรงเรียน ก็อาจอธิบายได้ใน 6 มิติ (วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2549) คือ

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. หลักสูตรที่เป็นทางเลือกหลากหลายและยืดหยุ่น
3. มีความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเองของผู้เกี่ยวข้อง
4. มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
5. เรียนแล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

6. มีโครงสร้างเข้มงวดน้อยกว่าโรงเรียน

ดังนั้น นักการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศจึงได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้มากมาย ดังนี้

โกวิท วรพิพัฒน์ (2516) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง ประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดนอกระบบการศึกษา โรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความสามารถทั้งในด้านความรู้ทั่วไป และวิชาชีพ ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสัมมาชีพและทำหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น

บรรจง ชูสกุลชาติ (2522) สรุปความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ การศึกษาที่พยายามจะจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนซึ่งผิดหวังในระบบโรงเรียน หรือไม่มีโอกาสที่จะเข้าในระบบโรงเรียน หรือไม่ได้รับความเสมอภาค และให้สมหวังในการศึกษาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่รอดปลอดภัย และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคม

สุนทร สุนันท์ชัย (2524) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า นิยามของการศึกษาในทางสังคมวิทยา คือการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ความคิดที่ผู้ใหญ่กระทำต่อผู้เยาว์ เพื่อให้ผู้เยาว์มีความสามารถที่จะรับบทบาทของผู้ใหญ่ในอนาคต

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาสำหรับผู้ที่ขาดโอกาส ที่จะศึกษาเล่าเรียนภาคปกติ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชน เขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่าง ๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

ปฐุม นิคมนานนท์ (2528) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะ หรือส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ ตามแต่แต่ละบุคคลจะสนใจ

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2529) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบของโรงเรียนเป็นกิจกรรมทางการศึกษาใด ๆ ที่ขึ้นอย่างมีระบบ แต่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียน ภาคปกติ ทั้งนี้ไม่ว่าจะแยกออกเป็นกิจกรรมหนึ่งต่างหาก หรือเป็นส่วนสำคัญของกิจกรรมหลักก็ตาม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บริการต่อประชากรให้ได้รับการเรียนรู้ทั้งเยาวชน และผู้ใหญ่

สุรกุล เจนอบรม (2541) ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็น กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียนปกติ มีเป้าหมายผู้รับบริการ และวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน กิจกรรมการศึกษาดังกล่าวมีทั้งจัดเป็นเอกเทศหรือส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น เป็นได้ทั้งหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ทางการศึกษา

โดยตรง และหน่วยงานของภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนชุมชนที่อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือผู้
วัตถุประสงค์ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม

อุดม เชยกีวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็น
การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของ
การศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและ
หลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่
ละกลุ่ม

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง
การศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ
ประสบการณ์หรือความสนใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและ
ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.
2545 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการ
กำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล
ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหา และหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม
สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้
ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย
ผู้รับบริการ และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลา
เรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้
ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับวุฒิทาง
การศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

วรรรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการ
จัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จ
การศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความ
ต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อาชัญญา รัตนอุบล (2551) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า
หมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและมวลงประสบการณ์ความรู้ใด ๆ ก็ตามที่จัดขึ้นโดยบุคคล

หน่วยงาน และ สถาบันต่าง ๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยยึดหลักการที่ว่า เป็นการสนองความต้องการ ความสนใจ และแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น

Brembeck and Thompson (อ้างถึงใน อุดม เชยกิจวงศ์ , 2541) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหากจะให้คำจำกัดความที่ดีที่สุด ก็เห็นจะเป็นว่าเป็นการศึกษาที่ก่อให้เกิดทักษะและความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกระบบโรงเรียนตามปกติ เป็นการผสมผสานของกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่มีมาตรฐานแน่นอนและดูเหมือนว่าไม่สัมพันธ์กันเลย โดยมีจุดมุ่งหมายไปสู่เป้าหมายนันทนาการ บางที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจถือได้ว่าเป็นระบบที่ไม่มีระบบที่สุดของระบบต่างๆ แต่ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่แล้วบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการก่อให้เกิดทักษะต่าง ๆ ในการสร้างอิทธิพลต่อทัศนคติของประชากร และในการหล่อหลอมค่านิยมทั้งหมดยุคทั้งปวงนั้น มีความสำคัญเท่าเทียมกับระบบโรงเรียนปกติ

Sheffield and Diejomaoh (อ้างถึงในชิตชงค์ ส. นันทนาเนตร , 2549) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ครอบคลุมการฝึกอบรม และการสอนนอกระบบชั้นเรียนในโรงเรียนเกือบทั้งหมดเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคนจากพ่อแม่จากโรงงานไปจนถึงการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งชาติได้รู้หนังสือ การศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะเป็นบริการที่สนองความต้องการหลายอย่าง เช่น

1. เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน
2. เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาจากระบบในโรงเรียนแล้วได้มีโอกาสหาความรู้และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม โดยเฉพาะสำหรับการประกอบอาชีพ
3. สำหรับช่วยให้ผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

Brembeck and Thompson (อ้างถึงในชิตชงค์ ส. นันทนาเนตร , 2549) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหากจะให้คำจำกัดความที่ดีที่สุด จะเห็นว่าเป็นการศึกษาที่ก่อให้เกิดทักษะและความรู้ต่างๆ ขึ้นนอกระบบโรงเรียนตามปกติเป็นการผสมผสานของกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่มีมาตรฐานแน่นอน โดยมีจุดมุ่งหมายไปสู่เป้าหมาย นันทนาการ การบริหารและการควบคุม การศึกษานอกระบบโรงเรียน กระจัดกระจายกันทั่วไปทั้งในฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายเอกชนงบประมาณและกำลังคนที่ทุ่มเทเพื่อดำเนินการตลอดจนผลที่ได้รับอาจจัดเป็นมาตรฐานแน่นอนไม่ได้ บางที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจะเป็นระบบที่ไม่เป็นระบบที่สุดของระบบต่างๆ แต่ใน

ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่แล้ว บทบาทของการศึกษานอกโรงเรียนทำให้เกิดทักษะต่าง ๆ สร้างอธิบายต่อทัศนคติของประชากร และหล่อหลอมค่านิยมทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งมีความสำคัญเท่าเทียมกับระบบโรงเรียนปกติ

Coombs (1974) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษาภาคปกติ ไม่ว่าจะกิจกรรมจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมต่างหาก หรือจัดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรมใหญ่อื่น ๆ เป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่กำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมาย

Knowles (1984) นักการศึกษาผู้ใหญ่ผู้มีชื่อเสียง ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้ว และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

จากนิยามความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวมา สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ ที่จัดขึ้นให้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่มีการกำหนดช่วงอายุ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถจัดขึ้นได้ทั้งใน และนอกระบบโรงเรียน หน่วยงาน หรือองค์การใด ๆ ก็ได้ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดรูปแบบ วิธีการและระยะเวลาในการจัดการศึกษา และมีการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย และสามารถตอบสนองความต้องการ ตลอดจนสามารถช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้

1.2 ปรัชญา และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านได้ให้อธิบายเกี่ยวกับปรัชญา และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในความหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โกวิท วรพิพัฒน์ (2516) ได้ให้แนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีหลักการว่าความต้องการขั้นพื้นฐานของการเรียนของมวลชนก็เพื่อมุ่งให้เกิดความประสมกลมกลืนเข้ากันได้ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสมดุลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆ หรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งเรียกว่า “คิดเป็น”

สุรกุล เจนอบรม (2533) ให้แนวคิดว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างเต็มที่ จึงต้องหารูปแบบของการศึกษาใหม่ ที่สามารถตอบสนองความ

ต้องการของประชาชนได้ ซึ่งเป็นการศึกษาของมวลชน เปิดให้ชนกลุ่มใหญ่ได้ศึกษาเล่าเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงเป็นทางเลือกใหม่ในการพัฒนาประเทศ

ปฐุม นิคมมานนท์ และคณะ (2543) กล่าวว่ากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมี ความเป็นทางการน้อยกว่า หรือมีความยืดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว มีความอ่อนตัว และคล่องตัวมากกว่า การศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งลักษณะที่เป็นทางการน้อย หรือมีความยืดหยุ่นมากนี้เองถือว่าเป็น ข้อได้เปรียบของการศึกษานอกระบบ โดยลักษณะแห่งความยืดหยุ่นของการศึกษานอกระบบที่ สำคัญในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน เนื้อหาส่วนใหญ่จะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ให้ เหมาะสมกับเวลา ความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน โดยอาจจัดหลักสูตรสั้นหรือยาวก็ได้ ซึ่งคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ นอกจากนี้การศึกษานอกระบบยังสามารถเปิดสอนในเวลา ที่แตกต่างกัน เช่น เวลาเช้า กลางคืน หรือเปิดสอนวันหยุดเพื่อเอื้อต่อผู้เรียน

2. ความยืดหยุ่นด้านสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบไม่ได้เจาะจงแน่นอนว่าจะต้องทำ การสอนในโรงเรียนเสมอไป อาจจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน หรือจัดในสถานที่อื่นก็ได้ตามความ เหมาะสม หรือแล้วแต่ความสะดวกเท่าที่สามารถหาได้ ทำให้สถานที่เรียนของการศึกษานอกระบบ จึงจัดได้หลายสภาพ ตามความสะดวก และตามลักษณะของกิจกรรม

3. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้เรียน การศึกษานอกระบบเป็นการจัดบริการให้แก่บุคคลหลาย ช่วงวัย ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยอาจจัดขึ้นเพื่อบุคคลช่วงวัยใดช่วงวัยหนึ่งเฉพาะหรืออาจ ไม่จำกัดช่วงวัยก็ได้

4. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้สอน การเรียนการสอนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่จะใช้วิทยากรที่หลากหลาย อาจเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพแขนงต่าง ๆ ซึ่งไม่ จำเป็นต้องเป็นครูที่สอนเป็นประจำในหน่วยงานนั้น

5. ความยืดหยุ่นด้านวิธีเรียน การศึกษา นอกระบบมีการใช้วิธีการสอน วิธีการเรียนที่ แตกต่างกันไปไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้น อาจเรียนผ่านสื่อต่าง ๆ หรือเรียนที่บ้านก็ได้

6. ความยืดหยุ่นด้านผู้จัดบริการองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้บริการ การศึกษานอกระบบมี ความหลากหลาย นับตั้งแต่องค์กรที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรง หน่วยงานอื่นหรือเอกชนก็ สามารถจัดได้

7. ความยืดหยุ่นด้านระเบียบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กิจกรรมการศึกษาในระบบจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ และระเบียบการปฏิบัติอย่างหลวม ๆ ไม่ตายตัว ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสมควรด้วยเหตุ และผล นอกจากนี้ยังต้องอยู่บนพื้นฐานที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

อาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้อธิบายถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย จัดให้แก่ผู้ที่ยังอยู่นอกโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ มีภารกิจด้านการประกอบอาชีพอยู่แล้ว รวมทั้งผู้ที่พลาดโอกาสจากการศึกษาภาคปกติอีกด้วย กิจกรรมที่จัดโดยทั่วไป แล้วจะไม่มีกำหนดพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน

2. โครงสร้างและการบริหารงาน มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จัดขึ้นของแต่ละหน่วยงาน และจะมีลักษณะที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากมาจากหลายสังกัด การบริหารระดับท้องถิ่น จะมีบทบาทมากขึ้น และส่วนใหญ่จะดำเนินการภายใต้หน่วยงานของรัฐบาล หน่วยงานธุรกิจ องค์กร สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญต่องานการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. ปรัชญาการศึกษา มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาที่เน้นให้ความรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

4. วัตถุประสงค์ เป็นวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง ภายใต้ระยะเวลาที่กำหนดไว้อันสั้น โดยมุ่งหวังให้เป็นผลของการเปลี่ยนแปลงโดยทันที และมีความสมบูรณ์ในตนเอง สนองความต้องการ การเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ของบุคคล และสังคม

5. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรมีลักษณะที่เป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการของส่วนบุคคล ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีทันใด และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ตนกำลังประสบอยู่ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ทำให้ส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะร่วมกับผู้สอนกำหนดหลักสูตรตามที่ตนสนใจ และเนื้อหาวิชาเน้นการลงมือปฏิบัติ

6. การเรียนการสอน และวิธีการเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนแหล่งวิทยากร และภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดวุฒิ หากอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้สอน

ในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเรียนการสอน และวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

7. การลงทุน และค่าใช้จ่าย เป็นการลงทุนที่ประหยัด โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนไว้อย่างแน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น

8. ระยะเวลา เวลาของการเรียน การสอนจะมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น ซึ่งสามารถเรียนได้ในเวลาราชการนอกเวลา ตอนเย็น ตอนกลางคืน หรือช่วงใดช่วงหนึ่งก็ได้ตามความสะดวก และความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่กำหนดเวลาไม่แน่นอน สามารถเรียนได้ตลอดชีวิต สำหรับระยะเวลาที่ใช้เรียนจะเป็นระยะเวลาช่วงสั้น โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

9. สถานที่ ไม่มีสถานที่ หรือสถาบันอย่างเป็นทางการแน่นอนตายตัว โดยสามารถใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของผู้สอนและผู้เรียน เช่น บ้าน โรงเรียน ศาลาวัด ใต้ร่มไม้ เป็นต้น

10. ผลที่ได้รับ ผู้เรียนอาจจะได้รับใบประกาศ วุฒิบัตร หรือประกาศนียบัตร แต่อย่างไรก็ดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็ไม่ใช่ว่าจำเป็นหรือเป็นสิ่งที่สำคัญเท่ากับการได้รับ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองต่อไป

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่นำปรัชญาหลายปรัชญาหลายปรัชญามาประยุกต์ผสมผสาน ซึ่งปรัชญาต่าง ๆ ที่นำมาเป็นหลักได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พัฒนาการนิยม มนุษยนิยมคิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา โดยหลักการจัดการศึกษานอกระบบยึดหลักการ ดังต่อไปนี้

1. ความครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
3. การเปิดโอกาส สร้างโอกาส และขยายโอกาสทางการศึกษา
4. สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
5. การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือก

6. มีความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอนและเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
7. จัดบริการให้ใกล้ตัว เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น การใช้สื่อประเภทต่าง ๆ มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
8. จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
9. จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
10. สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ให้เครื่องมือในการแสวงหา ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย
11. ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
12. ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชน และชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
13. เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
14. เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้ มาเป็นภาพของการร่วมรู้จากการดำเนินชีวิต และสภาพปัญหาจริง

ณัฐธลักษณ์ ศรีมีชัย (2547) กล่าวว่าปรัชญาและแนวคิดในการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้พื้นฐาน พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยปรับปรุงคุณภาพคนภายในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคมโลก

จากแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นแนวคิดที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ตายตัวในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายสามารถคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

1.3 ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้ให้ความหมายและแบ่งประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็นหลายด้าน ดังต่อไปนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2540) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรจัดตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มไหนต้องการอะไร อย่างไร ควรจัดอย่างนั้น กรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนต้องเป็นผู้จัดการศึกษาให้มากขึ้น โดยจัดสรรงบประมาณ หรือกองทุน

โดยกระจายให้เครือข่าย องค์กรเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อการศึกษาจากระบบโรงเรียนให้ได้ งานการศึกษาจากระบบโรงเรียนบางอย่างต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม มิเช่นนั้นอาจเกิดความบกพร่องได้ โดยการศึกษาจากระบบโรงเรียนในทศวรรษหน้า ควรประกอบด้วย

1. กิจกรรมสร้างทักษะทางการอ่าน และการเขียน สามารถอ่าน เขียน พิมพ์ คิดคำนวณได้ดี รวมทั้งการอ่านสัญลักษณ์จากคอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. กิจกรรมเพื่อการมีทักษะการคิด

3. กิจกรรมเพื่อสร้างคุณสมบัติเฉพาะตัวประกอบด้วยความสามารถในการใช้ทรัพยากร การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ

Harbison (อ้างถึงใน อุดม เขยกีวงศ์, 2541) ได้ให้คำนิยามของการศึกษาจากระบบโรงเรียนว่าประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้ใช้แรงงานหรือทำงานอยู่
2. กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะเยาวชน สำหรับการเข้าทำงาน
3. กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ และความเข้าใจที่อยู่นอกเหนือจากการงาน

Griffin (อ้างถึงใน อุดม เขยกีวงศ์, 2541) ได้ให้ลักษณะกิจกรรมทางการศึกษาจากระบบโรงเรียนว่า

1. เป็นโครงการหรือกิจกรรมทางด้านสังคม หรือการพัฒนา เช่น การควบคุมโรคมาลาเรีย หรือการศึกษาผู้ใหญ่

2. เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และมีส่วนสนับสนุนให้มีความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ในกิจกรรมศึกษาในระบบโรงเรียน

3. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นเรื่องการเรียนรู้จากประสบการณ์อันจะนำไปสู่ความสามารถในการเป็นผู้นำ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

4. เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายให้ทั้งเจ้าหน้าที่ และผู้เรียนที่มีภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ หรือเชื้อชาติอย่างหนึ่ง ได้รับโอกาสการเรียนรู้ในอีกสภาพแวดล้อมหนึ่ง

5. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในการเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่นอกหลักสูตร

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการเรียนรู้เพื่อคนทุกเพศทุกวัย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงต้องมีความหลากหลาย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสม (สุมาลี สังข์ศรี, 2545) ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทการศึกษายาสายสามัญ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความรู้ในการเขียนอ่าน การคำนวณเบื้องต้น การติดต่อสื่อสาร สังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต หรือการศึกษาต่อ กิจกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่

1.1 การสอนอ่านเขียน ให้แก่ผู้ไม่รู้หนังสือ และผู้ลืมหนังสือ มีทั้งการสอนอ่านเขียนสำหรับประชาชนทั่วไป สำหรับชาวไทยภูเขา สำหรับประชาชนชาวไทยมุสลิม

1.2 การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบโรงเรียนระดับชั้นประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย ทุกระดับมีวิธีเรียนให้เลือกได้ 3 วิธี คือ แบบชั้นเรียน แบบเรียนด้วยตนเอง และแบบทางไกล

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทการให้ความรู้และทักษะอาชีพ เป็นการให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพสาขาต่าง ๆ เพื่อจะนำความรู้มาปรับปรุงอาชีพที่ประกอบอยู่หรือสร้างอาชีพใหม่เพื่อเพิ่มพูนรายได้ วิชาชีพที่เปิดสอนมีมากมายหลายสาขาทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรม หัตถกรรม พาณิชยกรรม เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมวิทยุ-โทรทัศน์ ช่างแอร์ พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ ช่างยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้า อาหาร ขนม การเลี้ยงปลา การทำนา กุ้ง การทำเครื่องจักรสาน ฯลฯ การฝึกอบรมวิชาชีพนี้จัดโดยหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน สมาคม มูลนิธิ เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โรงเรียนฝึกอาชีพของเอกชน ฯลฯ โดยตัวอย่างของกิจกรรมฝึกอาชีพ ดังนี้

2.2 การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจ ประชาชนที่มีความสนใจวิชาชีพเดียวกัน สามารถรวมตัวกันให้ได้ 15 คน แล้วแจ้งให้เจ้าหน้าที่ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนทราบเพื่อจะได้ติดต่อประสานหาวิทยากรมาฝึกอบรมให้ การอบรมในลักษณะนี้จะใช้เวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง

2.3 การฝึกอาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ป.อ.) เป็นการให้โอกาสแก่เยาวชนที่จบ ป.6 แล้วไม่ได้ศึกษาต่อ ได้ศึกษาสายสามัญควบคู่ไปกับการฝึกอาชีพในห้องเรียนใช้เวลาเรียน 3 ปี ได้ประกาศนียบัตรเทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนต้น

2.4 การฝึกวิชาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จัดสำหรับผู้จบ ม.3 แล้วไม่มีโอกาสศึกษาต่อ ให้ศึกษาทั้งวิชาสามัญและฝึกอาชีพ หรืออาจนำอาชีพที่ประกอบอยู่มาเทียบโอนได้ใช้เวลาเรียน 3 ปี จบแล้วได้วุฒิปวช.

3. การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทให้ความรู้ทั่วไปและข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เป็นการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความรู้ด้าน สุขภาพ กฎหมาย ศาสนา สิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ ฯลฯ การศึกษาในลักษณะนี้ ปัจจุบัน เรียกว่า การศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่

- 3.1 การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- 3.2 การให้ความรู้ ข่าวสาร ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์โทรทัศน์ ฯลฯ
- 3.3 การจัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
- 3.4 ห้องสมุดประชาชน
- 3.5 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 3.6 ศูนย์วิทยาศาสตร์
- 3.7 พิพิธภัณฑ์
- 3.8 ศูนย์กีฬาันทนาการ
- 3.9 สวนสมุนไพร
- 3.10 การจัดตั้งแหล่งความรู้ในลักษณะต่าง ๆ

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัย เป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายในการจัดกิจกรรม เน้นการพัฒนาผู้เรียน ในทุกๆด้าน และมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตได้อย่าง ทันทีทันที่

1.4 หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการและเหตุผลดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2539)

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการ จัดบริการทางการศึกษาเพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา และผู้ด้อยโอกาสโดยไม่มี ข้อจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ และความห่างไกล ฯลฯ ให้ได้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องใช้วิธีการ ต่างๆ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่กลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมทั่วถึง ไม่ว่าจะอยู่ในชนบท อันห่างไกล

3. ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยหน่วยงานที่จัดควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมเมื่อใดสามารถศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาสามารถศึกษาหาความรู้ได้ทุกช่วงชีวิต
4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะไม่เคร่งครัดในระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆเหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น เกณฑ์ด้านอายุ พื้นฐานความรู้ เป็นต้น
5. สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแต่ละกิจกรรมควรจัดขึ้นหลังจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแล้ว ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มก็มีความต้องการไม่เหมือนกัน กิจกรรมก็ควรจัดให้แตกต่างกันไป
6. มีความสัมพันธ์กับสภาพของท้องถิ่น เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ควรยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภทหลายสาขาแล้วเนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น
7. มีความหลากหลายในรูปแบบ รูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นควรจะมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามสะดวก เช่น อาจจะมีรูปแบบที่มีผู้สอนและผู้เรียนเต็มเวลา รูปแบบที่สอนบางเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงาน บางแบบอาจจะเรียนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือเรียนจากสื่อการสอน
8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่างๆ ทั้งเพศ วัย อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก
9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรือ อาจารย์จากสถาบันการศึกษาโดยอาจจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ จากสถานประกอบการ บุคคลในท้องถิ่น พระ หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น
10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหา รู้จักหาวิธีการแก้ปัญหา มาทดลองแก้ปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะกลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่นๆ มาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง

11. นำผลจากการศึกษาไปปรับใช้ได้ปัจจุบัน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ผู้เรียนนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในทันทีทันใด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบอาชีพและมีภาระต่อการทำงาน พวกเขาจะไม่มีเวลาเพื่อสะสมความรู้เข้าไว้หลายๆปี จึงจะนำไปใช้เหมือนนักเรียนในโรงเรียน เขาต้องการที่จะเรียนเพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงาน หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวันในทันทีทันใด

12. ความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาและสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระรับผิดชอบต่อการทำงาน ต่อครอบครัวแล้ว เพราะฉะนั้นเวลาที่มาเรียนก็ย่อมจะหาได้ยาก เพราะฉะนั้นการเรียนการสอนจะจัดตามสถานที่ต่างๆตามความสะดวกของผู้เรียน เช่น ที่บ้านผู้เรียน วัด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และที่อื่นๆอีกทั้งเวลาเรียน ควรจะต้องให้เหมาะสมกับช่วงเวลาที่ว่างของกลุ่มเป้าหมาย

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ต้องยึดแนวทางให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลได้มีโอกาส และได้มีส่วนร่วมในการเพิ่มระดับความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการชี้นำตนเอง ภายใต้การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีลักษณะสำคัญ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีโปรแกรมการศึกษาที่จัดให้มุ่งสนองตอบความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนหรือกลุ่มบุคคล เพื่อให้บุคคลได้มีโอกาสพัฒนา เพิ่มพูน ความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง

นักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้ (ทองอยู่ แก้วไทรฮะ, 2544)

1. ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีการกำหนดอายุเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญไม่มีการบังคับ ผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัยและทุกวุฒิสามารถสมัครเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเองที่มีต่อวิชานั้นๆ

2. ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

3. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและเนื้อหาของการศึกษานอกระบบโรงเรียนยืดหยุ่นได้มาก สามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน โดยหลักสูตรจะสร้างจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ที่มุ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

4. รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบการจัดจะแตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ

5. การเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีแตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสม บางครั้งจะจัดการเรียนการสอนเป็นชั้นเรียน แต่บางครั้งไม่เป็นชั้นเรียน แต่จัดในรูปกลุ่ม พบปะสนทนา การสาธิต การฝึกอบรม การศึกษาทางไกล ฯลฯ

6. สถานที่ จัดให้บริการการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะกระจาย เปลี่ยนแปลงและโยกย้ายไปตามสถานที่ที่อำนวยให้ และเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น อาจจัดที่ศาลาวัด ชั้นเรียนของโรงเรียนภาคปกติ ศูนย์อนามัย ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สนามกีฬาได้ร่มไม้ เป็นต้น

7. ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะของวิชา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียน

8. หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบ หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันทางการศึกษาต่างๆ

9. การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมักจะมีการประเมินผลในระยะสั้นๆ วุฒิบัตรหรือประกาศนียบัตรที่ได้ไม่ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากนัก เพราะมิได้มีการกำหนดว่ามีความรู้ความสามารถอยู่ในมาตรฐานระดับใดของมาตรฐานการเรียนภาคปกติ (ยกเว้นการเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับผู้เรียนตามหลักสูตรในโรงเรียนทุกประการ)

10. ความยืดหยุ่นของการจัด โครงการต่างๆของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ วัน เวลา สถานที่ หลักสูตร วิธีการสอน การประเมินผล ฯลฯ จึงมีความยืดหยุ่นได้มาก

2. ประเภทการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

นักการศึกษาได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

สุนทร สุนันท์ชัย (2529) ได้กล่าวถึงการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทยพบว่ามีขอบข่ายครอบคลุมเนื้อหาต่างๆ 6 ประเภท ดังนี้

1. สามัญศึกษาทั่วไป เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตั้งแต่ชั้นอ่านออกเขียนได้จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยผู้เรียนได้รับคุณวุฒิตามระดับที่ศึกษา

2. การฝึกอาชีพ ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพตามต้องการของผู้เรียนในสาขาต่างๆ

3. การศึกษาด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ และชีวิตในครอบครัว ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการ สวัสดิศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

4. การศึกษาด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การปกครองประเทศ การปกครองท้องถิ่น การออกเสียงเลือกตั้ง กิจการสาธารณะ การเสียภาษีอากร สิทธิหน้าที่ของประชาชน

5. การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ การศึกษาเสรี การดนตรี ศิลปะ นันทนาการ ศาสนา ฯลฯ

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ การศึกษาเพื่อมุ่งให้เกิดความสามารถในการมีส่วนร่วมในชุมชน

รัตน พุ่มไพศาล (2530) ได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยพิจารณาจากจุดประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาด้านสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน (General or Basic Education) ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ การศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ การศึกษาก่อนประถมศึกษา การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ และมหาวิทยาลัยเปิด

2. การศึกษาด้านอาชีพ (Occupational Education) มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3. การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชน (Community Improvement Education) ได้แก่ การให้การศึกษากับกิจการของท้องถิ่น และสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม เช่น การปกครองในภูมิภาค การปกครองชาติ การร่วมมือสหกรณ์โครงการของชุมชนต่างๆ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน

4. การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Improvement Education) ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทศนคติที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในการเรื่องสุขภาพอนามัย เป็นต้น

5. การศึกษาประเภทที่มุ่งเสริมสร้างความสมบูรณ์แห่งชาติ เช่น การดนตรี ศิลปะ นันทนาการ การศึกษาปรัชญาศาสนา เป็นต้น

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและเพิ่มผลผลิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล, 2542) ได้แบ่งประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 5 ประเภท โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายประชากร ดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็ก หรือการศึกษาครอบครัว (Mother and Child Education or Family Education) เป็นกิจกรรมมุ่งเน้นแม่และเด็ก

2. กิจกรรมองค์กรเยาวชน (Youth Organization Activity) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนอันเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ

3. การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อให้โอกาสเสริมความรู้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4. การศึกษาชุมชน (Community Education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

5. การศึกษาพิเศษ (Special Education Program and Continuing Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มชุมชนในสภาพแวดล้อมแตกต่างกันในสังคม เช่น กลุ่มชนในพื้นที่ห่างไกล Coombs (1974) ได้จำแนกประเภทการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดให้ประชาชนในชนบท อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น นอกจากนั้นยังมีความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

2. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ การดูแลบ้านเรือน การเลี้ยงเด็กอ่อน การซ่อมแซมบ้านเรือน การวางแผนครอบครัว

3. การศึกษาเพื่อปรับปรุงชุมชน เป็นการพัฒนาประชาชนให้สามารถปรับปรุงชุมชนของตนได้ ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ให้ความรู้เรื่องสหกรณ์ การจัดทำโครงการของชุมชน

4. การศึกษาเพื่อการอาชีพ เป็นการพัฒนาความรู้ และทักษะ โดยเป็นกิจกรรมที่ทำให้ประชาชนมี อาชีพ รายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดี

จากความหมาย ปรัชญา แนวคิด หลักการ และประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่นำเสนอข้างต้น จะเห็นถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่ามีความแตกต่างไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด ดังนั้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องมีความยืดหยุ่น และปรับให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด

1.5 เทคนิควิธีการสอนที่ใช้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เทคนิควิธีการสอนที่ใช้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีด้วยกันหลายเทคนิค ซึ่งแต่ละวิธีการจะมีความเหมาะสม จุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันไป เช่น

การจัดการเรียนรู้แบบสาธิต (ทิตินา แซมมณี, 2545) คือ กระบวนการที่ผู้สอน หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการแสดงหรือกระทำให้ดูเป็นตัวอย่างพร้อม ๆ กับการบอก อธิบาย ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต กระบวนการขั้นตอนการสาธิตนั้น ๆ แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสาธิต การจัดการเรียนรู้แบบนี้จึงเหมาะสมสำหรับการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นขั้นตอนของการปฏิบัติ เช่น วิชาพลศึกษา นาฏศิลป์ ศิลปศึกษา เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง (ทิตินา แซมมณี, 2545) คือกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสถานการณ์นั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพความจริงมากที่สุดทั้งสภาพแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์โดยมีการกำหนดบทบาท ข้อมูลและกติกาไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจจากสภาพการณ์ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับประกอบกับวิจารณญาณของตนเองให้ปฏิบัติหน้าที่ตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุด ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสถานการณ์จำลองนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโยงการเรียนรู้ได้ดีและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม (ทิตินา แซมมณี, 2545) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่นเกมที่มีกฎเกณฑ์กติกา เงื่อนไข หรือข้อตกลงร่วมกันที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ร่าเริง เป็นการออกกำลังกาย เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น โดยมีการนำเสนอหา ข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่นและผลการเล่นเกมมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปผลการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ (ทิตินา แซมมณี, 2545) คือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียน“วิธีการเรียนรู้” อย่างเป็นขั้นตอน หรือเป็นกระบวนการ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด ผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ผู้สอนเป็นผู้กำกับควบคุมให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติ ฝึกฝนจนเกิดทักษะ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้และรับรู้ขั้นตอนทั้งหมด จนสามารถนำไปใช้ได้ใช้อย่างอัตโนมัติและนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย (Press, 1992) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยการพูดบอกเล่า อธิบายเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้สอนได้เตรียมการศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดีผู้เรียนเป็นฝ่ายรับฟัง อาจจะมีการจดบันทึกสาระสำคัญในขณะที่ฟังบรรยาย หรืออาจมีโอกาสซักถามแสดงความคิดเห็นได้บ้างถ้าผู้สอนเปิดโอกาส วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้ฟัง

จำนวนมาก และผู้บรรยายซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ ต้องการนำเสนอเนื้อหาสาระจำนวนมากในลักษณะคมชัด ลึก โดยใช้เวลาไม่มากนักจึงเป็นการเรียนรู้ที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

การจัดการเรียนรู้แบบอภิปราย (Press, 1992) คือกระบวนการที่ผู้สอนมุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือระดมความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนหรือที่กลุ่มมีความสนใจร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบแนวทางหรือแก้ปัญหาร่วมกัน การจัดการเรียนรู้แบบนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและชื่นชมผลงานร่วมกัน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Press, 1992) คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 4 – 8 คน ให้ผู้เรียนในกลุ่มมีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น ประสพการณ์ในประเด็นหรือปัญหาที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

การจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ (Press, 1992) คือ กระบวนการที่ผู้สอนกำหนดหัวข้อเรื่องปัญหาหรือสถานการณ์ขึ้นมาให้คล้ายกับสภาพความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาท หรือแสดงบทบาทนั้นตามความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของผู้เรียนที่คิดว่าควรจะเป็น ภายหลังจากการแสดงบทบาทสมมติจะต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงออกทั้งด้านความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงเพื่อการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

ระดมสมอง / ระดมความคิด (Press, 1992) คือ ผู้นำเสนอปัญหาให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะเป็นคนเสนอแนวทางการแก้ปัญหา อาจมีการจดบันทึกคำแนะนำไว้โดยไม่วิพากษ์วิจารณ์คำแนะนำเหล่านั้น เป้าหมายเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้แนวทางการแก้ปัญหา

กรณีศึกษา (Press, 1992) คือ นำข้อมูลที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงมาเสนอต่อสมาชิกกลุ่ม ให้วิเคราะห์ปัญหาในแง่มุมต่างๆ และเสนอวิธีแก้ปัญหา เป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหา

การตอบสนองเวียนกัน (Press, 1992) คือ ผู้นำตั้งคำถามกับสมาชิกที่หนึ่งเป็นวงกลม เวียนวันแสดงความคิดเห็นตามลำดับ โดยไม่อนุญาตให้พูดแทรก หากไม่ถึงคิวของตน เป้าหมายเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่อหน้าคนทั้งกลุ่ม จะได้มีโอกาสพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น

ในการจัดการเรียนการสอนเทคนิคที่เราใช้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นเราจึงต้องนำเทคนิคแบบต่างๆ มาผสมผสานกันเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคการสอนแต่ละชนิดมีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันออกไป เมื่อเราจะนำเทคนิคใดๆ มาใช้ เราต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเทคนิคแต่ละชนิดว่า เหมาะสมกับกลุ่ม

ผู้เรียน เหมาะสมกับเรื่องที่จะสอน และเหมาะกับผู้สอนหรือไม่ เพราะถ้าเทคนิคที่นำมาใช้หากไม่มีความเหมาะสมก็จะไม่สามารถส่งเสริมการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้

ตอนที่ 2 แนวคิดเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

2.1 ทฤษฎีการควบคุม (Control Theory)

คนเราส่วนใหญ่ตระหนักดีว่าปัญหาที่ใหญ่ที่สุดของเราเกิดขึ้นเมื่อเราพยายามที่จะควบคุมตัวเองหรือผู้อื่น Glasser (1984) กล่าวถึง ระบบการควบคุมโดยอธิบายถึงพฤติกรรมทั้งหมดของคนเราว่าเกิดจากความต้องการต่าง ๆ ภายในตัวเราเอง เช่น เมื่อเห็นไฟแดง แล้วเราหยุดไม่ใช่เพราะสิ่งเร้าคือไฟแดงทำให้เราหยุด ตามทฤษฎีการควบคุมเราหยุดเพราะการหยุดเป็นการตอบสนองของความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ของเรา เราเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัวอย่างใดในระบบการควบคุมและเรียนรู้ที่จะนำมารวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตเพื่อที่จะควบคุมชีวิตของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่บุคคลเลือกที่จะเจ็บปวดและไร้ความสามารถเพราะว่ามันเป็นความพยายามที่ดีที่สุดของเขาที่จะควบคุมตัวเขาเองหรือควบคุมผู้อื่นที่อยู่รอบตัวเขา

จากหนังสือ Take Effective Control of Your Life (Glasser, 1993 อ้างถึงใน นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์) Glasser อธิบายว่าคนเราเลือกเอาความทุกข์เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตเพราะว่ามันจะเป็นข้อแก้ตัวจากการพยายามทำสิ่งที่ยากและอาจจะได้รับความช่วยเหลือ หรือความสงสารจากผู้อื่น อาการเจ็บป่วยทางจิตที่ส่งผลถึงการแสดงออกของอาการทางกาย เช่น อาการปวดศีรษะ ก็เป็นประเภทหนึ่งของการควบคุมภายในที่จะช่วยให้บุคคลนั้นหลีกเลี่ยงจากความเป็นจริง เขาจะได้รับประโยชน์ เพราะนี่คือช่วงเวลาเดียวเท่านั้นที่เขาจะสามารถได้นอนพักผ่อน การติดยาเสพติดและดื่มสุราก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่คนเราพยายามควบคุมเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญความจริง นักจิตวิทยาการปรึกษาตามความคิดพิจารณาความเป็นจริงเชื่อว่า ผู้รับการปรึกษาเป็นเจ้าของความคิด พฤติกรรมและความรู้สึก และต้องรับผิดชอบกับสิ่งเหล่านั้นถ้าพวกเขาสามารถควบคุมสิ่งที่ทำให้รู้สึกไม่พึงพอใจลงได้ (เช่น การติดยาเสพติด อาการปวดศีรษะ การลักขโมย ความขัดแย้งกับผู้อื่น) เขาก็จะสามารถมีการควบคุมทางด้านบวกมากขึ้น

Glasser ได้พูดถึง “ความรู้สึกเชิงบวก” ว่าโลกให้โอกาสเราในการเลือกมีความรู้สึกเชิงลบหรือมีความรู้สึกเชิงบวก เราสามารถเลือกที่จะปวดศีรษะหรือเลือกที่จะสนุกสนาน การเลือกนี้อยู่ในการควบคุมของพวกเขา นอกจากนี้ Glasser (1984) ยังได้พึงระลึกไว้ด้วยว่า การควบคุมไม่ใช่

ความต้องการ แต่มันเป็นทางที่พวกเราต้องกระทำเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเรา และมักจะมีการควบคุมในสิ่งที่เราทำเสมอ

ความรู้สึกที่ดี เช่น ความสนุกสนาน ความเบิกบานใจ จะเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ Glasser จึงเชื่อว่าการควบคุมชีวิตของเราเองเมื่อเรามีความรู้สึกที่ดี

ทฤษฎีการควบคุมไม่เพียงแต่ทำให้เรามีความสามารถที่จะตระหนักว่า เราเลือกพฤติกรรมของเราเองและบางทีสิ่งที่เราเลือกอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดี แต่ยังชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เราอาจต้องการใครบางคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง และสิ่งทั้งหมดที่เราสามารถทำได้คือ ความพยายามที่จะเพิ่มการควบคุมชีวิตของพวกเราให้ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังต้องตระหนักด้วยว่า เราสามารถที่จะควบคุมชีวิตของพวกเราให้ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังต้องตระหนักด้วยว่า เราสามารถที่จะควบคุมชีวิตของตัวเองเท่านั้น ไม่สามารถไปควบคุมชีวิตของคนอื่นได้เลย

การควบคุมตนเอง (Cormier, 1979) คือ กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีหนึ่งวิธีการใดหรือหลายวิธีรวมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม เป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคลอันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง ส่วนผู้บำบัดเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาเท่านั้น

การควบคุมตนเองจึงจัดได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการปรับพฤติกรรม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งตามทฤษฎีการเรียนรู้นี้เชื่อว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมสามารถเขียนได้ในรูปของสมการ $B = f(x)$ โดยที่ B คือพฤติกรรม f คือ ฟังก์ชัน X คือ สิ่งแวดล้อม ซึ่งก็หมายความว่า เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป พฤติกรรมก็เปลี่ยนตามไปด้วย และผู้ที่เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมนี้ก็คือ ตัวแปรภายนอก อาจจะเป็นนักจิตวิทยา พ่อแม่ หรือครู อย่างไรก็ตามมีโอกาสที่จะเป็นไปได้ที่ผู้เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมนี้คือ เจ้าของพฤติกรรมเอง ถ้าเป็นในกรณีนี้สมการก็จะเปลี่ยนเป็น

$X = f(B)$ นั่นคือ สิ่งแวดล้อมเป็นผลมาจากพฤติกรรมของบุคคล เพราะฉะนั้นสมการหลังนี้จึงเป็นสมการของการควบคุมตนเอง จากความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างมีอิทธิพลต่อกัน โดยที่สิ่งแวดล้อมสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในขณะเดียวกันพฤติกรรมของบุคคลก็สามารถเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน

ซึ่งก็หมายความว่าบุคคลสามารถควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่ตนต้องการได้ ในแง่ของการควบคุมตนเองที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมนี้ Brigham (1978) ก็ได้กล่าวสนับสนุนไว้ว่า

1. เป็นความสามารถของบุคคลที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนโดยการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมของตน
2. บุคคลยิ่งเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากเท่าไร เขาก็ยิ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเองมากขึ้นเท่านั้น

ในแง่ของทฤษฎีการเรียนรู้เงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) ของ Skinner (1953) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมว่าประกอบด้วยสิ่งเร้า (Stimulus) และผลกรรม (Consequence) ตามทฤษฎีนี้จะเน้นผลกรรมของพฤติกรรมเป็นสำคัญ นั่นคือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากกระตุ้นอินทรีย์ (Organism) ให้เกิดการตอบสนอง (Response) หรือพฤติกรรม (Behavior) และจะมีผลกรรมตามมา ผลกรรมที่ทำให้อินทรีย์เกิดความพึงพอใจ ก็จะทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลง การให้ผลกรรมเช่นนี้เรียกว่าการลงโทษ (Punishment)

ดังนั้น จะเห็นว่า Skinner เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรม นั่นคือ ความถี่ของพฤติกรรมจะเพิ่มขึ้นหรือลดลงขึ้นกับผลกรรมโดยที่ความถี่ของพฤติกรรมจะเพิ่มขึ้นด้วยการเสริมแรงและลดลงด้วยการลงโทษ (Watson, 1972)

การเสริมแรงตามทฤษฎีนี้คือ การที่ทำให้พฤติกรรมหนึ่งของอินทรีย์เพิ่มขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกรรม (Consequence) ที่พึงพอใจหลังจากการแสดงพฤติกรรมนั้น หรือเป็นผลมาจากความสำเร็จในการหลีกเลี่ยง (Avoidance) หรือการหลบหนี (Escape) จากสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจ (Aversive Stimulus) ซึ่งผลกรรมที่พึงพอใจนั้นเรียกว่า ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcer) ส่วนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจนั้นเรียกว่าตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcer) และตัวเสริมแรงทางบวกนั้นอาจเป็นอาหารและสิ่งที่เสพได้แรงเสริมทางสังคมหลักของฟรีแม็ค เบียร์รทกรหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับก็ได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การควบคุมตนเองตามแนวคิดของ Skinner ก็คือ ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเองเพื่อให้ได้รับผลกรรมตามที่ตนต้องการ โดยที่พฤติกรรมแต่ละอย่างจะให้ผลกรรมที่แตกต่างกันในเวลาที่แตกต่างกัน พฤติกรรมบางอย่างให้ผลกรรมทางบวกในปัจจุบัน แต่จะให้ผลกรรมทางลบในอนาคต เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ และพฤติกรรมบางอย่างให้ผล

กรรมทางลบในปัจจุบัน แต่จะให้ผลกรรมทางบวกในอนาคต เช่น การทนเจ็บจากการถอนฟันหรือ การแสดงเป็นผู้กล้าหาญ ดังนั้นการควบคุมตนเองอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ การหลีกเลี่ยงการกระทำที่ให้ผลกรรมทางบวกในปัจจุบันแต่ให้ผลกรรมทางลบในอนาคต (Skinner,1953)

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการควบคุมตนเองของ Skinner ที่กล่าวมาแล้ว Kanfer (1977) ก็ได้กล่าวตรงกันว่า การควบคุมตนเองก็คือ การควบคุมการตอบสนองหรือการกระทำที่มีผลกระทบขัดแย้งกันระหว่างปัจจุบันและอนาคต และบุคคลที่สามารถควบคุมตนเองได้ก็คือ บุคคลที่เลือกกระทำพฤติกรรมที่ให้ผลทางลบในปัจจุบันเพื่อที่จะได้ผลกรรมทางบวกในอนาคต เพียงแต่ Kanfer ว่า ตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมคือ ความรู้ความเข้าใจซึ่งเป็นตัวแปรภายในของบุคคล พฤติกรรมทุกพฤติกรรมจะประกอบด้วยตัวแปรภายในและตัวแปรภายนอกในอัตราส่วนที่แตกต่างกันไป และสำหรับในพฤติกรรมการควบคุมตนเองนั้น ตัวแปรภายในของบุคคลจะเด่นกว่า (Kanfer ,1970) แนวคิดของ Kanfer สอดคล้องกับ Bandura (1978) โดยที่ Bandura เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ความเข้าใจ (Cognition) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งแวดล้อมภายนอก (External Environment) โดยมีไช่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบทั้ง 3 นี้จะมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายได้ในรูปของเหตุและผล พฤติกรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากบุคคลได้ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมภายหลังที่ได้ประเมินถึงผลกรรมที่ได้รับจากการตอบสนองนั้นตัวอย่างเช่น กรณีของจอห์นซึ่งไม่รับประทานขนมหวาน เพราะเขาคิดว่าการรับประทานขนมหวานทำให้หัวใจวาย หรืออาจเป็นเพราะภรรยาเขามักพูดเสมอว่า เขาอ้วน รูปร่างไม่ดี เหมือนเมื่อตอนแต่งงานใหม่ ๆ จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าพฤติกรรมการไม่รับประทานขนมหวานของจอห์นมาจากการประเมินถึงผลกรรมที่เกิดขึ้น แล้วว่าได้รับผลกรรมทางลบในอนาคต เขาจึงไม่ทำพฤติกรรมเช่นนั้น การเรียนรู้ตามแนวคิดนี้ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเท่านั้น เราสามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตตัวแบบ โดยเฉพาะถ้าตัวแบบได้แสดงถึงวิธีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการเลือกตัวเสริมแรงที่เหมาะสม ก็จะช่วยให้การฝึกการควบคุมตนเองพัฒนาได้เร็วขึ้น (Bandura,1964)

จากแนวคิดที่เกี่ยวกับการควบคุมตนเองของ Kanfer (1970) และ Bandura (1978) จะเห็นว่า การควบคุมตนเองมิได้เกิดขึ้นเนื่องจากผลกรรมในสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นผลจากการประเมินถึงคุณค่าของพฤติกรรมและทำให้เกิดการตั้งมาตรฐานให้ตนเองและนำไปสู่การควบคุมตนเองในที่สุด

การควบคุมตนเองถึงแม้จะแตกต่างกันในแง่ของแนวคิดดังกล่าว แต่ทุกแนวคิดก็ยังประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญเด่น ๆ คล้ายคลึงกันดังนี้

ลักษณะที่สำคัญประการแรกของการควบคุมตนเองคือ จะต้องมึพฤติกรรมที่เป็นตัวเลือก 2 พฤติกรรมหรือมากกว่า และผลกรรมของแต่ละพฤติกรรมจะขัดแย้งกัน เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ บุคคลที่จะตั้งใจจะเลิกสูบบุหรี่จะมีทางเลือกอยู่ 2 ทางคือ สูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่และผลกรรมของการสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่จะขัดแย้งกันคือ ถ้าสูบบุหรี่จะได้ผลกรรมทางบวกในปัจจุบัน แต่จะได้ผลกรรมทางลบในอนาคต ถ้าไม่สูบบุหรี่จะได้ผลกรรมทางลบในปัจจุบัน แต่จะได้ผลกรรมทางบวกในอนาคต (Thoresen, 1974) และจากความแตกต่างของผลกรรมในแต่ละพฤติกรรมนี้เอง Rachlin (Rachlin, 1978 อ้างถึงในนันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์) ก็ได้อธิบายการควบคุมตนเอง ว่าเป็นการตัดสินใจเลือกพฤติกรรม 2 อย่างที่ให้ผลกรรมแตกต่างกันในระยะเวลาที่แตกต่างกันโดยที่ผลกรรมทั้งสองจะมีลักษณะดังนี้

1. ให้คุณค่าในระดับที่แตกต่างกัน
2. ผลกรรมที่ให้คุณค่ามากกว่าจะให้คุณค่าในอนาคต ส่วนผลกรรมที่ให้ค่าน้อยกว่าจะให้คุณค่าในปัจจุบัน

ตามแนวคิดของ Rachlin (1978) บุคคลที่ควบคุมตนเองได้ คือ บุคคลที่สามารถเปลี่ยนผลกรรมที่มีค่าน้อยในปัจจุบันไปเป็นผลกรรมที่มีคุณค่ามากกว่าในอนาคต นั่นคือความสามารถในการยืดเวลาที่จะได้รับผลกรรมออกไปนั่นเอง

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าความแตกต่างระหว่างผลกรรมที่ได้รับในปัจจุบันและผลกรรมที่ได้รับในอนาคตเป็นตัวแปรสำคัญ ที่ก่อให้เกิดการควบคุมตนเอง Brigham (1982) ได้แบ่งสภาพการณ์ของการควบคุมตนเองซึ่งอยู่ในรูปของความแตกต่างของผลกรรมในปัจจุบันและอนาคตออกเป็น 4 แบบดังตารางดังนี้

ตารางที่ 4 สภาพการณ์ของการควบคุมตนเองซึ่งอยู่ในรูปของความแตกต่างของผลกรรม
ในปัจจุบันและอนาคต (Brigham, 1982)

พฤติกรรม	ผลกรรมในปัจจุบัน	ผลกรรมในอนาคต
1. สูบบุหรี่	แรงเสริมเล็กน้อย	โทษมาก
ไม่สูบบุหรี่	ไม่มีแรงเสริม	ไม่มีโทษ
2. ใช้เงินฟุ่มเฟือย	แรงเสริมเล็กน้อย	ไม่มีแรงเสริม
ไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย	ไม่มีแรงเสริม	แรงเสริมมาก
3. ไปหาหมอฟัน	โทษเล็กน้อย	ไม่มีโทษ
ไม่ไปหาหมอฟัน	ไม่มีโทษ	โทษมาก
4. รู้จักเพื่อนใหม่	โทษเล็กน้อย	แรงเสริมมาก
ไม่สนใจเพื่อนใหม่	ไม่มีโทษ	ไม่มีแรงเสริม

จากตารางนี้ Brigham (1982) ได้สรุปว่าปัญหาในการควบคุมตนเองเกิดขึ้นได้ใน 2 ลักษณะ คือ การเกิดพฤติกรรมทำให้เกิดปัญหา เช่น การสูบบุหรี่ การใช้เงินฟุ่มเฟือย และการไม่เกิดพฤติกรรม ทำให้เกิดปัญหา เช่น การไปหาหมอฟัน การทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ และอีกประการหนึ่งคือ ผลกรรมที่ได้รับในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นผลกรรมทางบวกหรือทางลบจะมีจำนวนน้อย ในขณะที่ผลกรรมในอนาคตทั้งทางบวกและทางลบเป็นผลกรรมที่มีจำนวนมาก ดังนั้นการควบคุมตนเองจึงเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ การควบคุมที่เป็นการเพิ่มพฤติกรรมและการควบคุมเพื่อการลดพฤติกรรม และเพื่อให้ได้ผลกรรมที่มีจำนวนมากจึงต้องใช้เวลารอคอยนาน ซึ่งเป็นการแสดงถึงการควบคุมตนเองนั่นเอง

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการควบคุมตนเอง คือ บุคคลเป็นผู้ดำเนินการในการเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตนเอง (Thoresen, 1974) การควบคุมตนเองเป็นการเพิ่มความสามารถของบุคคลในการควบคุมสิ่งแวดล้อม โดยที่บุคคลจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเอง ทั้งนี้เพราะบทบาทความรับผิดชอบส่วนใหญ่ในการดำเนินการปฏิบัติ รวมทั้งการวางเงื่อนไขการเสริมแรงตนเองนั้นอยู่ที่เจ้าของพฤติกรรม จึงเป็นการลดอิทธิพลของบุคคลอื่นลง (Comier, 1979) อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้รับการบำบัดประสบปัญหาในขั้นตอนใด ๆ ของกระบวนการควบคุมตนเอง ก็สามารถที่จะขอคำแนะนำหรือปรึกษากับบุคคลอื่น ๆ หรือผู้เชี่ยวชาญได้ เพราะฉะนั้นการควบคุมตนเองจึง

มิได้หมายความว่าบุคคลอื่นจะเกี่ยวข้องไม่ได้ (Watson, 1975) ดังนั้นจะเห็นว่ากระบวนการควบคุมตนเองมิใช่กระบวนการที่แยกตัวเป็นเอกเทศจากสภาพการณ์ภายนอกได้ ถึงแม้ว่าบุคคลสามารถจะควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ ก็มีสาเหตุมาจากอิทธิพลภายนอกโดยสิ้นเชิง Skinner และคนอื่น ๆ (Thoresen, 1974) สนับสนุนว่า ผลสุดท้ายแล้วพฤติกรรมการควบคุมตนเองอยู่ได้โดยตัวแปรจากภายนอก ซึ่งในที่นี้หมายถึงสิ่งเร้าที่อยู่ภายนอก อันได้แก่บุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น บุคคลสามารถใช้วิธีการควบคุมตนเองในการเลิกการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการเลิกสูบบุหรี่ของเขาอาจคงอยู่ได้ด้วยตัวแปรจากภายนอก เช่น สุขภาพ คำขอร้องของบุคคลในครอบครัว หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้น เพราะฉะนั้นเราเพียงแต่กล่าวได้ว่า ถ้าลดอิทธิพลจากภายนอกได้มากเท่าไร ความมั่นใจว่าพฤติกรรมนั้นเป็นการควบคุมตนเองมีมากเท่านั้น (Wilson, 1980) หรือบุคคลที่ดำเนินการในการควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง ก็จะแสดงว่ามีการควบคุมตนเองสูงกว่าบุคคลที่ควบคุมตนเองโดยยังมีผู้อื่นดูแล (Thoresen, 1970)

นอกจากนี้การควบคุมตนเองยังเป็นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Watson, 1975) หรือต่อต้านพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจึงต้องใช้ความพยายาม พฤติกรรมใดที่ทำได้ยากก็จะต้องใช้ความพยายามมากกว่าพฤติกรรมที่ทำได้ง่าย (Wilson, 1980) นอกจากนี้พฤติกรรมการควบคุมตนเองเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม โดยที่บุคคลพยายามปรับตัว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (Ferster อ้างถึงใน Kanfer, 1970)

จากแนวความคิดทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าบุคคลที่สามารถควบคุมตนเอง จะเลือกรางวัลที่มีคุณค่ามากในอนาคตมากกว่ารางวัลที่มีค่าน้อยในปัจจุบัน หรือกระทำพฤติกรรมที่ให้คุณค่ามากกว่า แม้จะต้องรอคอยเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นความสามารถในการยืดเวลาของการเสริมแรงจากปัจจุบันไปสู่อนาคตนั่นเอง (Thoresen, 1974)

กระบวนการที่ใช้ในการควบคุมตนเองนั้นโดยทั่วไปแล้วมี 2 กระบวนการ ได้แก่

1. การควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control)
2. การควบคุมผลกรรม (Self-presented Consequence)

การควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control) คือการที่บุคคลวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวแปรในสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะทำพฤติกรรมเป้าหมาย เป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าของบุคคลเสียใหม่ เพื่อที่จะกระตุ้นหรือลดพฤติกรรมของบุคคลนั้น เนื่องจากพฤติกรรมบางอย่างมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมจึงต้องควบคุมสิ่งเร้า เช่น

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ บุคคลอาจมีความต้องการจะสูบบุหรี่เมื่อเห็นที่เขี่ยบุหรี่ ดังนั้นเพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมการสูบบุหรี่ก็ต้องเอาสิ่งเร้าในที่นี้คือ ที่เขี่ยบุหรี่ออกไป นอกจากพฤติกรรมการสูบบุหรี่แล้ว วิธีการควบคุมสิ่งเร้ายังสามารถใช้กับพฤติกรรมอื่น ๆ ได้อีก เช่น พฤติกรรมการเรียน การรับประทานอาหาร การนอนไม่หลับ เป็นต้น

การควบคุมผลกระทบ (Self-presented Consequence) คือ การให้ผลกรรมตนเอง หลังจากได้ทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว (Thoresen, 1974) ผลกรรมนี้อาจจะเป็นการเสริมแรงหรือการลงโทษ แต่โดยปกติแล้วมักจะใช้การเสริมแรงเป็นหลัก เนื่องจากการลงโทษมักจะก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น โกรธ ไม่พอใจ หรือกลัว และเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว หรือเบี่ยงเบนได้ (Watson, 1972) ตัวอย่างของการเสริมแรงตนเอง ได้แก่ กรณีของชายคนหนึ่งทำงานในมหาวิทยาลัยประสบกับปัญหาการมาทำงานสาย เขาแก้ปัญหาโดยได้รับความช่วยเหลือจากเลขา โดยให้เลขาโทรศัพท์เรียกเขาทุก ๆ 15 นาที ตั้งแต่ 8.45 น. ถึง 12.00 น. ถ้าเขาตอบก่อน 9.30 น. หล่อนจะพูดกับเขาอย่างนุ่มนวล แต่ถ้าเขาตอบหลัง 9.30 น. หล่อนจะพูดอย่างห้วน ๆ เลขาจะบันทึกเวลาที่เขามาถึงทุก ๆ วันและส่งบันทึกให้เขาทุกวันศุกร์ นอกจากคำพูดของเลขาแล้ว เขายังใช้ครอบครัวเป็นสิ่งเสริมแรง โดยที่ถ้าเขาสามารถมาทำงานตรงเวลา 9.30 น. เป็นเวลา 4 ใน 5 วัน เขาจะได้รับประทานอาหารเย็นที่ชอบ หรือออกไปเที่ยวกับบุตรหรือมีความสุขกับภรรยา หลังจากนั้น 1 เดือน เขาสามารถมาทำงานตรงเวลาถึงร้อยละ 90 ของเวลาที่มาทำงานทั้งหมด (Brigham, 1978)

ส่วนเทคนิคที่ใช้ในการควบคุมตนเอง ส่วนใหญ่แล้วนักปรับพฤติกรรมจะใช้วิธีการสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมตนเอง การประเมินตนเอง การให้การเสริมแรงตนเอง การตั้งเกณฑ์มาตรฐานของตนเอง (Cormier, 1979) นอกจากนี้ยังได้มีการใช้เทคนิคอื่น ๆ ประกอบเช่น การสอนตนเอง (Wilson, 1980) การลงโทษตนเองและการทำสัญญากับตนเอง (Cormier, 1979) แต่อย่างไรก็ตามในการควบคุมตนเองมักใช้วิธีการเหล่านี้ควบคู่กันไป และพบว่าการใช้วิธีการเหล่านี้มาผสมผสานกันจะมีประสิทธิภาพมากกว่าใช้เทคนิคเพียงอย่างเดียว เช่น Perri (1977) ศึกษาพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมตนเอง จะใช้เทคนิคมากกว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวในการควบคุมตนเอง นอกจากนี้การใช้เทคนิคในการควบคุมตนเองยังขึ้นอยู่กับบุคคล สภาพการณ์และพฤติกรรมที่จะใช้อีกด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

2.2.1 องค์ประกอบของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

Stoltz (1997) ได้แบ่งองค์ประกอบของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคออกเป็น 4 มิติ ที่เรียกรวมว่า CO₂RE ซึ่งใช้ในการประเมินระดับของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 การควบคุม (C=Control) หมายถึงระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านการควบคุมสูง ได้แก่ การมีระดับการรับรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนให้ผ่านพ้นเหตุการณ์และความยากลำบากสูง เป็นผู้มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา (Proactive Approach) ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น

มิติที่ 2 สาเหตุและความรับผิดชอบ (O₂ = Origin and Ownership) หมายถึง การวิเคราะห์ค้นหาถึงสาเหตุของปัญหา โดยการพิจารณาจากตัวเองก่อน เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เคยผิดพลาดในอดีตและนำมาปรับปรุงแก้ไข การตำหนิโทษตนเองจะนำไปสู่การเสียใจหรือการสำนึกซึ่ง Stoltz ถือว่าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพลัง (Powerful Motivator) และหากนำมาใช้อย่างเหมาะสมจะบังเกิดประโยชน์ แล้วจึงตระหนักว่าเป็นความรับผิดชอบของตน เราเป็นเจ้าของปัญหาต้องหาทางแก้ไขให้ได้ ไม่ผลักภาระความรับผิดชอบ

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านสาเหตุและความรับผิดชอบสูง ได้แก่ ผู้ที่มีแนวคิดว่าสาเหตุของอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากสาเหตุใด โดยหาจากทั้งจากตัวเองคือพิจารณาตนเองก่อน และจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งในการพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกนี้จะเป็นการมองโลกในแง่ดีแต่การพิจารณาตนเองจะเป็นการกล่าวตำหนิตนเองเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองจากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น แต่ไม่โทษตัวเองพร่ำเพรื่อเพราะจะทำให้หมดกำลังใจ

มิติที่ 3 ผลกระทบที่จะมาถึง (R = Reach) หมายถึง การวัดผลกระทบของปัญหาความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด พร้อมระวังและมีสติว่าอีกไม่นานเท่าไรปัญหาหรืออุปสรรคกำลังจะเข้ามาในชีวิต

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านการคุกคามต่อชีวิตสูง ได้แก่ คนที่สามารถควบคุมอารมณ์อารมณ์ด้านลบและควบคุมผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาความยุ่งยากเกิดขึ้น เป็นผู้ที่พร้อมรับกับความยากลำบากทุกสถานการณ์ ไม่หวั่นไหว ไม่เก็บมาคิดมาก จมจมอยู่กับความทุกข์ แต่คิดได้ว่าอุปสรรคเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งที่ผ่านมาเข้ามาในชีวิตและจะผ่านไป

มิตี 4 ความคงทน (E = Endurance) หมายถึง การรับรู้ถึงความคงทนของอุปสรรคและการรับมือกับความยืดหยุ่นของปัญหา และพยายามขจัดให้หมดไปอย่างถูกวิธี

ลักษณะของผู้ที่มีมิตีด้านความคงทนสูง ได้แก่ ผู้ที่รู้ว่าอุปสรรคจะคงทนอยู่ในระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น เราสามารถแก้ไขได้ด้วยการฝึกฝนทักษะและความรู้ความสามารถ มีความหวังในชีวิต พยายามที่จะหาหนทางแก้ไขมีอุปสรรคในชีวิตถูกขจัดออกไปโดยเร็ว ซึ่งจะต่างจากผู้ที่มีมิตีด้านความคงทนต่ำ ซึ่งจะเป็นคนที่สิ้นหวังในชีวิต คิดแต่ว่าไม่มีใครหรืออะไรช่วยแก้ไขได้ ไม่พยายามหาทางแก้ปัญหา รับปัญหาให้ยังคงเป็นปัญหาของตนตลอดไป

ผู้วิจัยได้เลือกมิตีที่ 1 จากความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคทั้ง 4 มิตี เนื่องจากพบว่าการขาดความสามารถในมิตีที่ 1 การควบคุมตนเองเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด ซึ่งสอดคล้องกับ Stoltz (1997) ที่กล่าวว่า วิกฤตทางสังคมที่เราประสบกับการแปรเปลี่ยนอย่างรุนแรงของสภาพเศรษฐกิจ ความรู้สึกที่ไม่แน่นอนเกี่ยวกับอนาคต อาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เด็กวัยรุ่นมีการฆ่าตัวตาย มีจำนวนการเข้ารับการบำบัดทางจิตเพิ่มขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้บอกถึงวิถีทางของการแสดงออก เมื่อสูญเสียความสามารถในการควบคุมชีวิตตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553) ที่ได้ให้ความหมายของการควบคุม หมายถึง เป็นการที่บุคคลตอบสนองและใช้ปัญหาอุปสรรคที่ประสบเพื่อยกระดับตัวเองและผู้อื่นให้สูงขึ้น หรือเพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นรูปธรรม การคิดเชิงรุกกับโอกาสที่กำลังใกล้เข้ามาเพื่อให้ความทุกข์ทรมานนั้นก่อเกิดเป็นความแข็งแกร่งในวันข้างหน้า การมองความทุกข์ทรมานในทางบวกทำให้เกิดความเข้มแข็งในการแก้ปัญหา พลิกผันความเจ็บปวดเป็นแรงผลักดันในชีวิต จึงถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ ลักษณะของผู้มีมิตีการควบคุมสูง ได้แก่ ระดับการรับรู้ว่าตนเองมีอำนาจเหนือบางอย่างเสมอ แม้ในเหตุการณ์รุนแรงก็สามารถควบคุมพฤติกรรมตอบสนองของตนได้ แสวงหาปัจจัยหลายๆอย่างมาช่วยแก้ไขสิ่งต่างๆให้ดีขึ้น มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา หนักแน่น ไม่สูญเสียความมั่นใจและความหวังง่ายๆ ไม่ลดความตั้งใจ ทนทานต่อความยากลำบากต่างๆที่ผ่านเข้ามา ฟื้นตัวเร็ว มีความกระตือรือร้น ในการเผชิญปัญหาอุปสรรคและพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ผู้มีคะแนนมิตีการควบคุมสูงจะส่งผลดีในการทำงาน ผลผลิตของงาน สุขภาพและอายุที่ยืนยาว สำหรับผู้ที่มีมิตีการควบคุมต่ำ ได้แก่ ผู้ที่รู้ว่าปัญหาอุปสรรค ความยากลำบากแม้เพียงเล็กน้อยก็อยู่เหนือการควบคุมของตน เขาต้องยอมรับภาวะเลวร้ายนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆได้ ซึ่งก็จะทำลายกำลังศักยภาพให้ลดน้อยลงจนหมดพลังต่อสู้หรือล้มเลิกความตั้งใจไปง่ายๆ เขาจะเพิกเฉยต่อปัญหาเพราะไม่มีสิ่งใดเลยที่สามารถทำเพื่อป้องกันหรือจำกัดความเสียหายได้ รวมทั้งยังเชื่อถือโชคชะตาหรือเคราะห์กรรม บุคคลกลุ่มนี้ขาดความกระตือรือร้น เพราะบางและอ่อนแอเมื่อเผชิญกับอุปสรรค หรือดูอ่อนล้ามากเกินไปแม้กับเหตุการณ์ไม่ปกติในชีวิตประจำวัน ผู้ที่มีการควบคุมต่ำมากจะล้มเลิกความตั้งใจแก้ไขปัญหา

อุปสรรคในที่สุด จากข้างต้นพบว่าความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต หากบุคคลไม่มีความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคย่อมส่งผลให้กระทำผิดและส่งผลให้ชีวิตไปสู่เส้นทางที่เลวร้าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกมิติที่ 1 การควบคุมตนเองมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะให้เด็กและเยาวชนประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตต่อไป

2.2.วิธีการควบคุมตนเองมีดังต่อไปนี้

1. การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) คือ การกำหนดเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งด้วยตนเอง ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้จะช่วยให้ผู้แสดงพฤติกรรมรู้ถึงพฤติกรรมที่ต้องการกระทำอย่างชัดเจน ตัวอย่างการตั้งเป้าหมายของพฤติกรรม เช่น “ฉันจะอ่านหนังสือให้ได้ 20 หน้าก่อนเข้านอน” หรือ “ฉันจะทำการบ้านให้เสร็จในคืนนี้” เป็นต้น ในกรณีที่บุคคลยังไม่สามารถตั้งเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ก็ให้คนอื่นช่วยได้จนกว่าเขาจะสามารถตั้งเป้าหมายได้ด้วยตนเอง Ruppel (1979) ศึกษาพบว่า หลังจากการฝึกให้เด็กตั้งเกณฑ์ในการทำงานแล้ว พฤติกรรมการทำงานของเด็กเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ Greiner และ Karoly (Greiner และ Karoly, 1976 อ้างถึงใน นันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์) พบว่า การตั้งเป้าหมายในโปรแกรมการควบคุมตนเอง จะช่วยปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามในการตั้งเป้าหมายนั้น เป้าหมายที่ตั้งควรจะเป็นเป้าหมายที่เป็นจริง และสามารถทำได้ (Cormier, 1979) เพราะถ้าเป็นเป้าหมายที่บุคคลไม่สามารถทำได้จะทำให้เกิดความผิดหวังและก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ (Thoresen, 1974)

2. การสังเกตตนเอง (Self-monitoring) เป็นกระบวนการที่บุคคลสังเกตหรือจำแนกลักษณะของพฤติกรรมของตนเอง พิจารณาว่าตนได้ทำพฤติกรรมตามเป้าหมายแล้วหรือยัง การสังเกตตนเองมักจะทำควบคู่ไปกับการบันทึกพฤติกรรม Thoresen (1974) กล่าวว่า การสังเกตตนเองเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นแรกในกระบวนการฝึกการควบคุมตนเอง เพราะบุคคลจะต้องทราบว่าอะไรเกิดขึ้นกับตนเสียก่อน จึงคิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีการตั้งเป้าหมายที่เหมาะสมตามมา ในกระบวนการควบคุมตนเอง การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมตนเองจึงเปรียบเสมือนขั้นพื้นฐาน (Baseline) ในขั้นนี้บุคคลจะรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงจนสิ่งเร้าและผลกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อที่บุคคลจะได้ทราบว่าตนเองได้ทำ

ตามที่คาดหวังไว้หรือยัง ถ้ายังจะได้พยายามไปสูเป้าหมายนั้น นั่นคือ การสังเกตตนเองจะกระตุ้นให้เกิดการประเมินตนเอง และมีการเสริมแรงตนเองตามมา (Wilson, 1980) ซึ่งการกระทำเช่นนี้เท่ากับคนเราได้เกิดการควบคุมตนเองแล้ว อย่างเช่น การที่คนเรารู้ว่าตนเองนั้นน้ำหนักตัวเพิ่มมากขึ้นผิดปกติ ก็จะต้องพยายามลดน้ำหนักของตนเอง โดยการรับประทานอาหารให้น้อยลงหรือออกกำลังกายให้มากขึ้น เพราะฉะนั้นจะเห็นว่าการสังเกตตนเองไม่เพียงแต่เป็นการเก็บข้อมูลยังคงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอีกด้วย

ขั้นตอนในการสังเกตตนเอง (Cormier, 1979)

1. จำแนกพฤติกรรมเป้าหมายว่าพฤติกรรมอะไรที่ต้องการสังเกต
2. กำหนดเวลาที่จะสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
3. กำหนดวิธีการบันทึกและเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึก
4. ทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
5. ทำแผนภาพหรือกราฟแสดงผลการบันทึก
6. วิเคราะห์ข้อมูลที่บันทึก เพื่อที่จะได้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม

3. **การประเมินตนเอง (Self-evaluation)** หมายถึงการที่บุคคลตัดสินพฤติกรรมของตนโดยการประเมินคุณค่าของพฤติกรรมจากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกด้วยตนเองซึ่งทำให้เขาได้พิจารณาถึงพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่อย่างถี่ถ้วน (Wilson, 1980) การประเมินตนเองมีความสำคัญในกระบวนการควบคุมตนเอง เนื่องจากการประเมินตนเองอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาหลาย ๆ ครั้งพบว่า การประเมินจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่า การประเมินตนเองนั้นเกิดจากแรงจูงใจภายในของผู้ประเมินเอง หรือเกิดจากผู้อื่นให้คำชี้แนะ ถ้าเกิดจากแรงจูงใจของผู้ประเมินเอง ก็จะให้ผลดีกว่า ตัวอย่างเช่น เด็กที่ครูให้ประเมินพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตน ถ้าเด็กไม่สนใจที่จะปรับปรุงหรือไม่เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้ว การประเมินตนเองก็อาจจะไม่มีประโยชน์ การประเมินตนเองนั้นถ้าจะใช้ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขามักจะใช้การประเมินตนเองควบคู่กับเทคนิคอื่น ๆ ได้แก่ การตั้งเป้าหมาย การเสริมแรงตนเอง เป็นต้น

4. **การเสริมแรงตนเอง (Self-reinforcement)** คือ การจัดผลกรรมที่เป็นแรงเสริมให้แก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง เพื่อให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น โดยที่เจ้าของพฤติกรรม

เป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ได้แรงเสริมที่ช่วยตนเอง การเสริมแรงตนเองมักเกิดร่วมกับการตั้งเป้าหมาย (Wilson, 1980) คือ มีการตั้งเป้าหมายหรือกำหนดเกณฑ์เสียก่อนแล้วจึงมีการเสริมแรงตามมา ในการกำหนดเกณฑ์นั้นบุคคลผู้เป็นเจ้าของพฤติกรรมอาจจะกำหนดด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นกำหนด จากการศึกษาของนักวิจัยหลายคน พบว่า การกำหนดรางวัลด้วยตนเองให้ผลไม่แตกต่างกับการกำหนดรางวัลโดยผู้อื่น แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดรางวัลด้วยตนเองจะทำให้พฤติกรรมมีความคงทนต่อการหยุดยั้งการเสริมแรงได้มากกว่าการกำหนดรางวัลจากคนอื่น (Rosenbaum, 1978 อ้างถึงใน นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์) การเสริมแรงตนเองมีทั้งการเสริมแรงภายนอกและภายใน (Thoresen, 1974) การเสริมแรงภายนอกได้แก่ การเสริมแรงด้วยวัตถุหรือสิ่งของที่จับต้องได้ ส่วนการเสริมแรงภายในได้แก่การบอกตนเอง การจินตนาการที่ทำให้เกิดความสุขใจ

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการควบคุมตนเองนั้น โดยทั่วไปคล้ายคลึงกับขั้นตอนในการควบคุมผู้อื่น ส่วนรายละเอียดนั้นขึ้นอยู่กับเทคนิคของนักปรับพฤติกรรมแต่ละคนว่าดำเนินวิธีการอย่างไร ขั้นตอนทั่ว ๆ ไปในการควบคุมตนเองอาจจะสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดปัญหาในรูปของพฤติกรรม
2. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหานั้น
3. การให้โปรแกรมปฏิบัติการ (Treatment) ตามหลักการปรับพฤติกรรม
4. การประเมินผลของโปรแกรม
5. การปรับปรุงข้อบกพร่องของโปรแกรม (Martin, 1978 อ้างถึงใน นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์)

การฝึกกระบวนการควบคุมตนเอง ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ (Brigham, 1978) ดังนั้นการฝึกให้บุคคลรู้จักการควบคุมตนเองนั้นในขั้นแรกจะต้องจัดประสบการณ์ให้เขาได้รับการควบคุมจากผู้อื่นเสียก่อน จากนั้นจึงค่อย ๆ ลดการควบคุมจากผู้อื่นลงจนกระทั่งเขาสามารถควบคุมตนเองได้

2.2.3 เทคนิคในการช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (2546) ได้เสนอเทคนิคในการพัฒนา AQ ที่เรียกว่า “ADVERSITY” ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

A = Activating Event การนึกถึงเหตุการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น

D = Degree of Adversity การประเมินความรุนแรงของปัญหาและวิกฤติเพื่อดูแรงจูงใจในการที่จะแก้ปัญหา

V = Verify การตรวจสอบความสามารถในการควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและวิธีการให้เหตุผลถึงสาเหตุของวิกฤติว่าเกิดจากตัวเองหรือสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหา คิดว่าปัญหาถูกلامกวางขวางแค่ไหน และสามารถแก้ไขได้ทันทีหรือไม่ คิดว่าผลลัพธ์ของปัญหาจะเป็นอย่างไร

E = Explain การอธิบายวิธีการตอบโต้ต่อภาวะวิกฤติว่าเป็นแบบใด แบบ AQ สูง หรือแบบ AQ ต่ำ หลังจากที่เรา Verify CO₂RE ของเรา

R = Reassessment การประเมินวิธีการตอบโต้ต่อภาวะวิกฤติใหม่อย่างคนมี AQ สูง เช่น เชื่อว่าเหตุการณ์นี้สามารถควบคุมได้เพราะอะไร สาเหตุของปัญหานั้นน่าจะเกิดจากสิ่งแวดล้อม เพราะถึงแม้จะเป็นความผิดพลาดของเราแต่ก็เป็นความผิดพลาดที่เผอเรอ เราเรียนรู้ที่จะแก้ไขได้ เราคงจะต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของภาวะวิกฤติด้วยความกล้าหาญ ไม่ท้อแท้ มีความเชื่อว่า “ปัญหามีไว้ให้แก้ไข มีโช้ท้อแท้” เราจะไม่ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่และไม่ผัดวันประกันพรุ่งในการแก้ปัญหา

S = Systems Thinking for Solution การคิดหาวิธีแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ

1. Control คือ ควบคุมสถานการณ์ด้วย AQ และ EQ โดยกำหนดปัญหาให้ชัดเจน
2. Origin คือ วิเคราะห์หาสาเหตุด้วยเหตุและผล วิเคราะห์สาเหตุด้วยผังก้างปลา
3. Ownership คือ ความรับผิดชอบต่อภาวะวิกฤติแล้วกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยถือว่าความรับผิดชอบเป็นคุณภาพของคนดี คนกล้าหาญ

4. Reach คือ แยกแยะความกลัวกับความจริงที่เกิดจากผลลัพธ์ของวิกฤติที่เกิดขึ้น แยกแยะระหว่างข้ออนุมานกับข้อเท็จจริง เชื่อตามคำกล่าวที่ว่า “เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกไม่เคยทำให้คนเดือดร้อน ที่เดือดร้อนเพราะเราคิดไปเอง”

5. Endurance คือ การไม่ปล่อยให้วิกฤติยึดเยื้อเกินความจำเป็น มองว่าปัญหานั้นเมื่อเกิดขึ้นได้ก็ต้องแก้ไขได้ โดยเชื่อว่าหากเราพยายามแล้วไม่มีอะไรที่เราไม่สามารถหาทางแก้ไขปัญหาได้

I = Initiate New Perception of Adversity สร้างกระบวนทัศน์ (Paradigm) ใหม่ด้วยการเปลี่ยนมุมมองปัญหา คิดแบบผู้ชนะ เชื่อว่าทุกปัญหามีทางแก้ไข ถึงปัญหานั้นจะยากแต่สามารถแก้ไขได้

T = Take Immediate Action การลงมือแก้ปัญหาทันทีตาม คิดอย่างเป็นระบบ เช่น

1. เรียนรู้ที่จะควบคุมสถานการณ์วิกฤติด้วยการหาข้อมูลเพิ่มเติม ฝึกการควบคุมการหายใจ มีสติรู้เท่าทันถึงการใช้กระบวนกรคิดอย่างเป็นระบบ
2. หาวิธีที่จะไม่โทษตัวเองสำหรับภาวะวิกฤตินี้ แต่เรียนรู้ที่จะแก้ไขความผิดพลาด ถือว่า "ผิดเป็นครู" ฝึกภาวะจิตด้วยวิธีฝึกการหาสาเหตุความผิดพลาด
3. กำหนดให้ชัดเจนว่า เราต้องรับผิดชอบในส่วนใดของวิกฤตินี้ อะไรที่เราสามารถทำเองได้ อะไรที่ต้องขอให้คนอื่นช่วยเหลือ ฝึกพฤติกรรมมารการกล้าแสดงออก
4. กำหนดวิธีการที่จำกัดความเสียหายของวิกฤติ ทำตารางเปรียบเทียบว่าอะไรคือความกลัว อะไรคือความจริงที่เกิดขึ้น
5. กำหนดแผนในการแก้ไขปัญหาวิกฤติ อะไรที่ทำก่อน อะไรที่ทำหลัง อะไรที่ต้องทำเอง อะไรที่让别人อื่นทำ

Y = Yummy for Your Success หรือยิ้ม การยิ้มหรือให้รางวัลกับความสำเร็จในการแก้ปัญหา เช่น ดูภาพยนตร์สนุกสักเรื่อง พาคนสนิทไปทานอาหารอร่อยสักครั้ง

ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ (2546) ยังเสนอแนวทางพัฒนา AQ ตามแนวคิด CO₂RE ของ Stoltz (1997) ดังนี้

Control = การกำหนดสติฝึก Sense of Control ฝึกบุคลิกภาพแบบคล่องแคล่วและน่าเชื่อถือ

Origin = เป็นผลจากการกระทำของตนเอง จิตที่ขาดการควบคุม มิใช่เกิดจากความบกพร่องทางสติปัญญา หรือความสามารถ

Ownership = มีความกล้าหาญ กล้าเสี่ยงที่จะเข้าไปรับผิดชอบ การเข้าไปรับผิดชอบ ช่วยให้เปลี่ยนความคิดสู่การกระทำ

Reach = การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดเชิงบวก (Positive Imagination) การฝึกการควบคุม เกมยิ้มสตาจ์ เกมทดสอบความเสียว

Endurance = ฝึกการสร้างกำลังใจกับตนเอง คิดอย่างผู้ชนะ จินตนาการสร้างความสำเร็จของชีวิต สร้างอารมณ์ขันให้กับตนเอง ทำกิจกรรมที่ฝึกความอดทนให้กับตัวเอง

Stoltz (1997) ได้เสนอแนะหนทางในการช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ที่เรียกว่า The LEAD Sequence ดังนี้

L = Listen to your adversity response ซึ่งเป็นการพูด หรือบอกให้ตัวเองได้รู้ว่าขณะนี้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคใดขึ้นกับตัวเอง และต้องตอบสนองต่ออุปสรรคนั้นด้วยความเข้มข้นระดับใดจึงจะแก้ไขได้

E = Explore all origins and your ownership of the result เป็นการค้นหาว่าสิ่งใดคือต้นตอสาเหตุของอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระบุให้ชัดเจนว่าตนเองต้องทำอะไรที่เฉพาะเจาะจงลงไปเพื่อให้สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้น ตัดสินลงไปว่าสิ่งใดที่อยู่ในความรับผิดชอบของเราและสิ่งใดที่อยู่เหนือความรับผิดชอบหรือการตัดสินใจของเรา

A = Analyze the evidence คือการวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนโดยการค้นหาหลักฐานหรือภาวะแวดล้อมมาสนับสนุนว่าสิ่งที่ยู่นอกเหนือการควบคุมจริง ๆ แล้วมีอะไรบ้าง อุปสรรคจะเยี่ยงอย่างมาสู่ชีวิตอีกนานเท่าใด ทำอย่างไรจึงจะไม่ทำให้ปัญหาอยู่ในชีวิตนานจนเกินควร พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขและศักยภาพของตนเอง

D = Do something เป็นการเลือกวิธีการและลงมือดำเนินการเพื่อให้อุปสรรคอยู่กับเราให้นานน้อยที่สุด ด้วยการหาข้อมูลที่เป็นเพิ่มเติม และวิธีที่สามารถจะสามารถควบคุมไม่ให้อุปสรรคเข้ามามีบทบาทต่อชีวิต

เทคนิคในการช่วยเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคมีด้วยกันหลากหลายเทคนิค เช่น การนึกถึงเหตุการณ์วิกฤติที่เกิดขึ้น การประเมินความรุนแรงของปัญหาและวิกฤติ การตรวจสอบความสามารถในการควบคุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การอธิบายวิธีการตอบโต้ต่อภาวะวิกฤติ การพูดหรือบอกให้ตัวเองได้รู้ว่าขณะนี้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคใด การค้นหาว่าสิ่งใดคือต้นตอสาเหตุของอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวิเคราะห์ให้เกิดความชัดเจนโดยการค้นหาหลักฐาน หรือภาวะแวดล้อมมาสนับสนุน และการเลือกวิธีการและลงมือดำเนินการเพื่อให้อุปสรรคอยู่กับเราให้นานน้อยที่สุด ซึ่งแต่ละเทคนิคนั้นจะมีความเหมาะสมกับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการจะนำเทคนิคดังกล่าวมาใช้ต้องเลือกเทคนิคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประวัติ และความเป็นมา

ในสมัยที่ยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 การปฏิบัติต่อเด็กที่กระทำความผิด ตามกฎหมาย ศาลได้แต่พิเคราะห์ถึงความรู้สึกผิดชอบของเด็กประกอบกับลักษณะ ของความผิดที่เด็กได้กระทำลง แล้วกำหนดโทษไปตามความเหมาะสมกับความผิด และความรู้สึกผิดชอบของเด็ก ส่วนการควบคุมเด็กที่กระทำความผิด ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยให้อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจ โรงเรียนดังกล่าวเป็นสถานที่ควบคุมเด็กที่กระทำความผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10 - 16 ปี ไว้ให้การแก้ไขเปลี่ยนแปลงอุปนิสัย ส่วนที่เสียหายและปลูกฝังนิสัยที่ดี ต่อมาได้โอนกิจการโรงเรียนดัดสันดานให้อยู่ ในการดูแลของกรมราชทัณฑ์

ในปี พ.ศ. 2478 ได้ตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา โดยมีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจ สั่งให้เด็กที่มีอายุในเขตบังคับ (อายุไม่เกิน 15 ปี) ที่ไม่ได้ไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยปราศจากเหตุผลอันสมควรไปไว้ในโรงเรียนฝึกอาชีพ และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 ขึ้นใช้บังคับ โดยให้มีบทบัญญัติวางวิธีปฏิบัติต่อนักโทษและต่อเด็กที่ต้องคำพิพากษาให้หนัก ไปในทางฝึกอบรม ไม่ใช่การทำโทษเช่นแต่ก่อน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ สำหรับเด็กที่กระทำความผิดที่มีอายุยังไม่ครบ 18 ปี และแยกควบคุมผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ไว้เป็นพิเศษ โดยเปลี่ยนชื่อโรงเรียนดัดสันดานเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพ พร้อมกับ ย้ายจากเกาะสีชังมาตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนผู้ต้องโทษครั้งแรกที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ได้จัดตั้งเป็นทัณฑสถานวัยหนุ่ม ต่อมากรมราชทัณฑ์ ได้โอนกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการตาม พระราชบัญญัติ จัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2501 ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ ได้รับเด็ก ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถานบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยองส่วนทัณฑสถานวัยหนุ่มยังคงอยู่กับกรมราชทัณฑ์

พระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ. 2481 ได้มีบทบัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการกับเด็กนักเรียนและเด็กอนาถาที่ประพฤติตนไม่สมควร แก่วัยและให้ศาลมีอำนาจสั่งถอนอำนาจปกครองบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กที่ใช้อำนาจปกครอง โดยมีขอบเสียบางส่วนหรือทั้งหมดได้ และตั้งเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ปกครองแทน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีสารวัตรนักเรียนออกทำการตรวจตราดูแลความประพฤติของเด็กนักเรียนในกรุงเทพมหานคร ส่วนกรมประชาสงเคราะห์ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์เป็นที่ให้การเลี้ยงดูและอบรมขึ้น เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน โรงเรียนชาติสงเคราะห์ โรงเรียนประชาสงเคราะห์

วิทยาลัยพินุลประชาสรรค์ เยาวชนสถานทุ่งมหาเมฆ และเยาวชนสถานบางละมุง จังหวัดชลบุรี รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็กที่กระทำผิดมาโดยตลอด และเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องยังมีข้อบกพร่องและมีอุปสรรคอยู่หลายประการ ทั้งกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็ เฉพาะสำหรับการ ปฏิบัติต่อเด็กหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ส่วนวิธีปฏิบัติต่อเด็ก ในระหว่างที่ถูกจับกุมและ ระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการ ปฏิบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่กระทำ ความผิดซึ่งเป็นการไม่เหมาะสมและมีผลเสียหายแก่เด็ก จึงได้ ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดี เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน กลาง กับสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กกลางขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 โดยมี ที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่ อาคารศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ส่วน อาคารที่ทำการถาวรได้ก่อสร้างขึ้นในที่ดินราชพัสดุใกล้ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ด้านถนนราชินี จัดทำสัญญาจ้างก่อสร้างอาคารดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2495 เป็นเงินทั้งสิ้น 1,370,000 บาท กำหนดเวลาก่อสร้าง 300 วัน

การเปิดทำการศาลคดีเด็กและเยาวชน กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 นับเป็นการเริ่มต้นแห่งระบบการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้องเหมาะสม โดยแยกปฏิบัติต่อเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้มีการสืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ภาวะแห่งจิต และ สิ่งแวดล้อมทั้งปวงไปพร้อมกับการสอบสวน ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำความผิด ซึ่งจะทำให้ ศาลได้ทราบถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิดก่อน แล้วจึงใช้มาตรการแก้ไขเด็กและเยาวชนด้วยวิธีการ ที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ต่อมากระทรวงยุติธรรม ได้เสนอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติ วิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2506 โดยมีผล บังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2507

จากความสำคัญของสถาบันครอบครัว ที่ครอบครัวมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาเด็ก และเยาวชน เพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสวัสดิภาพของครอบครัว เช่นเดียวกับสวัสดิภาพ ของเด็กและ เยาวชน จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2535 โดยกฎหมายดังกล่าวได้ เพิ่ม บทบัญญัติให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดสากลที่ ถือว่าครอบครัว เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชุมชน การดำรงอยู่ของครอบครัวหมายถึงการดำรงอยู่ อย่างมั่นคงของสมาชิก ทุกคนในครอบครัว และปัญหาครอบครัวย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่

และสภาพจิตใจของทุกคนใน ครอบครัว รวมทั้งกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนชื่อของศาล คดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและ คຸ່ມครองเด็กเป็นศาลเยาวชนและครอบครัวกับสถานพินิจ และคຸ່ມครองเด็กและเยาวชน

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งตาม มาตรา 275 บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ จึงได้มีการตรา พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ขึ้น ซึ่งมีผลให้สถานพินิจและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนซึ่งเดิมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของศาลเยาวชนและครอบครัว มาอยู่ ภายใต้ สังกัดของกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา 36 ภายหลังจากสถานพินิจและคຸ່ມครองเด็กและ เยาวชนมา สังกัดอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการ ปฏิรูประบบราชการ ใหม่ โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ขึ้น มีผลทำให้สถานพินิจ และคຸ່ມครองเด็กและเยาวชนได้รับการยกฐานะเป็นกรมพินิจและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชน โดยให้มีอำนาจ หน้าที่และการแบ่งส่วนราชการตามกฎหมายกระทรวงแบ่ง ส่วนราชการกรมพินิจและคຸ່ມครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545

วิสัยทัศน์

"เป็นผู้นำในการพิทักษ์ผู้เยาว์ และคืนเด็กดีสู่สังคม"

ค่านิยมร่วม (UKED)

"สามัคคี (Unity) มีเมตตา (Kindness) มุ่งมั่น (Effort) พัฒนาเด็กและเยาวชน (Development) "

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการพิทักษ์คຸ່ມครองสิทธิ และสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนส่งเสริม ความมั่นคง ของ สถาบันครอบครัวและชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การหันเหคดีออกจาก กระบวนการยุติธรรม และมาตรการอื่นๆ
2. ดำเนินการด้านคดีอาญา คดีครอบครัว กำกับการปกครองและการบำบัดแก้ไขฟื้นฟู ป้องกันพัฒนาและสงเคราะห์ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล
3. ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์กรภาครัฐ และเอกชน ทั้งภายใน และต่างประเทศเพื่อการมีส่วนร่วม และสนับสนุนกระบวนการยุติธรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

4. ศึกษาวិเคราะห์วิจัย และพัฒนากฎหมาย การพิทักษ์คุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน รวมทั้งระบบรูปแบบวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับงานคดี และการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน

5. พัฒนาบุคลากร และระบบการบริหารจัดการให้เข้าสู่มาตรฐานการบริหารจัดการภาครัฐ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 มาตรา 36 ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม คือ ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านคดีทั้งด้านคดีอาญาและครอบครัว การศึกษา การฝึกอาชีพ การบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูและสงเคราะห์ เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถกลับเข้าสู่ครอบครัวและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

ศาลจังหวัดลำปางแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ได้เปิดทำการเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2540 โดยที่ทำการเป็นอาคารพาณิชย์ชั่วคราวตั้งอยู่ เลขที่ 333/33 ถนนลำปาง – เด่นชัย ตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2542 ได้ย้ายที่ทำการไปอยู่ที่ 201 หมู่ 12 ถนนไฮเวย์ลำปาง-งาว บ้านท่าเตื่อ ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นที่ทำการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางจนกระทั่งวันที่ 20 สิงหาคม 2543 ได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกเป็นอิสระจากกระทรวงยุติธรรม ศาลจังหวัดลำปางแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว จึงได้ย้ายที่ทำการมาอยู่ที่ อาคารศาลแขวงลำปาง ถนนรอบเวียง ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2546 และในปัจจุบันได้ย้ายมาอยู่ ณ อาคารหลังใหม่ ซึ่งก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยตั้งอยู่เลขที่ 221 หมู่ 12 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2551

สถานที่ทำการ

ที่ทำการศาลจังหวัดลำปางแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เป็นอาคาร 3 ชั้น โดยชั้นล่างเป็นห้องปฏิบัติงานของ ฝ่ายกลุ่มงานช่วยอำนวยความสะดวกและกลุ่มงานคดี มี ผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชา ประกอบด้วย งานประชาสัมพันธ์บริการประชาชน งานรับฟ้อง งานการเงินการคลัง และ งานสารบรรณ ห้องเก็บสำนวน 1 ห้อง ชั้นที่สอง เป็นห้องพิจารณาคดี โดยมีจำนวน 4 ห้อง ห้องคุมขังชาย และห้องคุมขังหญิง ห้องไกล่เกลี่ย และสืบพยานเด็ก 1 ห้อง ห้องสำหรับเด็กหรือเยาวชนที่อยู่ระหว่างคุ้มครองพิทักษ์มารายงานตัวต่อผู้พิพากษาสมทบ (ห้องसानไยรัก) 1 ห้อง และห้องพักอัยการ 1 ห้อง ห้องพักทนายความ 1 ห้อง ชั้นที่สาม ห้องผู้พิพากษาหัวหน้าศาล 1 ห้อง ห้องผู้พิพากษาอาวุโส 1 ห้อง ห้องผู้พิพากษา 1 ห้อง ห้องประชุม 1 ห้อง ห้องสมุด 1 ห้อง และห้องผู้พิพากษาสมทบอีก 1 ห้อง

วิสัยทัศน์

ศาลจังหวัดลำปางแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศในการอำนวยความยุติธรรม รวดเร็ว เสมอภาค เทียบธรรมภายใต้หลักนิติธรรมคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน พิทักษ์สถาบันครอบครัว ให้ความสำคัญระบบงานไกล่เกลี่ย มีการบริหารงานอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ

พันธกิจ

1. อำนวยความยุติธรรม พิจารณาพิพากษาคดีด้วยความเที่ยงธรรมเสมอภาคภายใต้หลักนิติธรรม
2. ไกล่เกลี่ยเพื่อสร้างความสมานฉันท์ระหว่างคู่ความ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ระวังข้อพิพาทด้วยวิธียุติข้อพิพาทก่อนเป็นคดีความวิธีการไกล่เกลี่ยของชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งและลดจำนวนคดีที่จะขึ้นสู่ศาล
3. คุ้มครองสิทธิเสรีภาพเด็กและเยาวชน พิทักษ์สถาบันครอบครัว
4. ป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู บำบัด และสงเคราะห์เด็กเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี
5. การให้บริการประชาชนและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมาย

ยุทธศาสตร์

1. เพิ่มศักยภาพระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ
2. มุ่งเน้นการทำงานเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเด็กและเยาวชน พิทักษ์สถาบันครอบครัว
3. ให้บริการประชาชนและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. สนับสนุนและพัฒนาความร่วมมือด้านการยุติธรรม

เขตอำนาจศาล

ศาลจังหวัดลำปางแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวมีเขตอำนาจพิจารณา พิพากษาคดีครอบคลุมตลอดท้องที่ 13 อำเภอ ดังนี้ 1. อำเภอเมืองลำปาง 2. อำเภองาว 3. อำเภอเถิน 4. อำเภอเกาะคา 5. อำเภอแจ้ห่ม 6. อำเภอแม่ทะ 7. อำเภอแม่เมาะ 8. อำเภอวังเหนือ 9. อำเภอเสริมงาม 10. อำเภอแม่พริก 11. อำเภอเมืองปาน 12. อำเภอสบปราบ 13. อำเภอห้างฉัตร

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง เปิดทำการเมื่อ วันที่ 2 เมษายน 2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม คือมีหน้าที่ พิจารณาพิพากษาคดี ไกล่เกลี่ย คุ้มครองสิทธิเสรีภาพเด็กและเยาวชน พิทักษ์สถาบันครอบครัว ป้องกัน แก้ไข พื้นฟู บำบัด สงเคราะห์เด็กเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี และให้บริการประชาชนและสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ธีระพงศ์ บุศราภูล (2544) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับเยาวชนนอกระบบโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชายหญิงที่ลงทะเบียนในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยวิธีการเรียนแบบชั้นเรียน ปีการศึกษา 2543 ที่มีอายุระหว่าง 15-18 ปี โดยใช้วิธีแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 2 วัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์โบราณสถานมีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์โบราณสถานที่มีผลต่อการเพิ่มระดับความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติต่อการอนุรักษ์โบราณสถานสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (2545) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิสและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยสร้างโปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของสติเฟ้น อาร์โควี ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่อยู่ใน หมู่ที่ 3 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 36 คน แบ่งเป็น 1 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรม และกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าโปรแกรมนี้ ซึ่งโปรแกรมมี 2 ส่วน คือ เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 20 ชั่วโมง และจัดโครงการค่ายอาสาพัฒนาเป็นเวลา 12 วัน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนกลุ่มทดลองมีอุปนิสัย 7 ประการหลังการทดลองสูงกว่าเยาวชนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงอุปนิสัย 7 ประการ หลังการทดลองมากกว่าร้อยละ 80

พรประเสริฐ เสือสี (2547) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมนันทนาการตามทฤษฎีแอนดราโกจี เพื่อเพิ่มความเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุสถานสงเคราะห์คนชราร้านบางแค กรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 68 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการตาม

ทฤษฎีแอนดราโกจี มีคะแนนเฉลี่ยความเห็นคุณค่าในตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรรัตน์ อภินันท์กุล (2548) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน ฮิลล์ โดยนำโปรแกรมและคู่มือการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเข้าร่วมโปรแกรมเชิงปฏิบัติการ เป็นเวลา 40 ชั่วโมง และเรียนรู้ด้วยคู่มือของตนเองจากคู่มือ เป็นเวลา 15 ชั่วโมง พบว่า กลุ่มทดลองมีการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Thurston (2002) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนชนบทในรัฐเทนเนสซี และรัฐมิสซูรี จำนวน 114 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับตนเอง รู้จักการเอาตัวรอด และไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า หลังจากให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ความภูมิใจในตนเอง และทักษะทางสังคมไปแล้ว พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Richeson, Nancy , Boyne, Sarah and Brady, and E. Michael (2007) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาจากระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่เป็นโรคจิตเสื่อมขั้นต้น ด้วยการส่งเสริมสุขภาพกาย ใจ และวิญญาณ โดยการทำการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ กาย ใจ และวิญญาณ ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่อายุระหว่าง 67-89 ปี เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ และทดสอบด้วยการวัดค่าดัชนี Corbin and Strauss Model for Chronic illness Management (1991) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนมีสุขภาพกาย ใจ และวิญญาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Rosenthal (2008) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนในการเรียนคอมพิวเตอร์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้สูงอายุสตรี โดยศึกษาในด้านแรงกระตุ้น อุปสรรค และความสำเร็จในการเรียนคอมพิวเตอร์ของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุสตรีตระหนักในความสำคัญของการเรียนคอมพิวเตอร์ในระดับมาก เหตุผลในการเรียน เนื่องจากสามารถนำไปใช้

ในการสื่อสารของผู้สูงอายุสตรีได้ บุคคลที่ผู้สูงอายุต้องการสื่อสารด้วย ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน ประเด็นที่ผู้สูงอายุต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด คือเรื่องการรักษาสุขภาพ

จากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน พบว่า แต่ละงานวิจัยได้นำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทที่ศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนมีการพัฒนา และบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยแต่ละท่านได้กำหนดไว้ แสดงว่ากิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ หรือเจตคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ปภาวดี แจ่มศิริ (2527) ได้ศึกษาผลการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลธารวิทยา จังหวัดชุมพร จำนวน 54 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกหาเส้นพฤติกรรมของนักเรียน ระยะที่สองทำการฝึกกระบวนการควบคุมตนเอง และระยะที่สามคือระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมตนเองสามารถลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้

รัชดา ไชยโยธา (2543) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในปัจจุบันควบคุมภายในและภายนอกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของผู้ถูกควบคุมความประพฤติในกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ถูกควบคุมความประพฤติส่วนใหญ่สามารถเผชิญปัญหาได้ดี ทั้งวิธีที่มีประสิทธิภาพ ผู้ถูกควบคุมความประพฤติที่มีต่อความเชื่อในปัจจุบันควบคุมภายในสามารถเผชิญปัญหา ด้านอารมณ์ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหา และด้านหลักหนีปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มีความเชื่อในปัจจุบันควบคุมภายนอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ถูกควบคุมความประพฤติที่มีความเชื่อในปัจจุบันภายในและภายนอกมีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาได้ดีใกล้เคียงกันในด้านอารมณ์ที่ไม่แก้ปัญหา

ชวนจิตร ธุระทอง (2544) ได้ทำการศึกษาถึง เซอร์วิปัญญา เซอร์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย ในธุรกิจสรรพสินค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เซอร์วิปัญญา และองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทุกด้านไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย ส่วนองค์ประกอบของเซอร์อารมณ์ทุกด้านและโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย

สมฤดี เขียรฉาย (2544) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบ MBTI พฤติกรรมการเผชิญปัญหา และอัตราการขาดงาน ในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง พบว่าบุคลิกภาพแบบ

STJ มีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาไม่แตกต่างกับบุคลิกภาพแบบอื่นๆ และพฤติกรรมการเผชิญปัญหาส่งผลต่ออัตราการขาดงาน

นันทนุช ตั้งเสถียร (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพแบบ MBTI ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงาน : กรณีศึกษาบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง พบว่าไม่มีความแตกต่างของระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคหรือในด้านความเครียดการทำงานระหว่างกลุ่มวิศวกรที่มีบุคลิกภาพต่างกัน ระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสถานภาพสมรสระหว่างหน่วยงานที่ทำงานมีผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศ จะมีผลต่อความเครียดในการทำงานเท่านั้น

Bolstad และ Johnson (1972) ใช้กระบวนการควบคุมตนเองลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนของนักเรียนเกรด 1 และ 2 จำนวน 38 คน ที่มีพฤติกรรมก่อนนอนอันได้แก่ พูดคุยเสียงดัง การทำเสียงดังโดยไม่ได้รับอนุญาต ตีเพื่อนในชั้นเรียน ลูกจากที่นั่งหรือวิ่งเล่นในชั้นเรียน โดยแบ่งผู้รับการทดลองเป็นกลุ่มย่อย ๆ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงจากภายนอก (ER) กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝึกให้ใช้กระบวนการควบคุมตนเอง (SR₁, SR₂) โดยที่วิธีการของทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันตรงที่กลุ่มที่ 2 จะต้องสังเกตและบันทึกพฤติกรรมต่อไปในช่วงสุดท้ายของการทดลอง กลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มควบคุม (NR) การทดลองแบ่งเป็น 4 ช่วง ช่วงที่ 1 เป็นระยะเส้นฐาน ช่วงที่ 2 เป็นช่วงเริ่มการทดลองโดยที่กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ 2 กลุ่มที่ 3 ได้รับการเสริมแรงจากภายนอกเมื่อพฤติกรรมก่อนนอนของนักเรียนลดลง ส่วนกลุ่มที่ 4 ครูสอนตามปกติ ช่วงที่ 3 กลุ่มที่ 1 ยังคงได้รับการเสริมแรงจากภายนอก ส่วนกลุ่มที่ 2, 3 ได้รับการฝึกให้ใช้กระบวนการควบคุมตนเองซึ่งประกอบด้วย การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเอง การประเมินพฤติกรรมตนเองและการเสริมแรงตนเอง ช่วงที่ 4 อันเป็นช่วงสุดท้าย เป็นช่วงที่ยุติการใช้การเสริมแรงทั้ง 3 กลุ่มในขณะที่กลุ่มที่ 2 ยังคงสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตนเองต่อไป ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม และกลุ่มที่ 2 มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 ส่วนกลุ่มที่ 3 มีพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มที่ 1 ซึ่งผลแสดงให้เห็นว่าการฝึกกระบวนการควบคุมตนเองมีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมก่อนนอนในชั้นเรียนมากกว่าการเสริมแรงจากภายนอก

Dweck (quoted by Stoltz, 1988 อ้างถึงใน นันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์, 2547) ศาสตราจารย์แห่งภาคจิตวิทยา มหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการทาง

อารมณ์ (Emotional Development) พบว่ารูปแบบการตอบสนองต่ออุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์มีพื้นฐานและได้รับอิทธิพลจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู กลุ่มเพื่อน และบุคคลใกล้ชิดกับบุคคลนั้นในช่วงวัยเด็ก นอกจากนี้ยังค้นพบว่าครูมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวเมื่อเด็กต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น กล่าวคือ สำหรับเด็กผู้หญิงจะถูกสอนมาว่า สาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดความสามารถ ส่วนเด็กผู้ชายจะได้รับการสอนว่า สาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดความสามารถ ส่วนเด็กชายจะได้รับการสอนว่าสาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดแรงจูงใจ ดังนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความคิดนี้เพื่อเสริมสร้างให้คนมีความคิดที่ถูกต้องเพื่อประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไป

จากงานวิจัยดังกล่าว เราจะพบว่าการควบคุมตนเองเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนกันได้ ดังนั้นถ้าเราต้องการพัฒนาทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ถ้ามีวิธีการที่มีประสิทธิภาพเราก็สามารถทำได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้ข้อสรุปว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เนื่องจากกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา สถานที่ ลักษณะกิจกรรม ซึ่งจะปรับให้เหมาะสมกับบริบท และผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีรูปแบบและขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้สร้างแผนกิจกรรมโดยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายๆ ท่าน ได้แก่ สุนทร สุรินทร์ชัย (2540) ทองอยู่ แก้วไทรฮะ (2544) อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) สุมาลี สังข์ศรี (2545) วรรัตน์ อภินันท์กุล (2549) อาชญญา รัตนอุบล (2551) Coombs (1974) และ Knowles (1984) และได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจ เพื่อค้นหาความต้องการ

ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรม

ออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- ศึกษาข้อมูลเอกสาร
- ออกแบบเครื่องมือที่ใช้สำหรับทำการวิจัย
- ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ
- นำเครื่องมือไปทดลองใช้
- ปรับแก้เครื่องมือให้เหมาะสมมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกิจกรรม

- ให้ความรู้ในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
- ให้เด็กและเยาวชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ลงมือทำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคตามที่ได้วางแผนไว้
- จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอิสระ ให้กำลังใจผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการเรียนรู้

- ประเมินความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆและความสามารถของผู้เรียนที่นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ความสามารถในการควบคุมตนเองและได้ข้อสรุปว่า ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค คือระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค โดยความสามารถในการควบคุมตนเองแบ่งเป็นได้ดังนี้

1. การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค หมายถึง การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร รู้จักสำรวจความรู้สึกของตนเอง คิด วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รับรู้ถึงความสามารถของตนในการจะควบคุมตนให้ผ่านปัญหา และสามารถดูแลตนเองเมื่อเกิดทุกข์ได้

2. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา หมายถึง กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุ ปัจจัย ของปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์และบอกวิธีจัดการความขัดแย้ง และพยายามคิดขจัดปัญหาโดยไม่เก็บปัญหาและความคับข้องใจไว้กับตนเอง

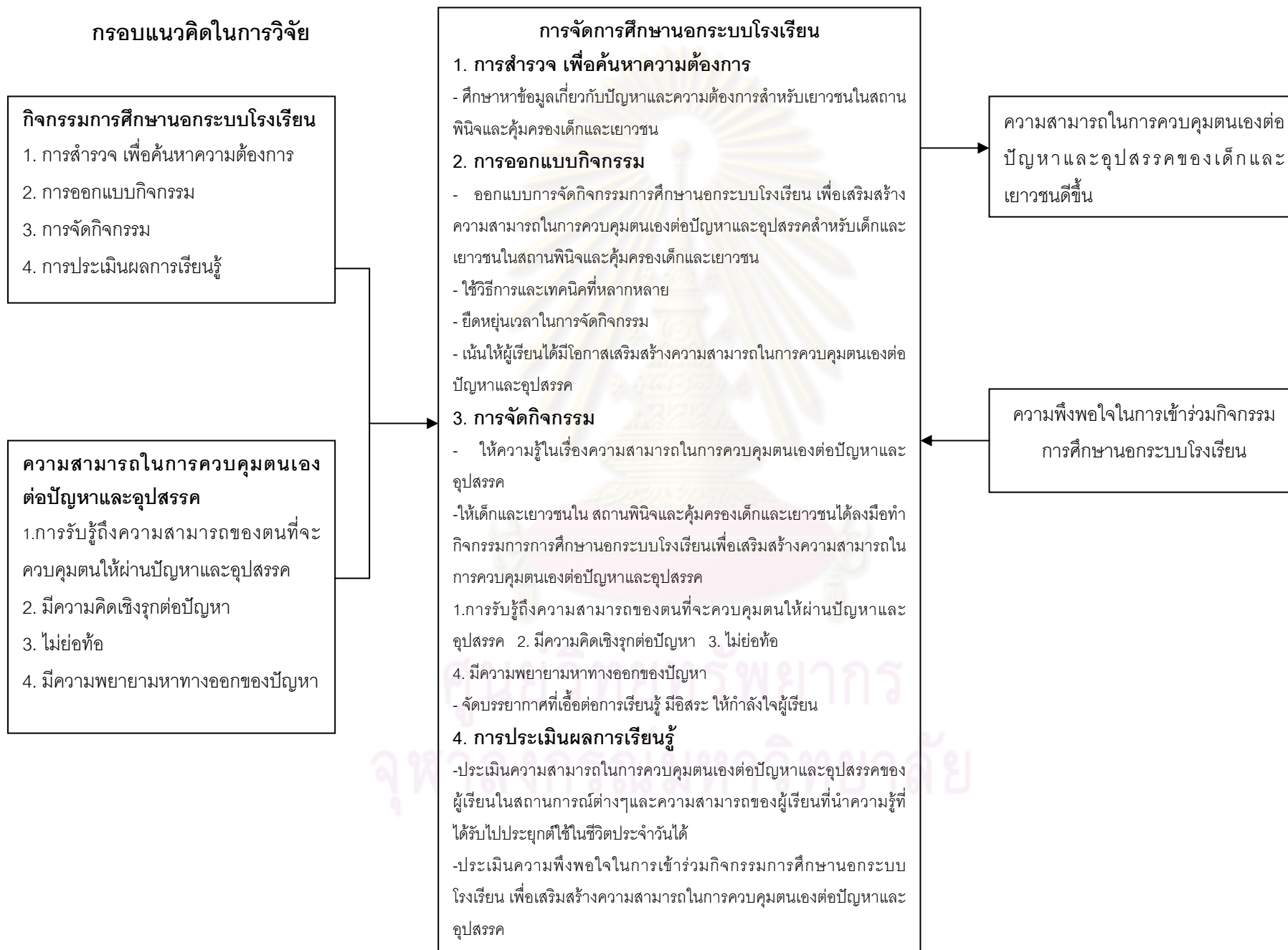
3. ไม่ย่อท้อ หมายถึง การให้กำลังใจตนเอง และพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหา โดยหาวิธีและแนวทางเพื่อให้ปัญหาหมดไป

4. มีความพยายามหาทางออกของปัญหา หมายถึง มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา รู้จักปรึกษากับผู้อื่น มีการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

จากนั้นจึงนำหลักของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนมาผสมผสานกับแนวคิดในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เพื่อสร้างกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคดีขึ้น ตามกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

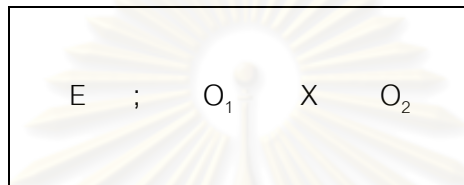
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งในการวิจัย
มีรูปแบบการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ดังนี้

- เมื่อ E คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
X คือ การจัดกระทำ (Treatment)
O₁ คือ ค่าตัวแปรก่อนการจัดกระทำ (Pre-test)
O₂ คือ ค่าตัวแปรหลังการจัดกระทำ (Post-test)

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างและพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจ
และคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีวิธีดำเนินการลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แนวคิดในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจะมีประเด็นใน
การศึกษา ได้แก่ ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประเภทการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เทคนิคการสอนที่ใช้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2. แนวคิดในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

แนวคิดในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีประเด็นในการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการควบคุม แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ข้อมูลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีประเด็นในการศึกษา ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประวัติและความเป็นมา วิสัยทัศน์ พันธกิจ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยทำการศึกษามีประเด็นที่ทำการศึกษา ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ จำนวน 1,182 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางจำนวนทั้งหมด 29 คน ขณะที่ทำการทดลองสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางมีเด็กและเยาวชนจำนวนทั้งสิ้น 86 คน เป็นเด็กและเยาวชนจำนวนชาย 77 คน และเป็นเด็กและเยาวชนหญิงจำนวน 9 คน แต่เนื่องจากเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะต้องมีภาระกิจสำคัญต่างๆ เช่น เข้ารับการบำบัดจากนักจิตวิทยา เข้าฟังคำตัดสินจากศาล เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออาสาสมัครที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคได้ตลอดระยะเวลา 6 วัน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นอาสาสมัครที่มาจากความสมัครใจ สามารถอ่านออกเขียนได้ และสามารถร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งได้อาสาสมัครมาจำนวน 30 คน ขณะที่ทำการทดลองได้มีผู้ปกครองมาประกันตัวสมาชิกในกลุ่มทดลองไป 1 คน ทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างการทดลองเพียง 29 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้ร่วมกิจกรรมจนกระทั่งเสร็จสิ้นกิจกรรม

2.2 กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยสร้างแผนกิจกรรมตามกรอบแนวคิด โดยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาจากระบบโรงเรียนหลายๆท่าน ได้แก่ สุนทร สุรินทร์ชัย (2540) ทองอยู่ แก้วไพโรษะ (2544) อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) สุมาลี สังข์ศรี (2545) วรรัตน์ อภินันท์กุล (2549) อาชัญญา รัตนอุบล (2551) Coombs (1974) และ Knowles (1984) และได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจ เพื่อค้นหาความต้องการ
2. การออกแบบกิจกรรม
3. การจัดกิจกรรม
4. การประเมินผลการเรียนรู้

โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน
2. แบบวัดความรู้ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
3. แบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
4. แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
5. แบบประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม
6. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้

1. แบบสัมภาษณ์ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน

แบบสัมภาษณ์ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ โดยมีประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- แนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- กิจกรรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
- ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดขึ้น
- ความต้องการของการจัดกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
- ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ เด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. แบบวัดความความรู้ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

แบบวัดความความรู้ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยคำถามที่วัดความรู้ในเรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ แต่ละข้อเป็นแบบอัตนัย มี 4 ตัวเลือก โดยแต่ละข้อมีการวัดระดับความรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

- (ข้อ 1-3) วัดระดับ การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค
- (ข้อ 4-6) วัดระดับ มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา
- (ข้อ 7-9) วัดระดับ ความไม่ย่อท้อ
- (ข้อ 10-12) วัดระดับ มีความพยายามหาทางออกของปัญหา

การให้คะแนนเป็นข้อละ 1 คะแนน คะแนนเต็มในแต่ละด้านเท่ากับ 3 คะแนน คะแนนเต็มของแบบวัดความความรู้ เรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยรวมเท่ากับ 12 คะแนน

3. แบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

แบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สังเกตพฤติกรรมขณะที่ทำกิจกรรมจำนวน 12 ข้อ โดยแต่ละข้อจะวัดทักษะด้านต่างๆ ดังนี้

- (ข้อ 1-3) วัดระดับ การรับรู้ถึงความสามารถของคนที่ควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค
- (ข้อ 4-6) วัดระดับ มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา
- (ข้อ 7-9) วัดระดับ ความไม่ย่อท้อ
- (ข้อ 10-12) วัดระดับ มีความพยายามหาทางออกของปัญหา

คะแนนการประเมินทักษะ 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง

ระดับที่ 2 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ระดับที่ 3 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ระดับที่ 4 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ดี

ระดับที่ 5 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

การให้คะแนนเป็น 1,2,3,4,5 ตามลำดับ คะแนนเต็มในแต่ละข้อเท่ากับ 5 คะแนน คะแนนเต็มของทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยรวมเท่ากับ 60 คะแนน

4. แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจาก ชีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ (2546) ประกอบด้วยคำถามที่วัดทัศนคติในเรื่อง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ

- (ข้อ 1-3) วัดระดับ การรับรู้ถึงความสามารถของคนที่ควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค
- (ข้อ 4-6) วัดระดับ มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา

(ข้อ 7-9) วัดระดับ ความไม่ย่อท้อ

(ข้อ 10-12) วัดระดับ มีความพยายามหาทางออกของปัญหา

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบรายงานด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามระดับของความรู้สึกมี 7 ระดับคือ

ระดับที่ 3 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางซ้ายมือมากที่สุด

ระดับที่ 2 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางซ้ายมือรองลงมา

ระดับที่ 1 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางซ้ายมือรองลงมาอีก

ระดับที่ 0 ความรู้สึกจะอยู่ปานกลางเท่าๆกันระหว่างข้อความทางซ้ายมือและข้อความทางขวามือ

ระดับที่ 1 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางขวามือรองลงมาอีก

ระดับที่ 2 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางขวามือรองลงมา

ระดับที่ 3 ความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อคำตอบทางขวามือมากที่สุด

การให้คะแนนเป็น 1,2,3,4,5,6,7 ตามลำดับ คะแนนเต็มในแต่ละด้านเท่ากับ 21 คะแนน คะแนนเต็มของระดับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยรวมเท่ากับ 84 คะแนน

5. แบบประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมเพื่อประเมินความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นคำถามเพื่อประเมินความพึงพอใจของการร่วมกิจกรรม ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 13 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบรายงานด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามระดับของความรู้สึกมี 5 ระดับคือ

ระดับที่ 1 มีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อยที่สุด

ระดับที่ 2 มีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อย

ระดับที่ 3 มีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับปานกลาง

ระดับที่ 4 มีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมาก

ระดับที่ 5 มีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด

การให้คะแนนเป็น 1,2,3,4,5 ตามลำดับ คะแนนเต็มของความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมโดยรวมเท่ากับ 65 คะแนน

6. แผนกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยได้กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้จากประสบการณ์ เทคนิคการจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย มีการกำหนดระยะเวลา และสถานที่ที่สะดวกเหมาะสมสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยกระบวนการจัดกิจกรรมจะใช้เทคนิควิธีการทางการศึกษาระบบโรงเรียน ซึ่งใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 6 วัน รวมเวลาทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ดังจะแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 รายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กำหนดการวันที่ 1 วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 09.30 น.	-ปฐมนิเทศ - แนะนำตัว / กิจกรรมละลายพฤติกรรม
09.30-12.00 น.	- ประเมินความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
14.00-17.00 น.	- กิจกรรมนี้แหละตัวฉัน

กำหนดการวันที่ 2 วันจันทร์ที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 08.00 น.	-รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
08.00-09.00 น.	- กิจกรรมบันทึกเล่มน้อย
09.00-12.00 น.	- กิจกรรมฉันทนาแห่งแผ่นดิน
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.30 น.	- กิจกรรมหัวใจฉันใครดูแล
15.30-16.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
16.00- 18.00 น.	- กิจกรรมเหตุเกิดเพราะใคร

กำหนดการวันที่ 3 วันอังคารที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 08.00 น.	-รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
08.00-09.00 น.	- กิจกรรมบันทึกเล่มน้อย
09.00-12.00 น.	- กิจกรรมรับหรือไม
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.30 น.	- กิจกรรมอย่าโดดเดี่ยว
15.30-16.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
16.00- 18.00 น.	- กิจกรรมในความทรงจำ

กำหนดการวันที่ 4 วันพุธที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 08.00 น.	- รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
08.00-09.00 น.	- กิจกรรมบันทึกเล่มน้อย
09.00-12.00 น.	- กิจกรรมกำลังใจสร้างได้
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
14.00-17.00 น.	- กิจกรรมสู้กับปัญหา

กำหนดการวันที่ 5 วันพฤหัสบดีที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 08.00 น.	- รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
08.00-09.00 น.	- กิจกรรมบันทึกเล่มน้อย
09.00-12.00 น.	- กิจกรรมทุกปัญหามีทางแก้ไข
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
14.00-17.00 น.	- กิจกรรมมีปัญหาก็ปรึกษาใครดี

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการวันที่ 6 วันศุกร์ที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2553

เวลา	รายละเอียด
07.30- 08.00 น.	- รับประทานอาหารเช้าและเครื่องดื่ม
08.00-09.00 น.	- กิจกรรมบันทึกเล่มน้อย
09.00-12.00 น.	- กิจกรรมวางแผนชีวิตพิชิตเป้าหมาย
12.00 – 13.00 น.	- พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-14.00 น.	- กิจกรรมละลายพฤติกรรม
14.00-16.30 น.	- ประเมินความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
16.30-18.00 น.	- ประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม - สรุปกิจกรรมในภาพรวม - ตอบข้อซักถาม / แลกเปลี่ยนความคิดเห็น - มอบของที่ระลึกให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	วิธีการประเมิน
นี่แหละตัวฉัน	1. เพื่อให้สำรวจความรู้สึกและความเข้าใจตนเอง	- การเข้าใจความรู้สึกตนเองเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าเราไม่เข้าใจความรู้สึกตนเองแล้ว เราจะไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกต่างๆที่เกิดขึ้นได้	- ประเมินการร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันของสมาชิก - ประเมินผลจากใบกิจกรรม
ฉันเก่งแค่ไหน	1. สามารถวิเคราะห์และรับรู้ถึงความสามารถของตนในการจะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรคได้	- การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง - ขั้นตอนในการฝึกฝนทักษะในการควบคุมตนเอง	- ประเมินการร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันของสมาชิก - ประเมินผลการตอบคำถามจากใบกิจกรรม
หัวใจฉันใครดูแล	1. เพื่อให้รู้วิธีและสามารถดูแลตนเอง ในยามที่มีความทุกข์	- วิธีการดูแลตนเองให้มีความสุข เมื่อเกิดความทุกข์	- ประเมินจากการอภิปรายกลุ่มและเล่นบทบาทสมมติของสมาชิก - ประเมินการเขียนข้อความลงในหัวใจ

ตารางที่ 6 (ต่อ) แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	วิธีการประเมิน
เหตุเกิดเพราะใคร	1. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยและสาเหตุของปัญหาได้ 2. เพื่อให้มีทักษะควบคุมอารมณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	- หลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง	- ประเมินจากการอภิปรายและตอบคำถามของสมาชิก - ประเมินการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเล่นบทบาทสมมติ
รับหรือไม่	1. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ 2. สามารถบอกวิธีการจัดการกับปัญหาได้	- 12 วิธีการจัดการความขัดแย้ง	- ประเมินจากการแสดงบทบาทสมมติของสมาชิก - ประเมินจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งจากสถานการณ์ การยกตัวอย่างความขัดแย้งและวิธีการแก้ความขัดแย้งของสมาชิก - ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก

ตารางที่ 6 (ต่อ) แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	วิธีการประเมิน
อย่าโดดเดี่ยว	1. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียของการเก็บปัญหาไว้กับตนเอง	- การเก็บปัญหาไว้กับตนเองเพียงลำพัง ไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหที่ดี ซึ่งการขอคำปรึกษาจากคนที่เหมาะสมจะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหได้ถูกต้อง	- ประเมินความร่วมมือในการทำกิจกรรม - ประเมินจากการพูดคุย วิพากษ์ วิจารณ์ และการสรุป
ในความทรงจำ	1. เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในตนเองในช่วงชีวิตที่ผ่านมา 2. เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความทรงจำที่เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองในช่วงชีวิตที่ผ่านมา	- ประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตเราไม่อาจกลับไปแก้ไขได้ แต่เราสามารถนำมาเป็นบทเรียนเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก	- ประเมินความร่วมมือในการทำกิจกรรม - ประเมินผลงานจากการเขียนใบงาน และการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

ตารางที่ 6(ต่อ) แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	วิธีการประเมิน
กำลังใจสร้างได้	1. เพื่อฝึกการสร้างกำลังใจให้กับตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อเราเกิดความท้อแท้สิ่งที่สำคัญที่สุดเราจะต้องรู้จักการให้กำลังใจตนเองเพื่อทำให้เรามีพลังในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น - การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจากการตอบใบกิจกรรมเรื่อง “ต้นไม้ชีวิตของฉัน” - ประเมินจากการพูดสร้างกำลังใจในสถานการณ์จำลอง - ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก
สู้กับปัญหา	1. เพื่อให้รู้วิธีการและแนวทางแก้ไขปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไข - ขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก - การตอบคำถามในใบกิจกรรม
ทุกปัญหามีทางแก้ไข	1. เพื่อให้รู้แนวทางในการแก้ไขปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไข - ขั้นตอนการแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรม - การนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ

ตารางที่ 6(ต่อ) แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	วิธีการประเมิน
มีปัญหารักษาใครดี	1. เพื่อให้สามารถขอคำปรึกษาผู้อื่นเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างเหมาะสม	- การรู้จักเลือกบุคคลในการให้คำปรึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างเหมาะสม	- ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรม - การตอบคำถามลงในใบกิจกรรม
วางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย	1. เพื่อให้สมาชิกวางแผนชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม	- เวลาเป็นสิ่งมีค่าเราจึงควรวางแผนสิ่งต่างๆ เพื่อช่วยให้ใช้เวลาได้อย่างคุ้มค่า	- พิจารณาจากการบันทึกเวลาของสมาชิกที่ทำกิจกรรมตั้งแต่เช้า จนถึงเข้านอน - พิจารณาจากการวางแผนชีวิตในแต่ละช่วงชีวิตของสมาชิก - ประเมินจากการอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
บันทึกเล่มน้อย	1. เพื่อให้สมาชิกสังเกตการเปลี่ยนแปลงการควบคุมอารมณ์ของตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค	- การควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนได้	- พิจารณาจากการบันทึกของสมาชิก - ประเมินจากการอภิปรายสรุปจากกิจกรรมของสมาชิก

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

แบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างแบบทดสอบ หลักการวัดและประเมินผลของดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2550) และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ โดยเป็นผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 7 ข้อ ซึ่งมีใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการการจัดกิจกรรมฯ

3) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ถูกต้องในขั้นต้น จากนั้นนำแบบทดสอบมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2 ท่าน)
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาระบบโรงเรียน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) สอดคล้องกับ คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินการศึกษา (2545) ที่ระบุว่า ค่า IOC ที่มีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อสอบวัดหรือเป็นตัวแทนจุดประสงค์ของวิชา ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบพบว่า มีข้อคำถามในชุดแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ ที่สอดคล้องทั้งหมด 7 ข้อ

5) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ ที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต่อไป

แบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างแบบทดสอบ หลักการวัดและประเมินผล ของดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2550)

2) ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความสามารถในการ ควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3) สร้างแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยศึกษาจากเนื้อหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแบบวัดระดับ AQ (ธีระศักดิ์ กำปรรณรักษ์, 2546) และนำมาดัดแปลงข้อคำถามบางข้อเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างแต่ ยังคงใจความเดิม โดยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ(Multiple choice) มี 4 ตัวเลือกที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีใช้ในการประเมินความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุม ตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบตามแนวคิดการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ตอบถูก คะแนนเท่ากับ 1

ตอบผิด คะแนนเท่ากับ 0

4) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและ อุปสรรคให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ถูกต้องในขั้นต้น จากนั้นนำแบบทดสอบมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและ อุปสรรคที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2 ท่าน)
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามี ความสอดคล้องกับ เนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) สอดคล้องกับ คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการ

พัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินการศึกษา (2545) ที่ระบุว่า ค่า IOC ที่มีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อสอบวัดหรือเป็นตัวแทนจุดประสงค์ของวิชา ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบพบว่า มีข้อคำถามใน ชุดแบบทดสอบความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่สอดคล้อง ทั้งหมด 12 ข้อ

จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน และด้านการวิจัย มีความเห็นร่วมกันว่า ควรปรับภาษาในตัวเลือกของแบบทดสอบความรู้ให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ปรับโจทย์และตัวเลือกอย่าให้กำกวมเพราะจะทำให้เด็กและเยาวชนไม่เข้าใจ

6) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปหาความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับ โดยนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กและเยาวชนในสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีความคล้ายคลึงกับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบทดสอบด้วย วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มี ค่าเท่ากับ 0.80 ถือว่ามีความเที่ยงตรงอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีเกณฑ์ค่าความเที่ยงตรงที่เหมาะสม คือควรมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550)

นำผลการวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาระดับความยาก (Level of Difficulty หรือว่าค่า p) เลือก แบบวัดความรู้ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination of Power หรือว่าค่า r) มีค่าระหว่าง 0.30 ขึ้นไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีค่าระดับความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20-0.75 ซึ่งถือว่าข้อสอบชุดนี้มีระดับความยากง่ายอยู่ระดับ ปานกลาง – ค่อนข้างยาก และมีค่า อำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.30 -0.55 อยู่ในระดับปานกลาง

7) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่ได้ผ่านการตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหาและหาความ เที่ยงแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์

แบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
 ซึ่งขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคตามหลักการวัดและประเมินผลของดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2550)

2) ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3) สร้างแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยศึกษาจากเนื้อหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสอดคล้องและครอบคลุมกับโครงสร้างเนื้อหา กำหนดรูปแบบของมาตรวัดเป็น มาตรวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง

ระดับที่ 2 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์พอใช้

ระดับที่ 3 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ต้องปานกลาง

ระดับที่ 4 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ดี

ระดับที่ 5 มีทักษะอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

4) ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ถูกต้องในขั้นต้น จากนั้นนำแบบทดสอบมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2 ท่าน)
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) สอดคล้องกับ คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการ พัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินการศึกษา (2545) ที่ระบุว่า ค่า IOC ที่มีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อสอบวัดหรือเป็นตัวแทนจุดประสงค์ของวิชา ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบพบว่า มีข้อคำถามใน ชุดวัดแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สอดคล้องทั้งหมด 12 ข้อ

จากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความเห็นว่า ควรปรับ ภาษาในข้อคำถามและสมบรูณ์มากขึ้น ให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย

6). ผู้วิจัยนำแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ที่ได้ผ่านการตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหาและหาความเที่ยงแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์

แบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ผู้วิจัย ดำเนินการสร้างแบบเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค โดยเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับตาม Stoltz (Stoltz's Scale Type) จำนวน 12 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของ Stoltz (1997) และได้จัดทำแบบแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

โดยข้อคำถามของแบบแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

7	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมากที่สุด
6	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมาก
5	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันค่อนข้างมาก
4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันปานกลาง
3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันค่อนข้างน้อย
2	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อย
1	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการประเมิน คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในรูปแบบและความเหมาะสมของกิจกรรม ซึ่งค่ามัธยฐานเลขคณิตที่ได้จากข้อความแต่ละข้อจะใช้จุดทศนิยมเพียง 2 ตำแหน่ง โดยมีความหมาย ดังนี้

6.50 – 7.00	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมากที่สุด
5.50 – 6.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมาก
4.50 – 5.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันค่อนข้างมาก
3.50 – 4.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันปานกลาง
2.50 – 3.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันค่อนข้างน้อย
1.50 – 2.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อยที่สุด

2) ผู้วิจัยนำแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ถูกต้องในขั้นต้น จากนั้นนำแบบทดสอบมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3) นำแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านโดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกกระบบโรงเรียน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเหมาะสมกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) สอดคล้องกับ คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินการศึกษา (2545) ที่ระบุว่า ค่า IOC ที่มีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อสอบวัดหรือเป็นตัวแทนจุดประสงค์ของวิชา ทั้งนี้เนื่องจากการตรวจสอบพบว่า มีข้อคำถามในชุดวัดแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค สอดคล้องทั้งหมด 12 ข้อ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกกระบบโรงเรียนมีความเห็นว่า แบบวัดมีความเหมาะสม แต่มีบางข้อที่ปรับข้อคำถามให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายมากกว่าเดิม

4) ผู้วิจัยนำแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาไปหาความเที่ยง (Reliability) ทั้งฉบับ โดยนำแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเที่ยงของแบบวัดทักษะเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีค่าเท่ากับ 0.80 ถือว่ามีความเที่ยงตรงอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีเกณฑ์ค่าความเที่ยงตรงที่เหมาะสม คือควรมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550)

5) ผู้วิจัยนำแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ที่ได้ผ่านการตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหาและหาความเที่ยงแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) จำนวน 13 ข้อ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาทฤษฎี ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน และได้จัดทำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม โดยสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อคำถามตามองค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบด้านเนื้อหา จำนวน 4 ข้อ
- องค์ประกอบด้านวิทยากร จำนวน 3 ข้อ
- องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรม จำนวน 6 ข้อ

โดยข้อคำถามของแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมฯ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale Type) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

5	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของท่านมากที่สุด
4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของท่านมาก
3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของท่านปานกลาง
2	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของท่านน้อย
1	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความจริงของท่านน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการประเมิน คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในรูปแบบและความเหมาะสมของกิจกรรม ซึ่งค่ามัธยฐานเลขคณิตที่ได้จากข้อความแต่ละข้อจะใช้จุดทศนิยมเพียง 2 ตำแหน่ง โดยมีความหมาย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2) นำแบบประเมินมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านโดยเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2 ท่าน)
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความเหมาะสมกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) พบว่า ข้อคำถามในแบบวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 13 ข้อมีความสอดคล้องทั้งหมด โดยมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 นั่นคือ ข้อคำถามในแบบวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการประเมินผลโปรแกรม แต่อย่างไรก็ดีในบางข้อคำถามของแบบวัดความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม จะมีค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่ผู้วิจัยก็ได้ปรับแก้ภาษาให้มีความเหมาะสมและชัดเจนขึ้นตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แผนกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลองโดยใช้กิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ได้สร้างขึ้น โดยดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อขอความอนุเคราะห์กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง เพื่อขอข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง เพื่อขอกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เพื่อมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 29 คน

2. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่สร้างขึ้น ไปวัดความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมกิจกรรมฯ (Pre-test)

3. ผู้วิจัยได้เข้าไปชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอน การดำเนินการจัดกิจกรรม การประเมินผล ระยะเวลาที่จัดกิจกรรมและประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

ขั้นทดลอง

1. ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคแก่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยผ่านทาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบต่างๆที่ผู้ทำการวิจัยได้ออกแบบไว้

จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

1.2.1 การสำรวจ เพื่อค้นหาความต้องการ

ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

1.2.2 การออกแบบกิจกรรม

ออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- ศึกษาข้อมูลเอกสาร
- ออกแบบเครื่องมือที่ใช้สำหรับทำการวิจัย
- ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ
- นำเครื่องมือไปทดลองใช้
- ปรับแก้เครื่องมือให้เหมาะสมมากขึ้น

1.2.3 การจัดกิจกรรม

- ให้ความรู้ในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
- ให้เด็กและเยาวชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

ลงมือทำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคตามที่ได้วางแผนไว้

- จัดบรรยายภาคที่เชื่อมต่อการเรียนรู้ มีอิสระ ให้กำลังใจผู้เรียน

1.2.4 การประเมินผลการเรียนรู้

- ประเมินความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆและความสามารถของผู้เรียนที่นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

- ประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

1. หลังจากการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคไปวัดความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคกับกลุ่มตัวอย่าง 29 คน เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหลังการเข้าร่วมกิจกรรมฯ (Post-test) โดยอาศัยเครื่องมือ ได้แก่

1. แบบวัดความรู้ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
2. แบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
3. แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
4. แบบประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม

ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนการทดลอง (Pre-test) คะแนนความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคหลังการทดลอง (Post-test) คะแนนแบบประเมินความพึงพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมฯ
2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติทดสอบที (t-test)

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS for Window Version 17.0 โดยกำหนดขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง
2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนจากแบบวัดความรู้และทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค และแบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมฯของกลุ่มตัวอย่าง
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากแบบวัดทั้งสองของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05
4. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมฯ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบในแต่ละข้อ โดยใช้สูตร IOC หาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดดังนี้ (สมนึก ภัทธิยธนี, 2544)

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์กับเนื้อหาหรือระหว่าง ข้อสอบกับจุดประสงค์

ΣR แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (วรณี แกมเกต, 2549) มีสูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

$\sum f$ แทน ผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนนนั้น

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (วรณี แกมเกต, 2549) มีสูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x . แทน คะแนนที่กำหนดตามสเกล

f . แทน จำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถาม

N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

4. การหาความเที่ยงด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient : α) (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s^2} \right)$$

- เมื่อ α แทน ความเที่ยงของแบบสอบถาม
 k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 s_i^2 แทน ความแปรปรวนของข้อสอบแต่ละข้อ
 s_r^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ คำนวณจาก

$$s^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

- เมื่อ N แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
 x แทน คะแนนรวมของผู้ทำแบบสอบถาม

5. สถิติที (t-test) โดยใช้สูตรดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2550)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}, df = n-1$$

- เมื่อ D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่
 n แทน จำนวนคู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window (Statistical Package for the Social Science for Window) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบ คำบรรยาย ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นำเสนอผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 4 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นำเสนอผลการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
2. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 5 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผลการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีความเห็นว่า แบบสัมภาษณ์ฯ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำมาวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้

สรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า

1. เด็กและเยาวชนมีปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ซึ่งการที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทและนำมาซึ่งการสูญเสีย

2. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมให้เด็กควบคุมตนเอง เช่น การฟังธรรม การฝึกอาชีพ แต่แนวทางการจัดกิจกรรมอาจไม่ตรงกับการควบคุมตนเองต่อปัญหาอุปสรรคทั้งหมด แต่คิดว่ากิจกรรมน่าจะส่งผลต่อการเสริมสร้างการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจได้บ้าง

3. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4. ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เกม นันทนาการต่างๆ ที่ทำให้เด็กไม่เครียดแต่สอดแทรกเนื้อหาความรู้เข้าไป สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ควรเน้นให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม และได้แสดงออก ส่วนวิทยากรก็ต้องมีความเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตอนที่ 2 ผลของการสร้างกิจกรรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กิจกรรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษา รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงทำการศึกษา ค้นคว้าเนื้อหาความรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอายุ 13-19 ปี รวมทั้งสื่อและอุปกรณ์ต่างๆที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน และผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ วิเคราะห์ ประเมิน จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปางจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการจัดกิจกรรมและการออกแบบกิจกรรมต่อไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งผู้วิจัยสร้างแผนกิจกรรม โดยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมถึงการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาออกระบบโรงเรียนหลายๆท่าน ได้แก่ สุนทร สุรินทร์ชัย (2540) ทองอยู่ แก้วไทรสะ (2544) อุดม เขยกีวงศ์ (2544) สุมาลี สังข์ศรี (2545) วรรัตน์ อภินันท์กุล (2549) อาชัญญา รัตนอุบล (2551) Coombs (1974) และ Knowles (1984) และได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการศึกษาออกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. การสำรวจ เพื่อค้นหาความต้องการ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

2. การออกแบบกิจกรรม ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเริ่มขั้นตอนการสร้างเครื่องมือโดยออกแบบเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย แล้วนำเครื่องมือวิจัยไปส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ และนำเครื่องมือมาปรับแก้ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปทดลองใช้ และนำผลจากการทดลองใช้เครื่องมือมาปรับแก้เครื่องมือให้เหมาะสมมากขึ้น

3. การจัดกิจกรรม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของทีมงานและผู้วิจัยที่จะต้องทำงานเป็นทีม และแบ่งหน้าที่บทบาทในการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ซึ่งใช้เวลาทั้งสิ้น 6 วัน รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 13 กิจกรรม

4. การประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทักษะความสามารถ วัดทัศนคติ และแบบประเมินความพึงพอใจ

จากนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดเนื้อหาสาระในเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ซึ่งจะนำไปใช้เป็นเนื้อหาสอดแทรกกับกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร รู้จักสำรวจความรู้สึกของตนเอง คิด วิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รับรู้ถึงความสามารถของตนในการจะควบคุมตนให้ผ่านปัญหา และสามารถดูแลตนเองเมื่อเกิดทุกข์ได้

2. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา ได้แก่ กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุ ปัจจัย ของปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถวิเคราะห์และบอกวิธีจัดการความขัดแย้ง และพยายามคิดขจัดปัญหาโดยไม่เก็บปัญหาและความคับข้องใจไว้กับตนเอง

3. การไม่ย่อท้อ ได้แก่ การให้กำลังใจตนเอง และพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหา โดยหาวิธีและแนวทางเพื่อให้ปัญหาหมดไป

4. มีความพยายามหาทางออกของปัญหา ได้แก่ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา รู้จักปรึกษากับผู้อื่น มีการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

ผู้วิจัยมาสังเคราะห์รวมกันทำให้ได้เป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ทักษะ ทศนคติและความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงขึ้น

แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

แผนการจัดกิจกรรมประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ระยะเวลา เทคนิคการจัดกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล โดยกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ซึ่งแผนการจัดกิจกรรมประกอบไปด้วย 13 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1	นี่แหละตัวฉัน
กิจกรรมที่ 2	ฉันเก่งแค่ไหน
กิจกรรมที่ 3	หัวใจฉันใครดูแล
กิจกรรมที่ 4	เหตุเกิดเพราะใคร
กิจกรรมที่ 5	รับหรือไม่
กิจกรรมที่ 6	อย่าโดดเดี่ยว
กิจกรรมที่ 7	ในความทรงจำ
กิจกรรมที่ 8	กำลังใจสร้างได้
กิจกรรมที่ 9	สู้กับปัญหา
กิจกรรมที่ 10	ทุกปัญหามีทางแก้ไข
กิจกรรมที่ 11	มีปัญหาปรึกษาใครดี
กิจกรรมที่ 12	วางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย
กิจกรรมที่ 13	บันทึกเล่มน้อย

ตอนที่ 3 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน นำเสนอผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมิน

1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

2. ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนก่อนและหลังการทดลอง

สาระสำคัญ	คะแนนเต็ม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
การรับรู้ความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค	3	1.14	0.92	2.17	0.89
การมีความคิดเชิงรุก	3	1.10	0.84	1.86	0.74
ความไม่ย่อท้อ	3	1.10	0.77	2.24	0.91
มีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา	3	1.76	0.83	2.41	0.86
รวม	12	5.10	0.26	8.34	0.36

จากตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เฉลี่ยรวมทั้ง 4 ด้าน เท่ากับ 5.10 ซึ่งหมายถึง มีความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลางโดยมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ในด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค เท่ากับ 1.14 การมีความคิดเชิงรุก เท่ากับ 1.10 ด้านความไม่ย่อท้อ เท่ากับ 1.10 และด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหาเท่ากับ 1.76 ตามลำดับ

สำหรับคะแนนความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้รวมทั้ง

4 ด้าน สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเท่ากับ 8.34 หมายถึง มีความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับมาก ซึ่งการแปลผลมีค่าเท่ากับก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน ดังนี้ ความรู้ในด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค เท่ากับ 2.17 ด้านการมีความคิดเชิงรุกเท่ากับ 1.18 ด้านความไม่ย่อท้อ เท่ากับ 2.24 และด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหาเท่ากับ 2.41

3. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

องค์ประกอบ	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค	10.24	1.87	ปานกลาง	11.62	1.76	มาก
การมีความคิดเชิงรุก	10.07	2.27	ปานกลาง	11.48	1.75	มาก
ความไม่ย่อท้อ	10.14	1.94	ปานกลาง	11.48	1.57	มาก
มีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา	9.69	1.44	ปานกลาง	11.55	1.84	มาก
รวม	40.52	1.00	ปานกลาง	46.56	1.13	มาก

จากตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 40.52 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค โดยมีค่าเท่ากับ 10.24 รองลงมา คือด้านความไม่ย่อท้อ มีค่าเท่ากับ 10.14 ด้านการมี

ความคิดเชิงรุก มีค่าเท่ากับ 10.07 และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหามีค่าเท่ากับ 9.69

สำหรับคะแนนทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเท่ากับ 46.56 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากัน 2 ด้านคือ ด้านการมีความคิดเชิงรุกและด้านความไม่ย่อท้อ โดยมีค่าเท่ากับ 11.48 ด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค มีค่าเท่ากับ 11.62 และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา มีค่าเท่ากับ 11.55

4. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

องค์ประกอบ	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค	14.79	3.34	ค่อนข้างมาก	19.14	1.87	มาก
การมีความคิดเชิงรุก	14.79	3.37	ค่อนข้างมาก	18.41	1.52	มาก
ความไม่ย่อท้อ	14.14	4.05	ค่อนข้างมาก	19.10	1.19	มาก
มีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา	14.07	3.63	ค่อนข้างมาก	17.34	3.03	มาก
รวม	59.24	1.91	ค่อนข้างมาก	71.93	1.18	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบวัดทัศนคติความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 59.24 อยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากัน 2 ด้านคือคือการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อ

ปัญหาและอุปสรรคและด้านการมีความคิดเชิงรุก โดยมีค่าเท่ากับ 14.79 ด้านความไม่ย่อท้อ มีค่าเท่ากับ 14.17 และทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา มีค่าเท่ากับ 14.07

สำหรับคะแนนทัศนคติความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค หลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีค่าเท่ากับ 71.93 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในทุกด้าน โดยทัศนคติด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเท่ากับ 19.14 รองลงมา คือด้านความไม่ย่อท้อ มีค่าเท่ากับ 19.10 ด้านการมีความคิดเชิงรุก มีค่าเท่ากับ 18.41 และทัศนคติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา มีค่าเท่ากับ 17.34

ตอนที่ 4 ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลอง

สาระสำคัญ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
การรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค	1.14	0.92	2.17	0.89	-5.56	0.00*
การมีความคิดเชิงรุก	1.10	0.84	1.86	0.74	-3.63	0.00*
ความไม่ย่อท้อ	1.10	0.77	2.24	0.91	-4.61	0.00*
มีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา	1.76	0.83	2.41	0.86	-5.27	0.00*
รวม	5.10	0.26	8.34	0.36	-8.32	0.00*

*p < 0.05

จากตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนความรู้เฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 5.10 และ 8.34 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงขึ้น

2. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลอง

สาระสำคัญ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
การรับรู้ความสามารถของ ตนที่จะ						
ควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและ	10.24	1.87	11.62	1.76	-2.88	0.01*
อุปสรรค						
การมีความคิดเชิงรุก	10.07	2.27	11.48	1.75	-3.82	0.00*
ความไม่ย่อท้อ	10.14	1.94	11.48	1.57	-2.30	0.00*
มีความพยายามในการหาทางออกของ						
ปัญหา	9.69	1.44	11.55	1.84	-4.66	0.00*
รวม	40.52	1.00	46.56	1.13	-6.60	0.00*

*p < 0.05

จากตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนทักษะเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 40.52 และ 46.56 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างมีทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงขึ้น

3. การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ตารางที่ 12 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลอง

สาระสำคัญ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
การรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค	14.79	3.34	19.14	1.87	-6.77	0.00*
การมีความคิดเชิงรุก	14.79	3.37	18.41	1.52	-3.40	0.00*
ความไม่ย่อท้อ	14.14	4.05	19.10	1.19	-1.96	0.06*
มีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา	14.07	3.63	17.34	3.03	4.04	0.00*
รวม	59.24	1.91	71.93	1.18	-6.76	0.00*

*p < 0.05

จากตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า คะแนนทัศนคติเฉลี่ยในภาพรวมก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ 59.24 และ 71.93 ตามลำดับ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค ด้านการมีความคิดเชิงรุก และด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา ด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านความไม่ย่อท้อไม่มีความแตกต่างทางกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงขึ้น

ตอนที่ 5 ผลของการประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น โดยการวิเคราะห์ผลจะแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1) วิเคราะห์จากข้อคำถามแบบอัตราส่วน และ 2) วิเคราะห์จากข้อคำถามปลายเปิด ดังแสดงในตารางที่ 13

1. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ปัจจัยที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.38	0.49	มาก
2. เนื้อหาความรู้เข้าใจง่าย	4.66	0.48	มากที่สุด
3. เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.48	0.51	มาก
4. เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.58	0.50	มากที่สุด
รวม	18.10	1.23	มากที่สุด
ด้านวิทยากร			
5. วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	4.76	0.44	มากที่สุด
6. วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.76	0.43	มากที่สุด
7. วิทยากรมีบุคลิกภาพเหมาะสม	4.49	0.41	มาก
รวม	14.31	0.85	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรม			
8. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม	4.66	0.48	มากที่สุด
9. เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.67	0.47	มากที่สุด

ตารางที่ 13 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ปัจจัยที่ประเมิน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
10. เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.62	0.49	มากที่สุด
11. การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	4.72	0.45	มากที่สุด
12. สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม	4.66	0.48	มากที่สุด
13. ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวม	4.90	0.31	มากที่สุด
รวม	28.24	1.41	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	60.66	0.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 60.66 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิทยากร โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.31 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน) นั่นคือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 28.24 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน) คือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่ต่ำสุดคือด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.10 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) คือ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

จากคำถามปลายเปิดที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เสนอข้อเสนอแนะอื่นๆเพิ่มเติม หรือความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยสามารถสรุปออกมาเป็นประเด็นต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- อยากให้มีการจัดกิจกรรมการสอนแบบนี้บ่อยๆ จะได้ไม่เครียด ทุกกิจกรรมสนุกดี โดยเฉพาะละคร

- อยากให้วิทยากรมาถ่ายทอดความรู้ในโอกาสต่อไป
- รู้สึกดีใจมากที่ได้เรียนหนังสือกับพี่ๆ อยากให้พี่ๆมาสอนอีก

- กิจกรรมนี้ทำให้ผมสนุก และได้ข้อคิดหลายอย่าง
- อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้จัดขึ้นบ่อยๆ และอยากให้มีความยาวกว่านี้
- กิจกรรมนี้ดีมาก ๆ ครูก็ใจดีด้วย และอยากให้มีความถี่ทุกปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าในอนาคต เนื่องจากเยาวชนเป็นความหวังใหม่ของสังคม เป็นวัยที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและสติปัญญา เป็นวัยที่กำลังเข้าสู่ตลาดแรงงาน เป็นวัยที่มีศักยภาพเหมาะสมที่ควรจะได้รับ การพัฒนาให้เป็นพลังของชาติที่ต้องสืบทอดและรับภาระกิจการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้นทุกขณะก่อให้เกิดสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการกระทำผิดมากขึ้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนต้องตกเป็นเหยื่อของความเจริญทางด้านวัตถุและเป็นภาระของสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพบว่าแนวโน้มการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนมีมากขึ้นเรื่อยๆ และเมื่อเด็กเหล่านั้นกระทำผิดก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งเด็กและเยาวชนเมื่อกระทำผิดจะต้องเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อที่เข้ามาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก่อนจะกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง

จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิจัยเรื่อง ผลของกรกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวความคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสามารถใน ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อ ปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมี สมมติฐานการวิจัยว่า เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค หลังการเข้าร่วม กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหา และอุปสรรคสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคและมีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรโดยการเลือก

แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการเลือกเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง จำนวน 29 คน ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

- สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด
- มีความเต็มใจในการทดลอง
- สามารถอ่านออกเขียนได้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งในการวิจัยมีรูปแบบการทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ดังนี้

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

1. แผนการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. แบบประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

- แบบสัมภาษณ์ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน
- แบบวัดความรู้ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
- แบบวัดทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
- แบบวัดทัศนคติ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3. แบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินการจัดกิจกรรมและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่สร้างขึ้น และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นก่อนการทดลอง

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง จำนวน 86 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 29 คน ซึ่งมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ดังนี้

- สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด
- มีความเต็มใจในการทดลอง
- สามารถอ่านออกเขียนได้

ขั้นทดลอง

1. ผู้วิจัยนำแบบแบบสัมภาษณ์ความต้องการของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไปสัมภาษณ์ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่จัดทำขึ้นไปวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test)

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยจัดกิจกรรมเป็นเวลาต่อเนื่องจำนวน 6 วัน รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 13 กิจกรรม โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมขึ้น ณ ห้องกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

ขั้นหลังการทดลอง

1. หลังจากการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 29 คน เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test)

2. ผู้วิจัยนำแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 29 คน ประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบประเมินและแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม SPSS for Window โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค
2. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ ทศนคติ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ ทศนคติ ของกลุ่มทดลองด้วยค่าสถิติที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05
4. หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมจากแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2. แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 4 อภิปรายรายละเอียดของผลการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผลการตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีความเห็นว่า แบบสัมภาษณ์ฯ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำมาวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้

สรุปผลการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า

1. เด็กและเยาวชนมีปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ซึ่งการที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทและนำมาซึ่งการสูญเสีย

2. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมให้เด็กควบคุมตนเอง เช่น การฟังธรรม การฝึกอาชีพ แต่แนวทางการจัดกิจกรรมอาจไม่ตรงกับกรควบคุมตนเองต่อปัญหาอุปสรรคทั้งหมด แต่คิดว่ากิจกรรมน่าจะส่งผลต่อการเสริมสร้างการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจได้บ้าง

3. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ลักษณะของกิจกรรมที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เกม นันทนาการต่างๆ ที่ทำให้เด็กไม่เครียดแต่สอดแทรกเนื้อหาความรู้เข้าไป สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ควรเน้นให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วม และได้แสดงออก ส่วนวิทยากรก็ต้องมีความเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2. กิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การวัดค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruency Index : IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จึงถือว่ามีความสอดคล้องกับเนื้อหา (ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ, 2550) ได้ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของกิจกรรมเท่ากับ 1.00 สรุปได้ว่า กิจกรรมที่ออกแบบมีความเหมาะสมและสอดคล้องโดยมีลักษณะ ดังนี้

1. หลักการ

หลักการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่นในหลายๆ ด้าน ทั้งผู้เรียน ผู้สอน ระยะเวลา สถานที่ หลักสูตรเนื้อหา เป็นต้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดี มีการจัดสภาพและบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ใช้เทคนิคและวิธีการในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกอยากเรียน กระตุนและสนใจให้เกิดความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการดำเนินงานในทุกส่วนจะมีความยืดหยุ่นให้เกิดความเหมาะสมและสะดวกทั้งต่อผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลังการจัดกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

3. กระบวนการ

กระบวนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค สถานสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสร้างกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้ครอบคลุมหลักการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทางความรู้ ทักษะ และทัศนคติตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

3.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่

1. แบบประเมิน ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมฯ 2) แบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค 3) แบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค 4) แบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

3.4 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด มีความเต็มใจในการทดลอง และหน่วยงานที่ดูแลให้การสนับสนุนในการทดลอง

3.5 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยจัดกิจกรรมเป็นเวลาต่อเนื่องจำนวน 6 วัน รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 13 กิจกรรม

3.6 การประเมินผล มีการประเมินผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบประเมินและแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม เพื่อตรวจสอบความพึงพอใจ รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆที่มีต่อการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยอีกด้วย

3. แผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การสร้างแผนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดใช้เป็นไปตามกระบวนการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถที่จะควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคได้ตลอดไป ทั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบรูปแบบการจัดกิจกรรมจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งลงความเห็นว่ามีเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจ เพื่อค้นหาความต้องการ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

2. การออกแบบกิจกรรม ผู้วิจัยออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยเริ่มขั้นตอนการสร้างเครื่องมือโดยออกแบบ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับทำการวิจัย แล้วนำเครื่องมือวิจัยไปส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ และนำเครื่องมือมาปรับแก้ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปทดลองใช้ และนำผลจากการทดลองใช้เครื่องมือมาปรับแก้เครื่องมือให้เหมาะสมมากขึ้น

3. การจัดกิจกรรม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของทีมงานและผู้วิจัยที่จะต้องทำงานเป็นทีม และแบ่งหน้าที่บทบาทในการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง ซึ่งใช้เวลาทั้งสิ้น 6 วัน รวมทั้งสิ้น 52 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 13 กิจกรรม

4. การประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินผลการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบทดสอบความรู้ แบบวัดทักษะความสามารถ วัดทัศนคติ และแบบประเมินความพึงพอใจ

ตอนที่ 2 ผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้ในการดูแลตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

2. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะการปฏิบัติในการดูแลตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทักษะการปฏิบัติเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

3. การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในการดูแลตนเองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทัศนคติเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

จากผลการจัดกิจกรรมแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ด้วยแบบประเมินผลการจัดกิจกรรม พบว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.77$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.71$) อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.53$) อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีความเหมาะสมทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบการจัดกิจกรรม และวิทยากร ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 การอภิปรายรายละเอียดของผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า กิจกรรมทั้ง 13 กิจกรรมสามารถเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ และยังเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและเน้นให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วม ซึ่งกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมเหตุเกิดเพราะใคร กิจกรรมหัวใจ

ฉันใครดูแล กิจกรรมรับหรือไม่ และกิจกรรมทุกปัญหามีทางแก้ไข ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากมีลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงบทบาทสมมติ นอกจากกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมบทบาทสมมติที่เด็กและเยาวชนชอบมากที่สุดแล้ว ยังมีกิจกรรมที่เยาวชนรู้สึกสนุกสนานในการร่วมกิจกรรมอีกหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมนี้แหละตัวฉัน กิจกรรมวางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย โดยกิจกรรมทั้ง 2 มีลักษณะเด่นคือ ให้เด็กและเยาวชนได้วาดภาพระบายสี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนมีความสุขขณะที่ทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ายังมีอีกหลายกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนเข้าร่วมทำให้ผู้วิจัยประหลาดใจ เช่น กิจกรรมค้นแก๊งแค้ไหน โดยกิจกรรมนี้จะมีใบความรู้เรื่องการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง ก่อนที่ผู้วิจัยจะให้ความรู้เรื่องการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองแก่เด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้สอบถามถึงวิธีการควบคุมตนเอง ปรากฏว่าเด็กและเยาวชนสามารถบอกวิธีการควบคุมตนเองได้ทั้งหมด โดยแต่ละคนจะมีวิธีการแตกต่างกันไป แต่เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ได้ตอบตรงกันว่า ทราบว่าจะต้องทำอะไรในการควบคุมตนเองแต่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยประหลาดใจกับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ก็อย่างหนึ่งคือ ในการจัดการอภิปรายกลุ่มร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับเด็กและเยาวชน ถ้ามีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันผู้วิจัยจะพบว่า เด็กและเยาวชนจะมีประสบการณ์ในด้านต่างๆมากมาย โดยเฉพาะประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีมุมมองความคิดที่โตเกินกว่าอายุตนเอง แต่เพียงเพราะเหตุการณ์ความผิดพลาดในอดีตที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ทำให้หลงกระทำผิด จนเป็นเหตุให้ต้องเข้ารับการศึกษาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยในการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการอภิปรายออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการนำผลการสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมาวิเคราะห์ พบว่า

เด็กและเยาวชนมีปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ซึ่งการที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดส่วนใหญ่สาเหตุมาจากการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทและนำมาซึ่งการสูญเสีย เด็กและเยาวชนที่อยู่ร่วมกันในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ล้วนเป็นเด็กที่ถูกดำเนินคดีอาญาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ฯลฯ ซึ่งสาเหตุของการกระทำผิดส่วนใหญ่เกิดจากการคบเพื่อน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การถูกผู้อื่นชักจูงหรือบังคับ สภาพครอบครัว สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ ความคึกคะนอง การทะเลาะวิวาท และการป่วยทางจิต ซึ่งสอดคล้องกับสุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ (2553) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็น การติดยาเสพติด การดื่มแอลกอฮอล์ การทะเลาะวิวาท ก้าวร้าวใช้ความรุนแรง ปัญหาสุขภาพจิต ความเครียด ซึมเศร้า ฆ่าตัวตาย ปัญหาทางการเรียน ฯลฯ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนมีความสามารถเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับต่ำ ขาดความเข้มแข็ง อดทนในการเผชิญปัญหา ไม่สามารถอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อย ขาดความเชื่อมั่นในตนเองว่าสามารถแก้ปัญหาและควบคุมสิ่งต่างๆ ได้ นอกจากนี้ นันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์ (2547) ได้กล่าวว่า เด็กและเยาวชนผู้ที่กระทำผิดส่วนใหญ่มักจะมีพื้นฐานมาจากปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาทางด้านสังคม ซึ่งหากมีการส่งเสริม AQ น่าจะมีการมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์ลดลง ส่งเสริมให้เยาวชนมีทักษะในการแก้ปัญหา และเกิดความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค ดังนั้นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. จากความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำให้ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งกิจกรรมที่ต้องการให้จัดควรเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพราะการที่ให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้สร้างการเรียนรู้บนพื้นฐานเชิงประสบการณ์ ได้สะท้อนความคิด มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กที่มีประสบการณ์ชีวิตและมีความแตกต่างกันมาก ถ้าเราให้เด็กได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้การให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเพราะเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความรู้จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค การใช้ได้มีส่วนร่วมเป็นการเรียนที่เรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนเป็นผู้ช่วยในการจัดกระบวนการเรียน การสอนที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการสร้างความรู้ นอกจากนี้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความต้องการให้จัดกิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนโดยมีลักษณะที่สำคัญของกิจกรรมที่จัดขึ้นให้กับเด็กและเยาวชนควรเป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลี สังข์ศรี (2539) ได้กล่าวถึงหลักการและเหตุผลของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมี ว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา กิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนควรจะพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ปัญหา รู้จักหาวิธีแก้ปัญหามาทดลองปัญหา และถ้าวิธีการดังกล่าวแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะกลับมาตั้งต้นหาวิธีการแก้ปัญหาอื่นๆมาทดลองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ลุล่วง

นอกจากนี้กิจกรรมการศึกษาอบรมระบบโรงเรียนที่จัดให้เด็กและเยาวชนควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เกม นันทนาการต่างๆ ที่ทำให้เด็กไม่เครียดแต่สอดแทรกเนื้อหาความรู้เข้าไป สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ควรเน้นให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กและเยาวชน และได้แสดงออก ส่วนวิทยากรก็ต้องมีความเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2. การอภิปรายผลการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยนำหลักการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียน มาใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคไปในทางที่ดีขึ้น โดยในการจัดกิจกรรมจะมีทั้งการจัดกิจกรรมกลุ่มใหญ่และแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ซึ่งแต่ละกิจกรรมที่จัดเน้นให้เด็กและเยาวชนได้ร่วมกันทำงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม และเปิดใจในการรับฟังผู้อื่นมากขึ้น ส่วนกิจกรรมที่จัดจะปรับเน้นเวลา สถานที่ ให้เหมาะสมกับสภาพ การรับรู้ความต้องการของเด็กและเยาวชน เน้นสถานการณ์ต่างๆที่อยู่ใกล้ตัวของเด็กและเยาวชนมากที่สุด เน้นการลงมือปฏิบัติการแสดงบทบาทสมมติ การแสดงความคิดเห็น ซึ่งแต่ละกิจกรรมผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปความคิดที่ได้รับจากการสรุปของเด็กและเยาวชนในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมความคิด ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าคุณภาพและสามารถนำแนวทางที่สรุปไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากผลการทดลองจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า

ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหลังการทดลองทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรค ด้านการมีความคิดเชิงรุก ด้านความไม่ย่อท้อ และด้านมีความพยายามในการหาทางออกของปัญหา มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกด้าน ซึ่งคะแนนจากแบบวัดความรู้มีด้านพยายามหาทางออกของปัญหามากที่สุด ซึ่งหมายถึง การออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคในด้านพยายามหาทางออกของปัญหาประสบผลสำเร็จได้ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านพยายามหาทางออกของปัญหาเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยออกแบบโดย

ให้เด็กและเยาวชนได้ลงมือทำกิจกรรมและยังอาศัยประสบการณ์เดิมของเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Kolb (1984) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะจะช่วยสร้างประสบการณ์ ความรู้ให้แก่บุคคลในลักษณะการปรับเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนเอง อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้บุคคลได้ลงมือกระทำได้มีประสบการณ์ตรงและจริง รู้จักคิดและกระทำ โดยสามารถสะท้อนความคิด หรือไตร่ตรองอย่างรอบคอบ อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมายของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังมีการเล่นบทบาทสมมติซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนมีความสนใจ ทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้ได้ดี กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน และเหมาะสมกับเด็กและเยาวชน แล้วจึงมีการปรับเปลี่ยนเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับอาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้อธิบายถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรมี ระยะเวลา เวลาของการเรียน การสอนจะมีความยืดหยุ่นเป็นไปตามลักษณะของเรื่องที่จะศึกษา และลักษณะของกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จัดขึ้น ซึ่งสามารถเรียนได้ในเวลาราชการนอกเวลา ตอนเย็น ตอนกลางคืน หรือช่วงใดช่วงหนึ่งก็ได้ตามความสะดวก และความเหมาะสมของผู้เรียน โดยไม่กำหนดเวลาไม่แน่นอน สามารถเรียนได้ตลอดชีวิต สำหรับระยะเวลาที่ใช้เรียนจะเป็นระยะเวลาช่วงสั้น โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

คะแนนจากแบบวัดทักษะและทัศนคติมีคะแนนด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ซึ่งหมายถึงการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคในด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรคส่งผลให้ทักษะและทัศนคติของเด็กและเยาวชนมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากการออกแบบกิจกรรมของผู้วิจัยที่เหมาะสมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยได้มีการจัดกิจกรรมที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้เด็กและเยาวชนได้ลงมือทำกิจกรรม และสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) ได้กล่าวว่า ความร่วมมือจะเสริมการเรียนรู้ และสร้างสำนึกของการมีส่วนร่วมแก่ผู้เข้าร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง กระตุ้นสำนึกในความเชื่อมั่น ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความพร้อม ความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การเสนอประสบการณ์และแสดงศักยภาพของตน และพร้อมที่จะให้โอกาส

ซึ่งกันและกัน มีความพร้อม ความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การเสนอประสบการณ์และแสดงศักยภาพของตน และพร้อมที่จะให้โอกาสซึ่งกันและกัน บรรยากาศของการสร้างความร่วมมือกันในลักษณะการทำงานเป็นทีมเพื่อร่วมกันคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาจะช่วยเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังมีการเล่นบทบาทสมมติซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนมีความสนใจ ซึ่งตรงกับ Burnard (1996) ได้กล่าวว่าบทบาทสมมติ เป็นการจัดสถานการณ์และแสดงบทบาทในสถานการณ์นั้นแล้วเรียนรู้จากการแสดง หลังจากแสดงบทบาทสมมติแล้วการคิด ทบทวนเป็นสิ่งจำเป็น ตามด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อจะให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้น อาจต้องมีการแสดงซ้ำเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเพิ่มทักษะหรือบทบาทใหม่ที่ได้ข้อมูล การเล่นบทบาทสมมติเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดี ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของตน ได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง และมีความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรม จึงส่งผลให้คะแนนด้านทักษะและทัศนคติในเรื่องการรับรู้ด้านการรับรู้ความสามารถของตนที่จะควบคุมตนเองให้ผ่านพ้นต่อปัญหาและอุปสรรคมีคะแนนมากที่สุด

การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการดูแลตนเอง ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเองดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ ปภาวดี แจ็งศิริ (2527) ได้ศึกษาผลการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลธารวิทยา จังหวัดชุมพร จำนวน 54 คน จัดเป็นกลุ่มทดลอง 1 ห้องเรียน กลุ่มควบคุม 1 ห้องเรียน การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกหาเส้นพฤติกรรมของนักเรียน ระยะที่สองทำการฝึกกระบวนการควบคุมตนเอง และระยะที่สามคือระยะติดตามผล ผลการวิจัยพบว่า การควบคุมตนเองสามารถลดพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ นอกจากนี้ Bolstad และ Johnson (Bolstad และ Johnson , 1972 อ้างถึงในนันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์) ใช้กระบวนการควบคุมตนเองลดพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนของนักเรียนเกรด 1 และ 2 จำนวน 38 ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมก่อนในชั้นเรียนลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม

จากงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าควบคุมตนเองเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนกันได้ และถ้าเราต้องการพัฒนาทักษะความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค ถ้ามีวิธีการที่มี

ประสิทธิภาพเราก็สามารถทำได้ ซึ่งได้อันสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสูงขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในครั้ง นี้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง จำนวน 29 คน และแต่ละคนมาจากหลากหลายพื้นที่ ได้แก่ จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดลำปาง ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคเหนือ ดังนั้นเมื่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในครั้ง นี้สามารถเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในกลุ่มตัวอย่างได้ก็น่าจะส่งผลให้กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคเหนือได้เช่นกัน

จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้พบอุปสรรคในการวิจัย คือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมค่อนข้างนานในทุกกิจกรรมเนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน และมีปัญหาทางด้านกรปฏิบัติตามกฎระเบียบ มักจะมีการพูดคุย เล่นกัน ขณะทำกิจกรรม และจะชวนวิทยากรออกนอกประเด็นอยู่เสมอ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรม ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม เมื่อมีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มละ 5 - 6 คน พบว่าผู้เข้าร่วมบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เช่น นั่งเล่น นั่งคุยกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ผู้วิจัยแก้ปัญหาโดยให้ผู้เข้าร่วมเขียนระบุน้ำที่ของตนเองลงในผลงานด้วย จึงทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มมากกว่าเดิม นอกจากนี้การที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำให้เกิดปัญหาเรื่องเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น ขณะร่วมกิจกรรมมีญาติมาเยี่ยมต้องออกไปพบญาติประมาณ 30 นาที หรือผู้ร่วมกิจกรรมเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่จัดกิจกรรมแต่เมื่อถึงเวลาที่ผู้วิจัยจะทำการประเมินผลหลังจากการจัดกิจกรรมได้มีญาติมาประกันตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกไป ทำให้ผู้วิจัยต้องตัดผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนนั้นออกไปจากการทดลอง ซึ่งส่งผลให้จำนวนสมาชิกไม่เป็นไปตามที่ผู้วิจัยวางแผนไว้

แม้ว่าจะประสบปัญหาดังที่กล่าวมาแต่ผู้วิจัยก็สามารถจัดกิจกรรมสำเร็จลุล่วงด้วยอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มองเห็นความสำคัญของความแตกต่างของเด็กและเยาวชนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับอาชัญญา รัตนอุบล (2544) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านต่างๆ ทั้งเพศ วัย อายุ อาชีพ ความสนใจ ฯลฯ ดังนั้นผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างเหล่านี้ และพยายามหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้อิสระผู้เรียนให้เรียนตามความสามารถ ตามเวลาที่สะดวก และตรงกับวรรรต์น์ อภินันท์กุล (2551) ได้กล่าวถึงการศึกษาอกระบบโรงเรียนว่าการศึกษาอกระบบโรงเรียน ว่าเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม เมื่อผู้วิจัยนำหลักการดังกล่าวมาใช้ทำให้การจัดกิจกรรมผ่านพ้นไปด้วยดี

3. การอภิปรายผลการประเมินความพึงพอใจกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการประเมินผลความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจเฉลี่ยในด้านรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.77$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.71$) อยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.53$) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้สามารถอภิปรายเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

1. ด้านวิทยากร (ผู้จัดกิจกรรม) มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการถ่ายทอดความรู้ของผู้วิจัยและสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเป็นกันเองให้มีความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่ว่าวิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดีมีค่าระดับความพึงพอใจมาก

ที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) เนื่องด้วย ผู้วิจัยมีการเตรียมข้อมูล และทำการศึกษาค้นคว้าความรู้มาอย่างละเอียดและครอบคลุม รวมทั้งทำการศึกษารายละเอียดของกฎ กติกาในการเล่นเกมหรือกิจกรรมต่างๆมาอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งมีการฝึกซ้อมการบรรยายความรู้ในเรื่องต่างๆ ทดลองปฏิบัติกิจกรรม หรือเกมต่างๆล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความแม่นยำและถูกต้องมากที่สุด นอกจากนี้ผู้สอนยังได้จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ที่ผู้สอนต้องการถ่ายทอดได้อย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับอาชญาญา รัตนอุบล (2544) การเรียนการสอน และวิธีการเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนแหล่งวิทยาการ และภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้คุณสมบัติของผู้สอนจึงไม่จำกัดวุฒิ หากอาศัยบุคลากรที่มีความชำนาญด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้สอนในลักษณะของวิทยากรผู้ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง กิจกรรมการเรียนการสอนจะจัดในสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเรียนการสอน และวิธีการจัดกลุ่มผู้เรียนก็จะจัดให้สนับสนุนบรรยากาศที่จะสามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้ดี เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และไม่เน้นแบบแผนที่เคร่งครัดมากเกินไป

2. ส่วนข้อคำถามที่ว่าวิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเองให้ ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าระดับความพึงพอใจดีมาก ($\bar{X} = 4.76$)เนื่องด้วยก่อนการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้มีวัยใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยยังสามารถใช้ภาษาถิ่น (คำเมือง) ในการสนทนากับกลุ่มตัวอย่างได้ จึงทำให้มีความสนิทสนม คั่นเคยกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งนอกจากการใช้ภาษาถิ่นในการจัดกิจกรรมการในครั้งนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีแล้ว ผู้วิจัยยังได้จัดทำกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เช่น เพลงที่ใช้ในกิจกรรมก็จะเป็นเพลงบรรเลงพื้นเมืองที่บุคคลในสถานการณ์ตัวอย่างก็จะเป็นชื่อของคนในภาคเหนือ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ อาชญาญา รัตนอุบล (2544) ที่ได้อธิบายถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าควรมีความสัมพันธ์กับสภาพของท้องถิ่น เนื้อหาของกิจกรรมและหลักสูตรของกิจกรรมการศึกษาโรงเรียน ควรยืดหยุ่นและหลากหลาย คือนอกจากจะมีกิจกรรมหลายประเภท หลายสาขาแล้ว เนื้อหาหลักสูตรในแต่ละวิชาควรจะต้องยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น ประกอบกับเมื่อถึงเวลาต้องดำเนินการจัดกิจกรรม ก่อนเริ่มกิจกรรมผู้วิจัยจะมีการทำความรู้จักกับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีกครั้ง มีการทำกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกัน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศในการทำกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ผ่อนคลาย และสนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อยเพื่อให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง

ส่วนข้อคำถามที่ว่าลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสมมีค่าระดับความพึงพอใจดี ($\bar{X} = 4.49$) เนื่องด้วยผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ในการสอนและความรู้กับเด็กและเยาวชนมาบ้าง จึงมีความคุ้นเคย และรู้ถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนพอสมควร ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ได้ แต่เนื่องด้วยความเป็นกันเองของวิทยากรที่มีมากอาจทำให้ดูเพื่อนกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมเลยทำให้คะแนนในด้านบุคลิกภาพของวิทยากรมีระดับความพึงพอใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อคำถามอื่นๆ

2. ด้านการจัดกิจกรรม มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของผู้วิจัยในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม ($\bar{X} = 4.90$) เนื่องด้วยผู้วิจัยได้มีการจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นในด้านต่างๆ เช่น ด้านเวลาในการจัดกิจกรรม เมื่อมีญาติมาเยี่ยมเด็กและเยาวชนผู้วิจัยก็จะมีปรับเปลี่ยนเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้พบกับญาติ มีความยืดหยุ่นเรื่องกฎเกณฑ์ข้อตกลงต่างๆ ขณะที่ทำกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับปฐม นิคมมานนท์ และคณะ (2543) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนนอกระบบโรงเรียนมีความเป็นทางการน้อยกว่า หรือมีความยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนในระบบโรงเรียน ด้วยเหตุนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีโครงสร้างที่ไม่ตายตัว มีความอ่อนตัว และคล่องตัวมากกว่าการเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งลักษณะที่เป็นทางการน้อย หรือมีความยืดหยุ่นมากนี้เองถือว่าเป็นข้อได้เปรียบของการศึกษานอกระบบ โดยลักษณะแห่งความยืดหยุ่นของการศึกษานอกระบบที่สำคัญในด้านต่าง ๆ มีดังนี้ 1. ความยืดหยุ่นด้านเวลาเรียน เนื้อหาส่วนใหญ่จะถูกแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ให้เหมาะสมกับเวลา ความต้องการและความจำเป็นของผู้เรียน โดยอาจจัดหลักสูตรสั้นหรือยาวก็ได้ ซึ่งคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบยังสามารถเปิดสอนในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น เวลาเช้า กลางคืน หรือเปิดสอนวันหยุดเพื่อเอื้อต่อผู้เรียน 2. ความยืดหยุ่นด้านสถานที่เรียน การศึกษานอกระบบไม่ได้เจาะจงแน่นอนว่าจะต้องทำการสอนในโรงเรียนเสมอไป อาจจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน หรือจัดในสถานที่อื่นก็ได้ตามความเหมาะสม หรือแล้วแต่ความสะดวกเท่าที่สามารถหาได้ ทำให้สถานที่เรียนของการศึกษานอกระบบจึงจัดได้หลายสภาพ ตามความสะดวก และตามลักษณะของกิจกรรม 3. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้เรียน การศึกษานอกระบบเป็นการจัดบริการให้แก่บุคคลหลายช่วงวัย ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ โดยอาจจัดขึ้นเพื่อบุคคลช่วงวัยใดช่วงวัยหนึ่งเฉพาะหรืออาจไม่จำกัดช่วงวัยก็ได้ 4. ความยืดหยุ่นด้านตัวผู้สอน การเรียนการสอนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบส่วน

ใหญ่จะใช้วิทยากรที่หลากหลาย อาจเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพแขนงต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นครูที่สอนเป็นประจำในหน่วยงานนั้น 5. ความยืดหยุ่นด้านวิธีเรียน การศึกษา นอกกระบบมีการใช้วิธีการสอน วิธีการเรียนที่แตกต่างกันไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียนเท่านั้น อาจเรียนผ่านสื่อต่าง ๆ หรือเรียนที่บ้านก็ได้ 6. ความยืดหยุ่นด้านผู้จัดบริการองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้บริการ การศึกษานอกกระบบมีความหลากหลาย นับตั้งแต่องค์กรที่รับผิดชอบการศึกษาโดยตรง หน่วยงานอื่นหรือเอกชนก็สามารถจัดได้ 7. ความยืดหยุ่นด้านระเบียบ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กิจกรรมการศึกษานอกกระบบจะมีการกำหนดกฎเกณฑ์ และระเบียบการปฏิบัติอย่างหลวม ๆ ไม่ตายตัว ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสมควรด้วยเหตุและผล

นอกจากนี้ยังต้องอยู่บนพื้นฐานที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และได้ตรงกับ อุดม เชยกิจวงศ์ (2544) ได้กล่าวว่าการศึกษานอกกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคในการ จัดกิจกรรมที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น เกม การทดลองปฏิบัติจริง การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา เป็นต้น อีกทั้งยังมีการเพิ่มความสนุกสนาน ผ่อนคลายด้วยการเล่นเกมที่เน้นการนันทนาการ และเกมที่มีการสอดแทรกความรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ต่อไป ส่วนข้อคำถามที่มีความพึงพอใจที่สุด คือ เวลาที่ใช้ในการ จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.62$) เนื่องด้วยผู้วิจัยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งมีข้อจำกัดด้านเวลา เช่น ต้องอาบน้ำ รับประทานอาหาร พบญาติ เป็นไปตามกำหนดเวลา ซึ่งผู้วิจัยจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเวลาจัดกิจกรรมอยู่ ตลอดเวลา ประกอบกับผู้วิจัยเองมีข้อจำกัดด้านเวลาในการจัดกิจกรรมที่น้อย ซึ่งอาจส่งผลทำให้ มีระดับความพึงพอใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อคำถามอื่นๆ

3. ด้านเนื้อหา มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาความรู้เข้าใจง่ายในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อคำถามที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ เนื้อหาความรู้มีความเข้าใจง่าย ($\bar{X} = 4.66$) เนื่องด้วยผู้วิจัยได้คัดสรรเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่าง และตรงกับความต้องการและปัญหาของเด็กและเยาวชนซึ่งกลุ่ม

ตัวอย่างสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องอาชัญญา รัตนอุบล (2544) ที่ได้ อธิบายถึงลักษณะของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หลักสูตรและเนื้อหาวิชาของการศึกษานอก ระบบโรงเรียน ควรมีหลักสูตรที่มีลักษณะเป็นเนื้อหาตรงกับความต้องการของส่วนบุคคล ส่วน ใหญ่แล้วมักเป็นหลักสูตรระยะสั้น เพื่อมุ่งสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ ประโยชน์ได้ทันทีทันใด และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ตนกำลังประสบอยู่ได้ อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ทำให้ส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะร่วมกับผู้สอนกำหนดหลักสูตรตามที่ตน สนใจ และเนื้อหาวิชาเน้นการลงมือปฏิบัติ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงประสบการณ์เดิมของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่ม ตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์เรื่องการควบคุมตนเองมาเป็นอย่างดี แม้ว่าส่วน ใหญ่จะเป็นประสบการณ์ที่ไม่ดี แต่เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้วพบว่าสามารถทำให้กลุ่มตัวอย่าง เกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี ส่วนข้อคำถามที่มีความพึงพอใจต่ำสุด คือ เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 4.38$) เนื่องด้วย กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์เรื่องการ ควบคุมตนเองมาเป็นอย่างดี บางครั้งเรื่องที่คุณวิจัยอาจกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างอาจเป็นเรื่องที่กลุ่ม ตัวอย่างทราบแล้ว ทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจเกิดการเบื่อหน่าย ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีระดับความพึง พอใจน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อคำถามอื่นๆ

จากผลการประเมินความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อ เสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจทั้งใน ด้านเนื้อหา ด้านวิทยากร และด้านการจัดกิจกรรม นอกจากนี้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมยัง มีความต้องการจะเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะนี้อีก รวมทั้งมีความต้องการให้ผู้วิจัยมาจัดกิจกรรม ในลักษณะนี้อีกครั้ง ซึ่งย่อมส่งผลให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลที่ดียิ่งขึ้น ที่ สำคัญกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่จะนำไปพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเอง ต่อปัญหาและอุปสรรค

4. การอภิปรายรายละเอียดของผลการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า กิจกรรมทั้ง 13 กิจกรรมสามารถเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ และยังเป็นที่ที่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีความสนใจในการร่วมกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและเน้นให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วม ซึ่งกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจมากที่สุด คือ กิจกรรมเหตุเกิดเพราะใคร กิจกรรมหัวใจฉันใครดูแล กิจกรรมรับหรือไม่ และกิจกรรมทุกปัญหามีทางแก้ไข ซึ่งทั้ง 4 กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากโดยกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงบทบาทสมมติ ซึ่งกิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การคิดเนื้อเรื่องที่จะนำมาแสดง เลือกตัวละครว่าใครจะแสดงเป็นตัวละครใด และนอกจากนี้บทบาทสมมติที่เด็กและเยาวชนได้แสดงยังใช้ภาษาถิ่น (คำเมือง) ในการแสดง ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่โดยไม่มีอุปสรรคในเรื่องภาษา การเล่นบทบาทสมมติเป็นการจัดสถานการณ์การแสดงที่สามารถช่วยให้ผู้เล่นได้คิด ทบทวนบทบาทเรื่องราวที่เกิดขึ้น และยังเป็นการนำประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้ในการแสดง ซึ่งสอดคล้องกับ Burnard (1996) ได้กล่าวว่าบทบาทสมมติ เป็นการจัดสถานการณ์และแสดงบทบาทในสถานการณ์นั้นแล้วเรียนรู้จากการแสดง หลังจากแสดงบทบาทสมมติแล้วการคิด ทบทวนเป็นสิ่งจำเป็น ตามด้วยการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อจะให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ขึ้น อาจต้องมีการแสดงซ้ำเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยเพิ่มทักษะหรือบทบาทใหม่ที่ได้ข้อมูล การเล่นบทบาทสมมติเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดี ดังนั้นเมื่อเด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของตน ได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง และมีความสุขจากการร่วมกิจกรรม

นอกจากกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมบทบาทสมมติที่เด็กและเยาวชนชอบมากที่สุดแล้ว ยังมีกิจกรรมที่เยาวชนรู้สึกสนุกสนานในการร่วมกิจกรรมอีกหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมนี้แหละตัวฉัน กิจกรรมวางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย โดยกิจกรรมทั้ง 2 มีลักษณะเด่นคือ ให้เด็กและเยาวชนได้วาดภาพระบายสี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนมีความสุขขณะที่ทำกิจกรรมเป็นอย่างมาก โดยผู้วิจัยจะสังเกตพบว่า ขณะที่เด็กและเยาวชนวาดภาพมีการหยอกล้อกันในกลุ่ม มีการพูดคุยยิ้มแย้มแจ่มใส เด็กและเยาวชนบางคนมีการร้องเพลงขณะทำกิจกรรมอีกด้วย

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามียังอีกหลายกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนเข้าร่วมให้ความสนใจ เช่น กิจกรรมฉันทนาการ โดยกิจกรรมนี้จะมีใบความรู้เรื่องการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง ก่อนที่ผู้วิจัยจะให้ความรู้เรื่องการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองแก่เด็กและเยาวชน ผู้วิจัยได้สอบถามถึงวิธีการควบคุมตนเอง ปรากฏว่าเด็กและเยาวชนสามารถบอกวิธีการควบคุมตนเองได้ทั้งหมด โดยแต่ละคนจะมีวิธีการแตกต่างกันไป แต่เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ได้ตอบตรงกันว่า ทราบว่าจะต้องทำอะไรในการควบคุมตนเองแต่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และสิ่งที่น่าสนใจของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ก็อย่างหนึ่งคือ ในการจัดการอภิปรายกลุ่มร่วมกัน ระหว่างผู้วิจัยกับเด็กและเยาวชน ถ้ามีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันผู้วิจัยจะพบว่า เด็กและเยาวชนจะมีประสบการณ์ในด้านต่างๆมากมาย โดยเฉพาะประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีมุมมองความคิดที่โตเกินกว่าอายุตนเอง แต่เพียงเพราะเหตุการณ์ความผิดพลาดในอดีตที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ทำให้หลงกระทำผิด จนเป็นเหตุให้ต้องเข้ารับการฝึกอบรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้ามาจัดกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นระยะเวลา 6 วัน ผู้วิจัยพบว่า เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีทั้งความรู้ความสามารถที่พร้อมจะได้รับการพัฒนา เพียงแต่การกระทำผิดพลาดในอดีตอันเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆที่ส่งเสริมให้กระทำผิดทำให้เด็กเหล่านี้ต้องถูกมองจากสังคมว่าเป็นเด็กที่ไม่ดี แต่หากได้เข้ามาสัมผัสกับเด็กเหล่านี้แล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่าจะทำให้มุมมองในด้านที่ไม่ดีกับเด็กเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยเองก็เช่นกันเมื่อได้เข้ามาสัมผัสกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทำให้ผู้วิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่แตกต่างจากเด็กทั่วไปในสังคมเลย แต่มีสิ่งหนึ่งที่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องการมากกว่าเด็กและเยาวชนทั่วไปในสังคมก็คือ โอกาส โอกาสที่จะกลับเข้ามาอยู่ร่วมกับในสังคม ซึ่งโอกาสเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เราสามารถมอบให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้เพียงแค่เราเปิดใจในการยอมรับพวกเขาให้กลับเข้ามาในสังคมอีกครั้ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

1.1 จากผลการดำเนินการจัดความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาถึงลักษณะ ภูมิหลัง และข้อจำกัดในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพราะปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเปิดรับความรู้และมุมมองใหม่ๆ ของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมด้วย ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมจะต้องเตรียมความพร้อมของสถานที่โดยจะต้องมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมและเทคนิคที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้จะต้องมีการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้พร้อม ทั้งนี้หากกิจกรรมใดยากต่อการทำความเข้าใจ ผู้จัดกิจกรรมควรมีการอธิบายรายละเอียดและสาธิตตัวอย่างให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจ ก่อนพร้อมทั้งสุ่มถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น

1.2 จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำเป็นที่จะต้องมีส่วนอำนวยความสะดวกที่ดี ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกันเอง เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกคน ได้อย่างเป็นธรรมชาติและเต็มไปด้วยความจริงใจ ที่สำคัญพร้อมที่จะเรียนรู้ไปพร้อมกับกลุ่มเป้าหมายหรือเด็กและเยาวชน ดังนั้นผู้จัดกิจกรรมหรือผู้อำนวยความสะดวกจึงมีความเข้าใจในลักษณะของการเรียนรู้และหลักการจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้งนี้ควรสนับสนุนด้วยการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยเป็นผู้รับฟังและเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่ดีเป็นกำลังใจและจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์อยู่เสมอ ที่สำคัญควรกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้านอีกด้วย

1.3 จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ควรมีการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคการเรียนสอน สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเทคนิคและสื่ออุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เด็กและเยาวชน เรียนรู้ได้ดีและมีความสุข สนุกกับการเข้าร่วมกิจกรรม รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรม อีกทั้งยังเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน

1.4 จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคัดเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมและมีความสอดคล้องกับลักษณะ บริบทและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการร่วมทำกิจกรรม โดยต้องเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดมุมมองใหม่ ได้รับความรู้ที่ถูกต้อง มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และสิ่งที่เรียนรู้จากกิจกรรมต้องสามารถนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามผลการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับกลุ่มทดลองต่อไปอีกในระยะเวลาที่นานขึ้น เพื่อจะได้รู้ถึงความคงอยู่ของความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงบวก และควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพิ่มมากขึ้น เช่น แบบสอบถามการติดตามผล แบบสัมภาษณ์ โดยพัฒนากิจกรรมควบคุมไปด้วย

2.2 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการศึกษาครอบครัวระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนทั่วไป กลุ่มเด็กเร่ร่อน เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาครอบครัวระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคในหน่วยงานอื่นๆต่อไป

2.3 ควรมีการนำแนวคิดอื่นๆ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นต้น มาประยุกต์ร่วมกับการจัดกิจกรรมการศึกษาครอบครัวระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคซึ่งอาจจะเกิดผลดียิ่งขึ้น

2.4 กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับเด็กและเยาวชน ควรเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน และไม่ใช่วิชาการมากเกินไป หากมีเรื่องการคิดวิเคราะห์ในการจัดทำกิจกรรม ควรเป็นเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไปสำหรับช่วงอายุของเด็กและเยาวชน และที่สำคัญควรเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพราะถ้ากิจกรรมสามารถทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองจะทำให้เด็กและเยาวชนต่อยอดความรู้ที่มีอยู่และนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การปกครอง, กรม. สำนักบริหารการทะเบียน. จำนวนประชากรเยาวชนเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั่วประเทศ[ออนไลน์] . แหล่งที่มา : <http://www.dopa.go.th> [1 มิถุนายน 2553]
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. 2543. รายงานผลการประชุมปฏิบัติการกำหนดกรอบแนวคิดการแบ่งระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ระหว่างวันที่ 23-25 พฤษภาคม 2543. (อัดสำเนา).
- โกวิท วรพิพัฒน์. "การศึกษานอกโรงเรียน". สังคมศาสตร์ปริทัศน์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2516.
- คณะกรรมการส่งเสริมประสานงานเยาวชนแห่งชาติ,สำนักงาน. แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่8 (พ.ศ.2550-2554). กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550.
- จงรัก อินทร์เสวก. ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริงต่อการเพิ่มระดับการควบคุมตนเองและการลดติดยาเสพติดซ้ำของผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาในระยะถอนพิษยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- จีระนนท์ คนหาญ . เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง. สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2553.
- ชวนจิตร ชูระทอง. เซวาร์ปัญญา เซวาร์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของหัวหน้าแผนกชาย ในธุรกิจสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ชิตขงศ์ ส.นันทนาเนตร. ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่.คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.นครปฐม:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- ชูศรี วงศ์รัตน์ะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: ไทเนรมิตกิจอินเตอร์โปรเกรสซิฟ, 2550.

- ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ทองอยู่ แก้วไทรชะ. จากใจ ดร.ทองอยู่ แก้วไทรชะ อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียนในวันสถาปนา กศน. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 6 (มีนาคม 2544).
- ทัศนีย์ ช้อนขุนทด. ผลของการมีส่วนร่วม ตามโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมรรถภาพทางกายและอึดทนในทัศนะของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก เยาวชนกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, สาขาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ทิสนา เขมมณี. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ธีระศักดิ์ กำบวรรณรักษ์. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง "AQ เซาท์แห่งความคิด". กรุงเทพมหานคร : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546. (อัดสำเนา)
- นันทนุช ตั้งเสถียร . บุคลิกภาพแบบ MBTI ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงาน : กรณีศึกษาบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- นันทิยา วชิรลาภไพฑูริย์. การเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคโดยการเรียนรู้พฤติกรรมเผชิญปัญหาและอุปสรรค: กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดชาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2547.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. ปฏิรูปอุดมการณ์การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2537.
- ปฐุม นิคมานนท์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์อักษร, 2528.
- ปภาวดี แจ้งศิริ. ผลของการควบคุมตนเองต่อพฤติกรรมก่อนนในชั้นเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย, ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. ราชกิจจานุเบกษา .125 (3 มีนาคม 2551).

- พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน,กรม. สถิติจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทั่วประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2547- พ.ศ.2551 จำแนกตามเพศ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.djop.moj.go.th> [22 พฤษภาคม 2553]
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิด วิธี และเทคนิคการสอน. กรุงเทพมหานคร: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์, 2544.
- มหาดไทย, กระทรวง. กรมการพัฒนาชุมชน. การดำเนินงานองค์กรพัฒนาเยาวชน. [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: <http://cddweb.cdd.go.th> [18 พฤษภาคม 2553]
- เมธิปยา เกิดผล. ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง.พินิจด้วยรัก พิทักษ์ด้วยใจ we serve with love and care,2553.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง.เมื่อรับผิดแล้วก็ควรให้อภัย,2553.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน.สถานพินิจไม่ใช่คุกเด็ก,2550.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน.กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน,2552.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน.พินิจด้วยรัก พิทักษ์ด้วยใจ,2552.
- ยุติธรรม,กระทรวง. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน.สถานพินิจ 24 ชั่วโมง,2552.
- รัชดา ไชยธธา. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในปัจจุบันความคุมภายในและภายนอกกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของผู้ถูกควบคุมความประพฤติในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2543.
- รัตนา พุ่มไพศาล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2528.

- วรรณิ์ แกมเกตุ. วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วรรณิ์ อภินันท์กุล. แนวคิดและทฤษฎีที่นำรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วรรณิ์ อภินันท์กุล. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีโอฮิว
แมนนิสเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่ประสบ
ความสำเร็จตามกฎแห่งความสำเร็จของนโปเลียน. วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- วรรณิ์ อภินันท์กุล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. ในเอกสารประกอบการสอน วิชา
2711675. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์,
2549. (อัดสำเนา)
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างอุปนิสัย 7 ประการ ตามแนวคิดของ
สติเฟิน อาร์ โควี สำหรับเยาวชนตอนปลาย โดยใช้หลักการของนีโอฮิวแมนนิสและการจัด
กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต, สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สตอลทท์ พอล. AQ พลังแห่งความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บิสิคิต, 2551.
- สมนึก ภัททิยธนี. การวัดผลการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กาศิณัฐ: ประสานการพิมพ์, 2544.
- สมฤติ เที่ยรฉาย. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบ MBTI พฤติกรรมการเผชิญปัญหา และ
อัตราการขาดงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: ร้านทีคอม,
2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. แนวทางการประกันคุณภาพ
ภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมกับการประเมินภายนอก. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี
, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. นโยบาย
เยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554).
[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://oppo.opp.go.th/new/youthday/08.pdf> [20 พฤษภาคม
2553]
- สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์. การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดนีฮิว
แมนนิสและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

- ของเยาวชนตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกระบบโรงเรียน... เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การ
พิมพ์, 2529.
- สุมาลี สังข์ศรี. การศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ใน วรรัตน์ อภินันท์กุล,
แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. หน้า 1 - 18. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- สุรกุล เจนอบรม. เรื่องนำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สุรกุล เจนอบรม. การศึกษานอกระบบโรงเรียนขั้นนำ. ในเอกสารประกอบการสอน.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์, 2541.
(อัดสำเนา)
- สุรกุล เจนอบรม. เรื่องนำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์, 2540.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อาชัญญา รัตน์อุบล. การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษาน
นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อุดม เขยกียวงศ์. หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
บรรณกิจ 2534.

ภาษาอังกฤษ

- Brigham, Thomas A. "Self-Control: Part II. In Handbook of Applied Behavior Analysis: Social and Instruction Process, pp. 259-264. Edited by T.A. Brigham, and A.C. Catania. New York: Irvington, 1978.
- Coombs, Phillip H., and Manznoor Ahmed. Attacking rural poverty : How Non-formal education can help. Batimore: The John Hopkins University Press, 1974.
- Cormier, W.H., and Cormier, L.S. Interviewing Strategies for Helpers. A Guide to

- Assessment, Treatment, and Evaluation. Monterey, California: Brooks/Cole Publishing Company, 1979.
- Press, Judson. 40 ways to teach in groups. United State of America: Eleventh Printing, 1992.
- Kanfer, Frederick H., and Phillips, Jeanne S. Learning Foundations of Behavior Theory. New York: John Wiley & Sons, 1970.
- Kanfer, Frederick H., and Grimm, Laurence G. "The Future of Behavior Modification." In Behavior Modification: Principles, Issues and Applications. Edited by W. Edward Craighead, Alan E. Kazdin, and Michael J. Mahoney, Boston: Houghton Mifflin Company, 1976.
- Knowles, Malcolm S. and Associates. Andragogy in Action, Applying Modern Principles of Adult Learning. San Francisco: Jossey Bass Inc. Publishers, 1984.
- Knowles, Malcolm S. The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. Chicago: Follet Publishing Company, 1984.
- Mc Call, W. Steen. Non-Formal Education : A Definition. Washington D.C: USAID, 1968.
- Perri, M.G., and Richards, C.S. An Investigation of Naturally Occurring Episodes of Self-Controlled Behaviors. Journal of Counseling Psychology. (1977)
- Ruppel, George. Self-Management and Reading Rate Improvement. Journal of Counseling Psychology, (1979)
- Stoltz, Paul G. Adversity Quotient Turning Obstacles into Opportunities. United State of America: John Wiley & Son Inc., 1997.
- Stoltz, Paul G. Adversity Quotient at Work. United State of America: Harper Collins Publishers Inc., 2000.
- Thoresen, Carl E., and Mahoney, Michael J. Behavioral Self-Control. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1974.
- Watson, David L., and Tharp, Roland G. Self-Directed Behavior : Self-Modification for Personal Adjustment. Monterey, California : Brooks/Cole Publishing Company, 1972.

Wilson, G. Terence, and O. Leary, K. Daniel. Principles of Behavior. Therapy.

Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1980.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบวิเคราะห์ความต้องการการจัดกิจกรรม แบบวัดความรู้
แบบวัดทักษะ แบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรค แบบประเมินความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม และแผนการจัด
กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. รศ.ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รศ.นพ.เดชา ลลิตอนันต์พงศ์	สาขาสุขภาพจิต คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผศ.ดร. มนัสวาทน์ โกวิทยา	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. คุณพิทยา เทพวงศ์	นักวิชาการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง
5. คุณจีระนนท์ คนหาญ	นักวิชาการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

แบบวิเคราะห์ความต้องการการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็ก
และเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

1. คุณพิทยา เทพวงศ์	นักวิชาการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ
สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง
2. คุณจีระนนท์ คนหาญ	นักวิชาการฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการ
สถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดลำปาง
3. นายปิยะพงษ์
ภูมิลำเนาจังหวัดอุตรดิตถ์	เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ
เยาวชนจังหวัดลำปาง
4. นายอนุภาค
ภูมิลำเนาจังหวัดน่าน	เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ
เยาวชนจังหวัดลำปาง
5. นายสุรชัย
ภูมิลำเนาจังหวัดเชียงราย	เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ
เยาวชนจังหวัดลำปาง
6. นายจะติ
ภูมิลำเนาจังหวัดแพร่	เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ
เยาวชนจังหวัดลำปาง
7. นายธรรวัฐ
ภูมิลำเนาจังหวัดลำปาง	เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ
เยาวชนจังหวัดลำปาง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC ของแผนการ
จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการ
ควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

แผน	กิจกรรม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1	นี้แหละตัวฉัน	1	เปลี่ยนชื่อกิจกรรมเป็น นี่แหละตัวฉัน
2	ฉันเก่งแค่ไหน	1	-
3	หัวใจฉันใครดูแล	1	-
4	เหตุเกิดเพราะใคร	1	-
5	รับหรือไม่	1	-
6	อย่าโดดเดี่ยว	1	-
7	ในความทรงจำ	1	-
8	กำลังใจสร้างได้	1	-
9	สู้กับปัญหา	1	-
10	ทุกปัญหามีทางแก้ไข	1	-
11	มีปัญหามักรักษาใครดี	1	-
12	วางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย	1	-
13	บันทึกเล่มน้อย	1	-

สรุปข้อเสนอแนะ

1. ควรปรับระยะเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสม
2. ควรเพิ่มกิจกรรมนันทนาการ

**ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
ของแบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค**

ข้อ	ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ข้อเสนอแนะ
1.	ท่านคิดว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร	1	ควรระบุด้วยว่าเด็กและเยาวชนที่ไหน
2.	ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯอย่างไร	1	
3.	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้จัดกิจกรรมใดบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน	1	
4.	ลักษณะของกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่จัดขึ้นเป็นอย่างไรและมีส่วนช่วยส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนได้อย่างไร	1	
5.	ผลของกิจกรรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้จัดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่อย่างไร	1	
6.	สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมใดบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน	1	
7.	ลักษณะของกิจกรรมที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร (สื่อ อุปกรณ์ วิธีการ การประเมิน ฯลฯ)	1	

**ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
ของแบบวัดความรู้เรื่องความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรค**

ข้อ	โจทย์ - ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค			
1	<p>การควบคุมตนเอง หมายถึงข้อใด</p> <p>ก. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลกรรม</p> <p>ข. พฤติกรรมหนึ่งของอินทรีย์เพิ่มขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกรรม</p> <p>ค. ความสามารถของบุคคลที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนโดยการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม</p> <p>ง. กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีหนึ่งการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์</p>	1	ปรับภาษา
2	<p>ข้อใดคือการรับรู้ถึงความสามารถของตน</p> <p>ก. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา</p> <p>ข. การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร</p> <p>ค. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา</p> <p>ง. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหารู้จักปรึกษาผู้อื่น</p>	1	ปรับภาษา
3	<p>ใครเป็นผู้มีความสามารถในการรับรู้ต่อปัญหาได้ดีที่สุด</p> <p>ก. ลูกก็รู้ว่าตนเองเป็นคนอารมณ์ร้อน เมื่อโกรธจะพยายามนับ 1-10 ในใจเสมอ</p> <p>ข. ลูกหวังคิดว่าตนเองต้องเก่งกว่าทุกคน เมื่อผลสอบออกมาถ้าไม่ได้ที่ 1 เธอจะรู้สึกไม่พอใจ</p> <p>ค. ลูกเกิดคิดว่าตนเองเก่งทุกๆเรื่อง ดังนั้นถ้ามีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นจะไม่ใช้ความผิดของเธอ</p> <p>ง. ไม่มีข้อถูก</p>	1	

ข้อ	โจทย์ - ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา			
4	<p>ความหมายของการมีความคิดเชิงรุกต่อปัญหาคือข้อใด</p> <p>ก. มีความคิดในด้านบวกต่อปัญหาให้มากที่สุด</p> <p>ข. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา</p> <p>ค. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรู้จักปรึกษาผู้อื่น</p> <p>ง. กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุและปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น</p>	1	ปรับภาษา
5	<p>ข้อใดไม่ใช่การมีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา</p> <p>ก. การคิดแก้ปัญหาให้หมดไป</p> <p>ข. การคิดหาทางออกของปัญหา</p> <p>ค. การคิดถึงผลกระทบของปัญหา</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p>	1	
6	<p>ใครเป็นผู้มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา</p> <p>ก. ต้นน้ำคิดว่าปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้ไขซึ่งเราจะต้องคิดให้รอบคอบ</p> <p>ข. ต้นตาลคิดตนเองต้องเหนือกว่าผู้อื่นเสมอ และจะต้องชนะทุกคน</p> <p>ค. ต้นข้าวคิดว่าตนเองเก่งทุกๆเรื่อง ดังนั้นตนจะไม่ทำอะไรผิดพลาดเลย</p> <p>ง. ต้นกล้วยคิดว่าตนเองไม่เก่ง ทำอะไรก็ผิดพลาดอยู่เสมอ</p>	1	

ข้อ	โจทย์ - ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
ความไม่ย่อท้อ			
7	<p>การไม่ย่อท้อหมายถึงข้อใด</p> <p>ก. การขจัดปัญหาให้หมดไป</p> <p>ข. การจะแก้ปัญหาเพียงลำพัง</p> <p>ค. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมที่จะสู้กับปัญหา</p> <p>ง. ถูกทุกข้อ</p>	1	
8	<p>ใครที่แสดงถึงความไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค</p> <p>ก. ปอพยายามอ่านหนังสือเพื่อให้สอบได้ที่ 1</p> <p>ข. แป้งพยายามทำการบ้านให้เสร็จเพื่อที่จะไม่ถูกทำโทษ</p> <p>ค. ปูนพยายามหาเงินให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะได้มีฐานะร่ำรวยกว่าคนอื่น</p> <p>ง. ปานให้กำลังใจตนเองเสมอเมื่อเจอเรื่องที่ยากลำบากเพื่อที่จะให้ผ่านพ้นไปได้</p>	1	
9	<p>ข้อใดแสดงถึงการให้กำลังใจตนเองได้อย่างถูกต้อง</p> <p>ก. มองข้อดีของตนเองและบอกกับตนเองว่าเป็นคนที่มีความสามารถ</p> <p>ข. มองข้อบกพร่องของตนเอง และนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่นที่ด้อยกว่า</p> <p>ค. มองข้อบกพร่องของผู้อื่นแล้วนำมาเปรียบเทียบกับตนเองเพื่อให้ตนเองดีกว่า</p> <p>ง. มองข้อบกพร่องทั้งของตนเองและของผู้อื่น แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน</p>	0.8	<p>ตัวเลือกข้อ ข. และ ค. มีความเหมือนกัน</p>

ข้อ	โจทย์ - ตัวเลือก	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
มีความพยายามหาทางออกของปัญหา			
10	<p>ความหมายของการหาทางออกของปัญหาคือข้อใด</p> <p>ก. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา</p> <p>ข. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา</p> <p>ค. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรู้จักปรึกษาผู้อื่น</p> <p>ง. กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุและปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น</p>	0.8	ทุกตัวเลือกล้วนจะเป็นคำตอบที่ถูกต้องได้
11	<p>ใครสามารถหาทางออกของปัญหาได้อย่างถูกต้อง</p> <p>ก. น้ำตาลจะแก้ปัญหาย่อยๆให้เร็วที่สุด</p> <p>ข. น้ำหวานจะพยายามแก้ไขปัญหาย่อยๆด้วยตนเองก่อนหากไม่สำเร็จจะปรึกษาผู้อื่น</p> <p>ค. น้ำอ้อยจะให้คุณพ่อคุณแม่ช่วยแก้ปัญหาย่อยๆ</p> <p>ง. เมื่อปัญหาน้ำฝนจะหาทางออกด้วยตนเองเท่านั้น</p>	1	
12	<p>ข้อใดคือขั้นตอนการหาทางออกของปัญหาที่ถูกต้อง</p> <p>ก. กำหนดปัญหาให้ชัดเจน วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ลงมือแก้ไขปัญห าระเมินผลการแก้ปัญหา</p> <p>ข. กำหนดปัญหาให้ชัดเจน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา ลงมือแก้ไขปัญห าระเมินผลการแก้ปัญหา</p> <p>ค. วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดปัญหาให้ชัดเจน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา ลงมือแก้ไขปัญห าระเมินผลการแก้ปัญหา</p> <p>ง. วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดปัญหาให้ชัดเจน กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา าระเมินผลการแก้ปัญหา ลงมือแก้ไขปัญห าระเมินผลการแก้ปัญหา</p>	1	เป็นคำถามที่ยากเกินไปสำหรับเด็กอายุ 13-19 ปี น่าจะเป็นคำถามที่นำความรู้ไปประยุกต์มากกว่าความจำ

**ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
ของแบบวัดทักษะเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรค**

ข้อ	พฤติกรรม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค			
1	สามารถบอกได้ว่ามีปัญหอะไรเกิดขึ้นบ้าง	1	
2	สามารถสำรวจความรู้สึกตนเองว่าเป็นอย่างไร	1	
3	สามารถประเมินได้ว่าตนเองมีความสามารถในการควบคุมตนเองมากน้อยเพียงใด	1	
มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา			
4	สามารถบอกสาเหตุและผลของปัญหาที่เกิดขึ้นได้	1	
5	สามารถวิเคราะห์ บอกวิธีการแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้	1	
6	สามารถบอกข้อดี ข้อเสียของการแก้ปัญหาไว้กับตัวเองได้	1	
ความไม่ย่อท้อ			
7	สามารถพูดให้กำลังใจตนเองและผู้อื่นเพื่อให้ต่อสู้กับปัญหาได้	1	ปรับภาษา
8	ไม่แสดงอาการท้อแท้เมื่อเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ	1	
9	มีการเตรียมพร้อมในการจะต่อสู้กับปัญหา	1	
มีความพยายามหาทางออกของปัญหา			
10	สามารถบอกแนวทาง วิธีการในแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้	1	
11	สามารถนำปัญหาที่พบไปปรึกษาหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้	0.8	ต้องแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อนที่จะไปขอความช่วยเหลือผู้อื่น “พึ่งตนเอง”
12	สามารถวางแผนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้	1	

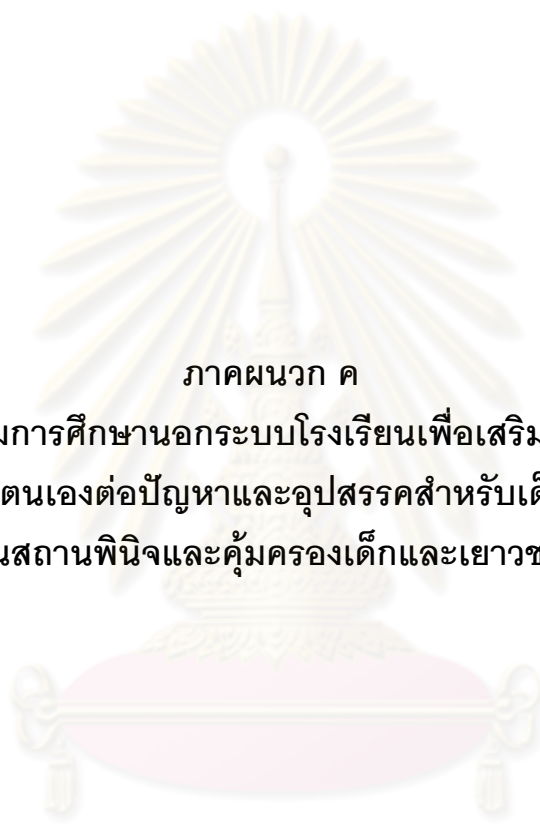
**ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
ของแบบวัดทัศนคติเรื่องความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรค**

ข้อ	ลักษณะความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
การรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรค			
1	เมื่อมีคนบอกว่าฉันไม่สามารถควบคุมอารมณ์อารมณ์ของตนเองได้ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมายฉันจะ..... <u>ซ้าย</u> : ไม่ใส่ใจ เพราะไม่มีใครรู้จักฉันดีพอเท่าตัวฉันเอง <u>ขวา</u> : ฟังคำแนะนำและกลับมาทบทวนว่าฉันเป็นแบบนั้นหรือไม่	1	
2	ครูเรียกฉันมาตำหนิที่หน้าห้อง ทั้งๆ ฉันตั้งใจทำงานเป็นอย่างดีซึ่งก่อนหน้านั้นครูเคยชื่นชมงานของฉันมาตลอด ฉันจะรู้สึก..... <u>ซ้าย</u> : โกรธ หนีออกนอกห้องโดยไม่มองใคร <u>ขวา</u> : ควบคุมอารมณ์ได้ ทบทวนการทำงานว่าผิดอย่างไรและคิดขอบคุณครูที่เตือน	1	
3	เพื่อนยั่วโมโห ฉันควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ ได้เถียงตวาดเสียงดังกับเพื่อนแล้วเดินออกจากห้องไป กระแทกประตูใส่หน้าเพื่อน ต่อมาภายหลังฉันจะ..... <u>ซ้าย</u> : ทำตัวไม่ถูก ไม่กล้าสู้หน้าเพื่อน <u>ขวา</u> : เสียใจ เข้าไปขอโทษเพื่อน	1	
มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา			
4	ทุกครั้งที่ปัญหาเข้ามาในชีวิตฉันจะคิดว่า... <u>ซ้าย</u> : ปัญหาเป็นเรื่องยุ่งยาก คุณต้องแก้ไขไม่ได้แน่ๆ <u>ขวา</u> : ปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไขเสมอ	1	
5	เมื่อฉันตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่แล้ว แต่ยังไม่ได้รับการตำหนิจากผู้ดูแล ฉันจะ..... <u>ซ้าย</u> : น้อยใจ ไม่ทำงานแล้ว <u>ขวา</u> : ไม่เป็นไร ตั้งใจทำงานต่อไป	1	
6	เมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้เองเพียงลำพัง ฉันจะ..... <u>ซ้าย</u> : ปล่อยปัญหาไว้แบบนั้น <u>ขวา</u> : ขอความช่วยเหลือจากคนที่ช่วยคุณได้	1	

ข้อ	ลักษณะความคิดเห็น	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
ความไม่ย่อท้อ			
7	<p>ทุกครั้งเมื่อเจอกับปัญหาที่ยุ่งยากสิ่งแรกที่ฉันจะทำคือ.....</p> <p><u>ชาย</u> : หนีปัญหาทุกอย่างให้เร็วที่สุด</p> <p><u>ขวา</u> : ให้กำลังใจตนเองว่าจะสามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้</p>	1	
8	<p>เจอเพื่อนที่เป็นหัวหน้าสร้างปัญหา ฉันก็ตั้งใจแก้ไขปัญหาอย่างเต็มที่แล้ว แต่เพื่อนก็ยังไม่พอใจ โวยวาย แล้วนำเรื่องราวไปฟ้องผู้ดูแล แล้วผู้ดูแลก็เรียกฉันไปตำหนิ ฉันจะรู้สึก.....</p> <p><u>ชาย</u> : เสียใจ รู้สึกว่าทำดีแล้วยังไม่ได้ดี</p> <p><u>ขวา</u> : ไม่เป็นไร ฉันควบคุมความรู้สึกได้จะตั้งใจทำวันข้างหน้าให้ดีกว่านี้</p>	1	
9	<p>ฉันพยายามฝึกงานอาชีพอย่างหนักเพื่อให้ทำงานออกมาดี แต่ฉันก็ยังทำได้ไม่ดี ฉันจะ.....</p> <p><u>ชาย</u> : เลิกอ่านหนังสือเพราะยังไม้อ่านไปก็ไม่ผ่านอยู่ดี</p> <p><u>ขวา</u> : พยายามอ่านหนังสือให้มากขึ้น</p>	0.8	ฝึกงานอาชีพเกี่ยวข้องกับ การอ่านหนังสือ
มีความพยายามหาทางออกของปัญหา			
10	<p>ฉันถูกเพื่อนแกล้งให้ขายหน้า ฉันจะรู้สึก....</p> <p><u>ชาย</u> : รู้สึกเสียหน้า โกรธ คิดว่าต้องหาทางเอาคืนให้ได้</p> <p><u>ขวา</u> : ให้อภัยเพื่อน เพื่อนคงไม่ได้ตั้งใจ</p>	0.8	
11	<p>ฉันถูกผู้ดูแลทำโทษไม่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แต่มีกิจกรรมที่ฉันอยากทำมาก ฉันจะ.....</p> <p><u>ชาย</u> : ไม่สนใจผู้ดูแล และแอบไปร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ</p> <p><u>ขวา</u> : เข้าไปขออนุญาตผู้ดูแลและขอร่วมกิจกรรม</p>	1	
12	<p>เพื่อนห้องของฉันทะเลาะกันอย่างแรง ฉันจะ.....</p> <p><u>ชาย</u> : ไม่สนใจ เพราะไม่เกี่ยวกับฉัน</p> <p><u>ขวา</u> : พยายามเข้าไปไกล่เกลี่ยให้เหตุการณ์ดีขึ้น</p>	1	ปรับภาษา

**ผลการตรวจสอบความตรงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนี IOC
ของแบบประเมินผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน
เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเอง
ต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน**

ข้อ	ปัจจัยที่ประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	
		IOC	ความคิดเห็นเพิ่มเติม
ด้านเนื้อหา			
1	เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	1	
2	เนื้อหาความรู้เข้าใจง่าย	1	
3	เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	
4	เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	1	
ด้านวิทยากร			
5	วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี	1	
6	วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	1	
7	ลักษณะบุคลิกภาพของวิทยากรมีความเหมาะสม	1	ปรับภาษา
ด้านการจัดกิจกรรม			
8	การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	1	
9	เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม	1	
10	เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	
11	สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม	1	
12	เวลาที่ใช้ในการจัดแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม	1	
13	ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวม	1	

ภาคผนวก ค

แผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 1 “ นี้อะไรตัวฉัน ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึก และเข้าใจตนเอง

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบกิจกรรม
2. อุปกรณ์สำหรับวาดภาพ
3. กล้องโปรเจกชัน

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม วาดภาพ ระดมสมอง กรณีศึกษา

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. สนทนากับสมาชิก สอบถามว่าในวันหนึ่ง ๆ สมาชิกเคย มีช่วงเวลาสำรวจตัวเองหรือไม่
 สุ่มถาม 2 – 3 คน
2. ให้สมาชิกแต่ละคน ทำกิจกรรมในใบกิจกรรม
3. สมาชิกจับกลุ่มพูดคุยกับเพื่อน กลุ่มประมาณ 5-6 คน โดยให้สมาชิกในกลุ่มเล่าหรืออ่าน
 ความรู้สึกของตนเอง ที่เขียนลงไปใบกิจกรรม
4. แล้วแจกอุปกรณ์สำหรับการวาดภาพ ให้สมาชิกวาดภาพตนเองและเพื่อนๆ ในกลุ่ม
 ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาเล่าถึงลักษณะของสมาชิกในกลุ่มให้กลุ่มใหญ่ฟัง
5. ให้สมาชิกเขียนเรื่องที่ยากบอกแต่ไม่ต้องการเล่าใน ห้องใส่กล่อง “โปรเจกชัน” จากนั้น
 ผู้วิจัยจะเลือกสิ่งที่สมาชิกเขียนขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันระดมสมอง
 หาทางแก้ไขในสิ่งที่เขียน
6. อภิปราย/สรุป ถามความคิดเห็นข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตการร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิก
2. ประเมินผลจากใบกิจกรรม

หมายเหตุ ขณะออกมาเล่าเรื่องของตนเองสมาชิกสามารถใช้ภาษาถิ่น(คำเมือง) ในการเล่าเรื่องได้

นี่แหละ.....ตัวฉัน

นิสสัยของฉัน

ความภูมิใจของฉัน

สิ่งที่คนอื่นชมฉัน

สิ่งที่ฉันอยากปรับปรุงตนเอง

ฉันมองตัวเองยังไงนะ?

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 2 “ ฉันทันแก่งแคไหน ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. สามารถวิเคราะห์และรับรู้ถึงความสามารถของตนในการจะควบคุมตนให้ผ่านปัญหาและอุปสรรคได้

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบความรู้
2. ใบกิจกรรม เรื่อง “การควบคุมอารมณ์ของคำห้ำหั่น”

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม กรณีศึกษา ระดมสมอง บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 15 คน และ ให้แต่ละสมาชิกในกลุ่มเล่ากันถึงประสบการณ์การควบคุมตนเองในสถานการณ์ที่เคยประสบมา และเลือกกรณีศึกษาของสมาชิกในกลุ่มมา 1 กรณี เมื่อเลือกกรณีศึกษาได้แล้ว ให้สมาชิกในกลุ่มเล่นบทบาทสมมติแสดงกรณีศึกษาที่กลุ่มได้เลือก หลังจากทีละกลุ่มออกมาแสดงบทบาทสมมติแล้ว ผู้วิจัยจะให้กลุ่มทดลองมานั่งอภิปรายร่วมกัน โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้คอยชี้ประเด็นการสนทนาถึงความสามารถในการควบคุมตนในเหตุการณ์ที่ได้แสดงบทบาทสมมติ และอภิปรายถึงข้อดีข้อเสียในการควบคุมตนเองในเหตุการณ์ดังกล่าว

ผู้วิจัยให้ใบความรู้เรื่องการรับรู้ในการควบคุมตนเอง และให้สมาชิกในกลุ่มทำใบกิจกรรมเรื่องการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ประเมินผล

1. สังเกตการร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิก
2. ประเมินผลการตอบคำถามจากใบกิจกรรม

หมายเหตุ ขณะออกมาเล่นบทบาทสมมติสมาชิกสามารถใช้ภาษาถิ่น(คำเมือง) ในการแสดงได้

ใบความรู้

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเอง คือ กระบวนการที่บุคคลใช้วิธีหนึ่งวิธีการใดหรือหลายวิธีรวมกันเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม เป้าหมาย กระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคลอันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง (Cormier ,1979)

คนเราแต่ละคนมีความสามารถในการควบคุมตนเองแตกต่างกัน บางคนมีความสามารถในการควบคุมตนเองในระดับสูง และบางคนมีความสามารถในการควบคุมตนเองในระดับต่ำ คนที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองในระดับต่ำสามารถเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมตนเองได้ ดังนี้

การจัดการหรือการควบคุมเป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ โดยมีขั้นตอนสี่ขั้นตอน คือ

1. สำรวจความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ว่าเรามีความรู้สึกอย่างไร สามารถควบคุมตนเองได้ดีแค่ไหน
2. คาดการณ์ผลดี หรือผลเสียของการไม่ควบคุมตนเองในสถานการณ์นั้น ควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีต่างๆ เช่น
 - 2.1 หายใจเข้าออกยาวๆ
 - 2.2 นับเลข 1-10 ซ้ำๆ หรือนับไปเรื่อยๆจนกว่าจะรู้สึกสงบลง
 - 2.3 ขอเวลานอก โดยหนีออกไปจากสถานการณ์นั้นชั่วคราว
 - 2.4 กำหนดลมหายใจ โดยให้สติอยู่ที่การหายใจออก
4. สำรวจความรู้สึกของตนเองอีกครั้งและชื่นชมที่ตนเองสามารถควบคุมตนเองได้

ใบกิจกรรม

เรื่อง “การควบคุมอารมณ์ของคำห้ำหั่น”

คำเอื้อยเป็นเด็กที่เรียนเก่งมาก เธอมักสอบได้ที่ 1 อยู่เสมอ แต่เธอจะเป็นคนที่มีอารมณ์รุนแรง เมื่อโกรธเธอจะไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ จึงมักทำให้เธอมีเรื่องทะเลาะกับคนอื่นอยู่เป็นประจำ วันหนึ่งขณะที่คำเอื้อยเข้ามาในห้องเรียน คำห้ำหั่นก็เดินเข้ามาหาและยื่นสมุดรายงานให้คำเอื้อย และบอกว่าเธอเก็บสมุดรายงานของคำเอื้อยได้เมื่อวานหลังเลิกเรียน

วันต่อมาคุณครูบอกคะแนนรายงานของทุกคนในห้อง ปรากฏว่าคำห้ำหั่นได้คะแนนมากกว่าคำเอื้อย ทำให้เธอรู้สึกไม่พอใจมาก คำเอื้อยจึงเดินเข้าไปต่อว่าคำห้ำหั่น และกล่าวหาว่าคำห้ำหั่นลอกรายงานของเธอ

คำห้ำหั่นรู้สึกโกรธมาก และพยายามควบคุมอารมณ์โดยการนับ 1-10 ในใจ หลังจากนี้ คำห้ำหั่นปล่อยให้คำเอื้อยต่อว่าจนจบ คำห้ำหั่นจึงเดินหนีไป ถึงเวลาเย็นคำห้ำหั่นจึงไปอธิบายให้คำเอื้อยฟังว่ารายงานที่เธอทำนั้น เป็นรายงานคนละเรื่องกับที่คำเอื้อยทำ ดังนั้นเธอจึงไม่สามารถลอกรายงานคำเอื้อยได้ เมื่อคำเอื้อยได้ยินดังนั้นเธอก็รู้สึกสำนึกผิดและขอโทษคำห้ำหั่น ซึ่งคำห้ำหั่นให้อภัยเธอ คำห้ำหั่นรู้สึกภูมิใจมากที่เธอสามารถควบคุมอารมณ์ได้สำเร็จและสามารถอธิบายให้คำเอื้อยเข้าใจได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานกิจกรรม

“ กิจกรรมทักษะการจัดการกับอารมณ์ ”

ให้แต่ละคนวิเคราะห์ขั้นตอนการควบคุมอารมณ์ของคำห้ำหั่นจากกรณีศึกษา และตอบคำถามต่อไปนี้

1. คำห้ำหั่นคืออะไร เมื่อคำเอื้อยต่อว่า.....

2. คาดผลดี ผลเสีย ของการควบคุมอารมณ์

ผลดี

ถ้าคำห้ำหั่นควบคุมอารมณ์โกรธ.....

.....

ถ้าคำห้ำหั่นไม่ควบคุมอารมณ์โกรธ.....

.....

ผลเสีย

ถ้าคำห้ำหั่นควบคุมอารมณ์โกรธ.....

.....

ถ้าคำห้ำหั่นไม่ควบคุมอารมณ์โกรธ.....

.....

3. คำห้ำหั่นควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีใด.....

4. สำนวนความรู้สึกสุดท้าย คำห้ำหั่นรู้สึกอย่างไร.....

แผนการจัดกิจกรรมที่ 3 “หัวใจฉันใครดูแล”

ระยะเวลา 150 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้วิธีและสามารถดูแลตนเอง ในยามที่มีความทุกข์

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบความรู้
2. กระดาษโปสเตอร์ ตัดเป็นรูปหัวใจขนาด ประมาณ 10 x 10 ซม.

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม วาดรูป อภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยอภิปรายกลุ่ม โดยถามสมาชิกว่า “มีใครบ้างที่ไม่เคยมีความทุกข์” และถามถึงวิธีการดูแลตนเองให้มีความสุข เมื่อเกิดความทุกข์
 1. แจกกระดาษรูปหัวใจให้สมาชิกคนละ 1 แผ่น โดยให้แต่ละคนเขียนชื่อตนเองหรือวาดรูปตนเองลงในกระดาษ
 2. ให้สมาชิกทุกคนเดินรอบห้อง โดยให้เพื่อนคนอื่นเขียนถึง “วิธีดูแลตนเองให้มีความสุข ในยามที่มีความทุกข์” ที่พวกเขาอยากบอกเพื่อนที่เป็นเจ้าของหัวใจคนนั้น
 3. ให้สมาชิกอ่านใบความรู้เรื่อง วิธีการดูแลตนเองให้มีความสุขในยามที่มีความทุกข์ และแบ่งกลุ่มประมาณ 9 -10 คน เพื่อเล่นบทบาทสมมติเกี่ยวกับการดูแลตนเองให้มีความสุขในยามที่มีความทุกข์
 4. สมาชิกร่วมอภิปราย ให้ได้ข้อสรุปถึงวิธีการดูแลตนเองให้มีความสุขเมื่อเกิดความทุกข์ และความทุกข์นั้นจะเบาบางลงหรือหมดไป เพราะใครเป็นผู้กำหนด

ประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายกลุ่มของสมาชิก
2. สังเกตการเล่นบทบาทสมมติของสมาชิก
3. สังเกตการเขียนข้อความลงในหัวใจ

ใบความรู้

วิธีการดูแลตนเองให้มีความสุขในยามที่มีความทุกข์

คนเราทุกคนล้วนมีความทุกข์ไม่มากก็น้อย การที่อยู่ได้อย่างมีความสุขนั้น ควรจะมีวิธีการสร้างความสุขให้เหมาะสมกับตนเอง ความสุขนั้นเราสามารถหาได้ไม่ยาก หากเรารู้จักดูแลหัวใจตนเอง และปรับเปลี่ยนความทุกข์ให้เป็นความสุข ดังนี้

1. ตั้งสติให้มั่น มองว่าความทุกข์เป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับทุกคน
2. พยายามคิดในแง่ดีและพูดให้กำลังใจกับตนเองบ่อยๆว่า
 - “ไม่เป็นไร เราค่อยๆคิด ค่อยๆทำ”
 - “ไม่เป็นไร ลองพยายามดูใหม่”
 - “ที่ผ่านมาเราสามารถทำได้หลายเรื่องแล้วนะ”
 - “โอกาสหน้ายังมีอีก”
 - “อย่างน้อยเราก็มีดีอย่างอื่น”
 - “ค่อยๆ ทำดีกว่า ทุกปัญหามีทางแก้ไข”
 - “ทุกอย่างจะผ่านไปได้ด้วยดี”
3. นำตัวเองออกจากความทุกข์ไปชั่วคราว พร้อมกับหากิจกรรมอื่นที่ตนเองรู้สึกผ่อนคลาย เช่น ยืมสื่อ ดูหนัง ฟังเพลง ฯลฯ ซึ่งแต่ละคนสามารถเลือกวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง
4. มองว่าความทุกข์ ช่วยสร้างประสบการณ์ให้เรารู้จักเลือกวิธีดูแลจิตใจตนเอง ได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และผู้ที่ดูแลจิตใจตนเองให้มีความสุข ก็คือ ตัวเรานั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 4 “ เหตุเกิดเพราะใคร ”

ระยะเวลา 120 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัย และสาเหตุของปัญหาได้
2. เพื่อให้มีทักษะควบคุมอารมณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบกิจกรรมสถานการณ์ตัวอย่าง
2. ใบกิจกรรม 1 “เหตุเกิดเพราะใคร”
3. ใบความรู้หลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
4. ใบกิจกรรม 2 “เหตุเกิดที่...”

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม สถานการณ์ตัวอย่าง อภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยถาม “สมาชิกคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุของการก่อความรุนแรงของวัยรุ่นในปัจจุบัน”
 สุ่มถามสมาชิก 3 – 4 คน โดยไม่ต้องสรุป
2. เลือกอาสาสมัครสมาชิก 1 คน อ่านสถานการณ์ตัวอย่างให้เพื่อนฟัง
3. แบ่งกลุ่มสมาชิก กลุ่มละ 5 – 6 คน อภิปรายตามประเด็นในใบกิจกรรม 1
4. สุ่มสมาชิกนำเสนอ 2 – 3 กลุ่ม ให้ได้ข้อคิดตามแนวคิดที่ควรได้ผู้วิจัยเชื่อมโยงให้สมาชิก
 เข้าใจความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อมและพฤติกรรม ของตนเองที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการก่อเหตุ
 หรือและช่วยลดความรุนแรง
5. ผู้วิจัยบรรยายหลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
6. ผู้วิจัยแบ่งสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มร่วมคิดและแสดงบทบาทสมมติตาม
 ประเด็นในใบกิจกรรม 2
7. ผู้วิจัยสุ่มถามผู้สังเกตการณ์และสมาชิกร่วมกันอภิปรายสรุปว่า อะไรทำให้เกิดการ
 ทะเลาะวิวาท มีสิ่งแวดลอมใดบ้างที่ทำให้บุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ที่นำไปสู่ความรุนแรง
 และมีหนทางใดบ้าง ในการจัดการกับอารมณ์โกรธของตนเอง

ประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายและตอบคำถามของสมาชิก
2. สังเกตการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเล่นบทบาทสมมติ

ใบกิจกรรมสถานการณ์ตัวอย่าง

ในเย็นวันเสาร์หลังเลิกงานกีฬาสี่ของโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง สมาชิกชาย 2 คน ได้เกิดการชกต่อยกันขึ้นระหว่างที่ต่อสู้กันนั้น คนหนึ่งถูกยิงและเสียชีวิตขณะนำไปส่งโรงพยาบาล ตำรวจจับกุมสมาชิกคู่นี้และตั้งข้อกล่าวหาว่าเป็นการกระทำฆาตกรรมผู้อื่น จากคำปากคำผู้เห็นเหตุการณ์ การชกต่อยเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ตายได้กล่าวล้อเลียนถึงการแข่งขันฟุตบอลที่ผ่านมา และพยานยังกล่าวอีกว่าสมาชิกทั้งคู่ต่างดื่มสุรามาก่อนเกิดเหตุ

ใบกิจกรรม 1

“เหตุเกิดเพราะใคร”

ให้สมาชิกร่วมอภิปรายตามประเด็นต่อไปนี้ ให้ได้ข้อสรุปและนำเสนอในกลุ่มใหญ่

1. อะไรคือปัจจัยที่นำไปสู่การทะเลาะวิวาท จนเกิดเหตุฆ่ากันตาย
2. จะเกิดอะไรขึ้นกับเด็กที่ต้องโทษคุมขัง
3. สมาชิกมีวิธีป้องกันสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างไร

ใบความรู้ 2

“หลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง”

หลักปฏิบัติสำคัญๆ ในขณะเกิดปัญหา

1. พยายามควบคุมอารมณ์โกรธของตนเอง
2. ให้รักษาระดับอารมณ์ พยายามรักษาระดับเสียงให้ราบเรียบ และสงบไม่พูดจาทำทนาย พยายามให้เรื่องที่พูดนั้นๆ เป็นเรื่องเบาๆ หรือพยายามใช้อารมณ์ขันเข้าช่วย
3. ให้พยายามเข้าใจ และเห็นใจฝ่ายที่เป็นคู่กรณี และช่วยหาทางออกให้คู่กรณี
4. ให้รู้จักกล่าวคำขอโทษและให้อภัย

ใบกิจกรรม

“ เหตุเกิดที่..... ”

กลุ่มที่ 1 ให้สมาชิกร่วมกันสร้างเรื่อง กำหนดบทบาทสมมติ สถานการณ์หรือปัจจัยที่อาจนำไปสู่การต่อสู้หรือการกระทำรุนแรง และหาตัวแทนบทบาทสมมติจากเพื่อนชมในห้องใหญ่

กลุ่มที่ 2 ให้สมาชิกออกมาแสดงสถานการณ์เดียวกัน แต่ใช้หลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง และกลวิธีหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ตามหลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

กลุ่มที่ 3 ผู้สังเกตการณ์ สังเกตการแสดงบทบาทสมมติของกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2

1. ตั้งใจดูว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท
2. มีสิ่งแวดล้อมใดบ้างที่ทำให้บุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ซึ่งนำไปสู่ความรุนแรง
3. ผู้แสดงใช้วิธีการใดจัดการกับอารมณ์โกรธของตน

หมายเหตุ ขณะออกมาเล่นบทบาทสมมติสมาชิกสามารถใช้ภาษาถิ่น(คำเมือง) ในการแสดงได้

แผนการจัดกิจกรรมที่ 5 “ รับหรือไม ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้
2. สามารถบอกวิธีการจัดการกับปัญหาได้

สื่อการจัดกิจกรรม

1. สถานการณ์บทบาทสมมติเรื่อง “ใครเอาไป”
2. ใบความรู้ “12 ยุทธวิธีในการขจัดความขัดแย้ง”

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ อภิปรายกลุ่ม ระดมสมอง

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยขออาสาสมัคร 8 – 10 คน เพื่อแสดงบทบาทสมมติ เรื่อง “ใครเอาไป” ผู้วิจัยถามสมาชิกถึงสาเหตุของ ความขัดแย้งและแนวทางการแก้ไขในเรื่อง

2. หลังจากนั้นแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 7 – 8 คน ให้แต่ละคนเล่าถึงสถานการณ์ความขัดแย้งที่ตนเคย ประสบมาและอภิปรายร่วมกัน แสดงความคิดเห็นตาม คำถามข้างล่างนี้ ให้ได้เป็นมติของกลุ่มและส่งตัวแทนของกลุ่มนำเสนอหน้าชั้นเรียน

- 2.1 ข้อขัดแย้งเกิดจากสาเหตุใด
- 2.2 จะแก้ไขความขัดแย้งของตนที่ประสบมาอย่างไร

3. ผู้วิจัยสรุปคำตอบของแต่ละกลุ่มลงบนกระดานดำ

4. สมาชิกและผู้วิจัยร่วมกันอภิปราย สรุป วิธีจัดข้อขัดแย้ง พร้อมให้แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางแก้ไขข้อขัดแย้งจากใบความรู้

ประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติของสมาชิก
2. สังเกตจากการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของความขัดแย้ง การแก้ไขความขัดแย้งจากสถานการณ์ การยกตัวอย่างความขัดแย้ง และวิธีการแก้ความขัดแย้งของสมาชิก
3. สังเกตจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก

สถานการณ์บทบาทสมมติ

เรื่อง “ใครเอาไป”

ก่าปุ่นเอาหนังสือมาวางไว้บนโต๊ะของต้นกล้าก่อนเข้าห้องน้ำ ในขณะที่ผักหวานนั่งอ่านหนังสือที่โต๊ะของต้นกล้า เมื่อกลับมาภายหลัง ก่าปุ่นพบว่าหนังสือเธอหายไป จึงถามผักหวานว่าเอาหนังสือของเธอไปหรือไม่ ผักหวานปฏิเสธว่า พอก่าปุ่นเข้าห้องน้ำเธอก็เดินมาหาต้นกล้า แต่ก่าปุ่นยืนยันว่าหนังสือของเธอที่วางไว้บนโต๊ะต้นกล้าก่อนเข้าห้องน้ำหายไป ก่าปุ่นถามเพื่อนๆ แล้ว เพื่อนๆ บอกว่าไม่มีใครเข้ามาที่โต๊ะของต้นกล้าเลยนอกจากผักหวาน ดังนั้น ก่าปุ่นจึงกล่าวหาว่าผักหวานเป็นคนขโมยหนังสือของเธอไป ผักหวานจึงโกรธก่าปุ่นและทะเลาะกันอย่างรุนแรง เมื่อครูเข้ามาและซักถามและค้นหาหนังสืออีกครั้ง พบว่า หนังสือหล่นอยู่ใต้โต๊ะ ครูจึงให้ก่าปุ่นขอโทษผักหวาน แต่ก่าปุ่นไม่ขอโทษ เพราะผักหวานเป็นคนทำหนังสือตกแล้วไม่เก็บให้ ครูจึงสอนว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมควรมีความรัก ความเมตตาต่อกัน เมื่อมีการกระทำผิดก็ต้องให้อภัยกันและกันเป็นการลดความขัดแย้ง ถ้าหากคนในสังคมไม่มีความขัดแย้งกันสังคมก็สงบสุข เมื่อครูพูดจบ ก่าปุ่นจึงไปขอโทษผักหวาน แล้วทั้งคู่ก็กลับมาเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้

“ 12 ยุทธวิธีขจัดความขัดแย้ง ”

1. เมื่อมีปัญหาหระหงละแหง ให้อูให้อูจากกันให้อูเรื่อ ออย่าละเลย แตหากเห็นอีกฝ่ายหนึ่งกำลังไม่สบายใจ ให้อูให้อูไว้ระยะหนึ่ง
2. เมื่อต่างฝ่ายต่างใจเย็นแล้ว เริ่มพูดกันเสียเลย พูดอย่างเป็นกันเอง ในอริยาบถที่สบายใจ ออย่าชิงชัง เอาจริงเอาจัง
3. ก่อนที่จะตำหนิ ควรยกย่องชมเชยก่อน
4. ระบุความขัดแย้งให้ตรงจุด ออย่าเพิ่งไปตัดสินว่าถูกผิด หรือวิจารณ์
5. เมื่อฝ่ายตรงข้ามใช้ถ้อยคำรุนแรง ให้อูให้อูความอดทน และรออีกฝ่ายใจเย็นแล้ว จึงชี้ข้อความผิดพลาดและทางแก้ไข
6. ออย่าตำหนิ ต่า เยาะเย้ย และกระทบกระทั่งคนอื่นให้เสียหาย หากตำหนิให้อูเป็นไป ด้วยความสร้างสรรค์ ออย่าให้อูการตำหนิเป็นการแก้แค้นและลงโทษซึ่งกันและกัน
7. เมื่อทำผิด ให้อูให้อูตรวจสอบสาเหตุแห่งการกระทำผิดและหาแนวทางแก้ไข
8. เมื่อเกิดข้อผิดพลาด ต้องพยายามมองส่วนที่ดีและค้นพบส่วนที่ต้องแก้ไข เพื่อให้อีกฝ่ายทราบถึงความผิดพลาดนั้นๆ
9. หากจำเป็นต้องตักเตือนหรือแก้ไขพฤติกรรมของคนที่ยูจัก ควรทำอย่างรวดเร็วรวบรัด และหากมีโอกาสูอยู่ตามลำพัง ควรทำความเข้าใจให้อูได้
10. ก่อนที่จะรำลាក់ันไปให้อูให้อูต่างฝ่ายพูดในสิ่งที่ค้บข้องหมองใจ เพื่อจะได้อูทราบข้อมูลสาเหตุของปัญหาและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน
11. การไกล่เกลี่ยเพื่อให้คน 2 คน มีความรู้สึกที่ดีต่อกันด้วยการเผชิญหน้า พยายามฟังให้อูมาก เพื่อให้เขาได้ระบายความรู้สึกอัดอัด อารมณ์ที่ร้อนจะดีขึ้น
12. เมื่อใช้ยุทธวิธีทุกอย่างเพื่อขจัดความขัดแย้งแล้ว พยายามติดตามพฤติกรรมของคนๆ นั้น ว่าเปลี่ยนไปในทางที่ดีมากน้อยเพียงใด

แผนการจัดกิจกรรมที่ 6 “อย่าโดดเดี่ยว”

ระยะเวลา 150 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ตระหนักถึงผลเสียของการเก็บปัญหาไว้กับตนเอง

สื่อการจัดกิจกรรม

1. แผ่นฉลากรายชื่อคนเพื่อการแบ่งกลุ่ม ได้แก่ นกเงือก 7 ใบ นกกา 7 ใบ นกกระจิบ 7 ใบ นกหงส์หยก 8 ใบ และนกกาเหว่า 1 ใบ (จะทำฉลากแบ่งกลุ่มนกอย่างไรก็ได้ แต่เน้นว่าต้องให้มีสมาชิก 1 คน ที่ไม่มีกลุ่ม)

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม เกม อภิปรายกลุ่ม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกจับฉลากชื่อคนคนละ 1 ใบ แล้วให้ร้องเสียงนก หรือขานชื่อนกเพื่อให้รวมกลุ่มกันได้ในเวลาที่รวดเร็วที่สุด
2. ชมเชยกลุ่มที่รวมตัวกันเร็วที่สุด และลำดับรองลงไป
3. แยกสมาชิก 1 คน ที่ได้ฉลากนกกาเหว่าออกมาสัมภาษณ์ความรู้สึกที่ไม่มีกลุ่ม ไม่มีเพื่อนว่าเป็นอย่างไร มีความคับข้องใจ แปลกใจ กังวลใจ หรือไม่
4. อภิปรายในกลุ่มใหญ่ว่าหากสมาชิกเป็นคนที่ได้ฉลากนกกาเหว่า จะรู้สึกเหมือนเพื่อนใหม่ อย่างไร และกล้าที่จะบอกคนอื่นหรือไม่ ถ้าไม่บอกจะเป็นอย่างไร
5. ชีวิตจริงถ้าสมาชิกมีความคับข้องใจหรือมีปัญหา จะบอกใคร อย่างไร
6. ผู้วิจัยและช่วยกันสรุปตามแนวคิดที่ได้จากการจัดกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการพูดคุย วิพากษ์ วิचारณ์ และการสรุป

หมายเหตุ

กิจกรรมนี้อาจมีผลออกมาใน 2 แนวทาง ซึ่งผู้วิจัยควรเตรียมพร้อมดังนี้

1. หากผู้จับสลากได้นกกาเหว่า เป็นสมาชิกที่เข้มแข็ง เมื่อถามว่า รู้สึกอย่างไร ที่โดดเดี่ยว ไม่มีกลุ่ม เขาอาจตอบว่าเฉย ๆ ผู้วิจัยต้องมีทางออกให้ดี เช่น ถามว่า แล้วคนอื่นจะคิดเหมือนเราไหม หรือเก็บไว้ในใจคนเดียวจะดีหรือไม่

2. หากผู้จับสลากได้นกกาเหว่า เป็นสมาชิกที่อ่อนไหว มีความรู้สึกที่โดดเดี่ยว ถูกทอดทิ้ง อาสาสมัคร/แกนนำเยาวชนก็ใช้อารมณ์ ความรู้สึกนี้ทำกิจกรรมต่อได้โดยง่าย และชมเชยที่สามารถเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 7 “ในความทรงจำ”

ระยะเวลา 120 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีความภาคภูมิใจในตนเองในช่วงชีวิตที่ผ่านมา
2. เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความทรงจำที่เกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองในช่วงชีวิตที่ผ่านมา

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบงาน
2. เพลงบรรเลง (เพลงกล่อมเด็กพื้นเมืองภาคเหนือ / ดนตรีทางภาคเหนือ)
3. อุปกรณ์ประกอบสำหรับการเล่าเรื่องบุคคลสำคัญ
4. อุปกรณ์สำหรับการวาดภาพ
5. กระดาษชาร์ตขนาดใหญ่

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม การเล่าเรื่อง ดนตรี วาดรูป อภิปรายกลุ่ม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ก่อนเข้าสู่กิจกรรม เปิดเพลงบรรเลงให้สมาชิกฟัง โดยสมาชิกหลับตา และนั่งสมาธิ ประมาณ 10 นาที เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ขณะที่เปิดเพลงผู้วิจัยจะกล่าวถึงสิ่งดีๆต่างในอดีต เพื่อให้สมาชิกรู้ถึงความทรงจำดีๆในอดีต
2. ผู้วิจัยเล่าเรื่อง ประวัติบุคคลสำคัญ ที่เป็นที่รู้จัก ให้สมาชิกฟังว่าในอดีต ท่านได้ทำอะไรที่มีประโยชน์ต่อบ้านเมือง ประเทศชาติ และพูดถึงความประทับใจที่มีต่อท่านว่า เรื่องของท่าน เราเคยได้รับฟังในสมัยเด็ก ๆ และรู้สึกภาคภูมิใจ และให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่ได้ฟัง
3. ให้สมาชิกลองและหลับตา และให้สมาชิกลองนึกทบทวนความทรงจำในอดีตที่ตนเองรู้สึกภาคภูมิใจ ผู้วิจัยบอกให้สมาชิกลืมตา ต่อจากนั้นแจกใบงานให้สมาชิกทุกคนบันทึกเรื่องราวของตน
4. กำหนดให้สมาชิกแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม พร้อมตั้งชื่อกลุ่มของตนเอง แจกใบงาน ให้สมาชิกเล่าเรื่องราวที่ตนภาคภูมิใจให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

5. ให้สมาชิกช่วยกันสรุปเรื่องของเพื่อนในกลุ่มลงในกระดาษชาร์ตขนาดใหญ่ การเขียนหรือวาดรูปเพื่อสื่อเรื่องราวออกมา
6. ให้สมาชิกส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมาเล่าเรื่องราวของเพื่อนที่น่าประทับใจให้เพื่อนๆ ฟัง
7. สมาชิกร่วมกันอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากการร่วมทำกิจกรรม
8. ผู้วิจัยช่วยสรุปเนื้อหาอีกครั้ง

ประเมินผล

1. สังเกตความร่วมมือในการทำกิจกรรม
2. ตรวจสอบผลงานจากการเขียนใบงาน และการแสดงความคิดเห็นของสมาชิก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 8 “ กำลังใจสร้างได้ ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกการสร้างกำลังใจให้กับตนเอง

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ก้อนหินผิวเรียบขนาดพอเหมาะมือ 1 ก้อน
2. เทปเพลงบรรเลง 1 ม้วน
3. ใบความรู้เรื่อง “การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง”
4. ใบกิจกรรมเรื่อง “ต้นไม้แห่งชีวิตฉัน”

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม ดนตรี อภิปรายกลุ่ม สถานการณ์จำลอง

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกนั่งล้อมวง เปิดไฟสลัว นั่งหลับตาทำจิตให้สงบ ให้ทุกคนนึกทบทวนถึงความภูมิใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ทำความดี ให้นึก 2 นาที จากนั้นให้ทุกคนนึกถึงความเสียใจ ที่ได้ทำในสิ่งที่ไม่ดี ให้คิดทบทวน 2 นาที (แต่ก่อนจะถึงข้อที่ 2 นี้จะต้องบอกวิธีการเล่าก่อน) จากนั้นให้เล่าความภูมิใจ และ ความเสียใจ
2. วิธีการเล่าเรื่อง คือ ถ้าใครพร้อมที่จะเล่าจะต้องหยิบก้อนหิน และถือไว้แนบอกด้วยความมั่นคง มีสมาธิ เมื่อเล่าจบแล้วจึงวางก้อนหินลง
3. ผู้ที่ไม่มีหินอยู่ในมือ ต้องฟังคนอื่นเล่าด้วยความเคารพและไม่พูดขัดจังหวะใครทั้งสิ้น
4. เมื่อทุกคนเรื่องเสร็จแล้ว ให้สมาชิกสังเคราะห์กิจกรรมนี้ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความรู้สึก นำเสนอต่อที่ประชุม โดยเล่าเรื่องสรุปสั้นๆ ความรู้สึกความภูมิใจและความเสียใจ
5. ผู้วิจัยให้ใบความรู้เรื่อง “การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง” และให้สมาชิกทำใบกิจกรรมเรื่อง “ต้นไม้แห่งชีวิตฉัน”
6. ให้สมาชิกจับคู่กัน และจำลองสถานการณ์ เพื่อสร้างกำลังใจให้กันและกัน จากนั้นผู้วิจัยจึงสรุปการอภิปรายร่วมกับสมาชิกอีกครั้ง

ประเมินผล

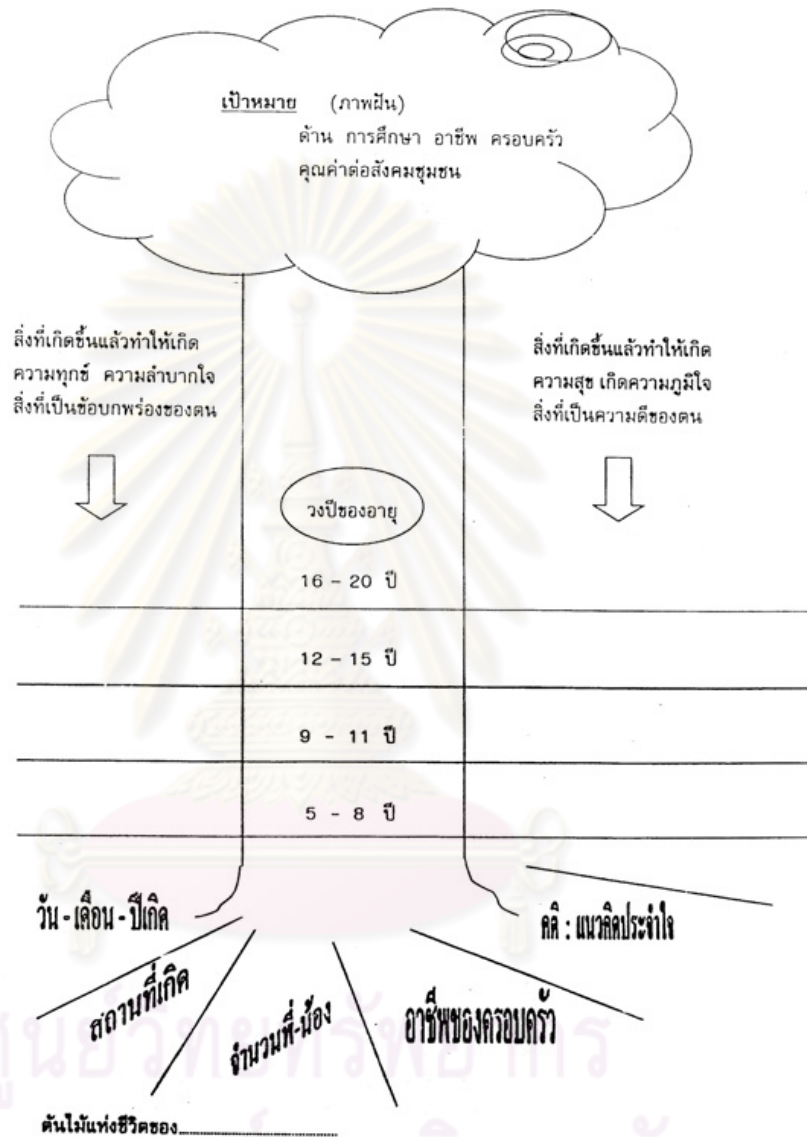
1. สัมผัสจากการตอบใบกิจกรรมเรื่อง “ต้นไม้ชีวิตของฉัน”
2. สัมผัสจากการพูดสร้างกำลังใจในสถานการณ์จำลอง
3. สัมผัสจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบกิจกรรม

ต้นไม้แห่งชีวิตของฉัน

ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้

“การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง”

ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลยอมรับตนเอง มองตนเองในทางบวก การรับรู้นี้นำมาซึ่งความรู้สึกที่มั่นคงและเป็นสุขใจ โดยบุคคลสามารถสร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองได้ ดังนี้

1. ค้นหาความสนใจ จุดมุ่งหมาย และข้อดีของตน
2. เมื่อคุณทำงานชิ้นใดก็ตาม ควรเน้นที่ความมุ่งมั่นในการทำงาน มากกว่าผลลัพธ์ของงาน
3. มองตนเองและคนอื่นในแง่ดีไว้ก่อน
4. ควรจำไว้ว่าบางครั้งคุณก็อาจทำผิดได้ ซึ่งไม่ได้หมายความว่า จะเป็นความล้มเหลวตลอดไป จงให้เวลาและโอกาสกับตนเองในการเริ่มต้นใหม่
5. จงใช้คำพูดดีๆ กับตนเองอย่างสม่ำเสมอทุกวัน เช่น ฉันเป็นคนมีความสามารถ ฉันเป็นคนมีความรับผิดชอบ ฉันเป็นคนมีเสน่ห์ น่ารัก เป็นต้น
6. พยายามรับฟังคำพูดดีๆ จากบุคคลหรือสื่อต่างๆ รอบข้าง เช่น คนในครอบครัว เพื่อน เทป บทเพลง หนังสือดีๆ ที่รับรู้แล้ว ทำให้เราเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง
7. เมื่อได้ยินคำพูดที่ไม่ดีต่อตนเองเกิดขึ้นในสมองของเรา เช่น ต้องสอบไม่ผ่าน ความจำใช้ไม่ได้ ไม่มีความสามารถ ฯลฯ ต้องรีบขจัดคำพูดนั้น เสียด้วยการพูดในใจว่า “ให้เลิกคิด” แล้วแทนที่คำพูดไม่ดี ด้วยคำพูดดีๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 9 “ สู้กับปัญหา ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้วิธีการและแนวทางแก้ไขปัญหา

สื่อการจัดกิจกรรม

1. วีดิทัศน์
2. ใบกิจกรรม
3. ใบความรู้เรื่อง “ขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา”
4. ใบงานกรณีศึกษา

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม ชมวีดิทัศน์ อภิปรายกลุ่ม กรณีศึกษา

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. เปิดวีดิทัศน์ เรื่องเกี่ยวกับราวปัญหาชีวิตของกรณีศึกษา จากนั้นให้สมาชิกในกลุ่มสนทนา ร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องราวที่ชมในวีดิทัศน์
2. ถามสมาชิกเกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน ที่สมาชิกไม่สามารถตัดสินใจได้ สุ่มถามสมาชิกประมาณ 4-5 คน
3. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละ 4-5 คน ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มฟังกรณีศึกษา แล้วให้ ฝึกการตัดสินใจแก้ปัญหาตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในใบกิจกรรม พร้อมทั้งแจกใบความรู้เรื่อง “ขั้นตอนการตัดสินใจแก้ปัญหา”
4. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอวิธีการและผลการตัดสินใจแก้ไขปัญหา
5. สรุปวิธีการและแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การตอบคำถามในใบกิจกรรม

กรณีศึกษาที่ 1

ไบหม่อนเป็นสมาชิกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่หน้าตาดีและฐานะค่อนข้างดี วันหนึ่งไบหม่อนเดินไปเข้าห้องน้ำเพียงคนเดียว เมื่อทำธุระเสร็จแล้วกำลังจะเดินออกจากห้องน้ำ ได้มีรุ่นพี่สองคนมาตั้งแขนของไบหม่อนให้ เข้าไปในห้องน้ำอีกครั้ง รุ่นพี่คนหนึ่งบังคับให้ไบหม่อนอมควินบูหรี่แล้วกลืนลงไป ไบหม่อนไม่ยอมทำจึงถูกรุ่นพี่ทำร้าย

ถ้าสมาชิกประสบเหตุการณ์เช่นเดียวกับไบหม่อนจะทำอย่างไร

กรณีศึกษาที่ 2

เพื่อนในกลุ่มของต้นไหมชวนต้นไหมให้ไปสูบบุหรี่หลังโรงเรียน ในตอนเย็นหลังเลิกเรียนต้นไหมเกิดความกลัวจึงตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปหรือไม่ไป ถ้าไปก็มีโอกาสติดบุหรี่ เพราะต้นไหมรู้ว่าบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และอาจนำไปสู่การติดสารเสพติดอื่นๆ ถ้าไม่ไปก็เกรงว่าเพื่อนจะโกรธ

ถ้าสมาชิกเป็นต้นไหมจะทำอย่างไร

ใบกิจกรรม

คำชี้แจง ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มนำกรณีศึกษา มาคิดวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ และหาวิธีแก้ไข
ปัญหา สรุปความคิดเห็นลงตามแบบที่กำหนด

วิธีแก้ไข	ข้อดี	ข้อเสีย
		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้

เรื่อง “ขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ปัญหา”

การตัดสินใจในการแก้ปัญหา เป็นการเลือกทางในการแก้ปัญหาที่มากกว่า 1 ทางเลือก ในการเผชิญปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ และการตัดสินใจแก้ปัญหานั้น อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ฉะนั้นจึงควรให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจ ที่รอบคอบ โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง เหมาะสม ทันสมัย และเพียงพอ

ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาแต่ละครั้ง ควรกำหนดขั้นตอนเลือกกระบวนการตัดสินใจ ด้วย วิธีการที่มีระบบและเหตุผล เป็นกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนที่กำหนดให้ชัดเจนว่า อะไรคือปัญหาที่แท้จริง
2. การค้นหาสาเหตุของปัญหาและการกำหนดทางเลือก โดยพิจารณาสาเหตุของปัญหา และพัฒนาทางเลือกหลายๆทางเลือกที่มีความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
3. วิเคราะห์ทางเลือก โดยประเมินทางเลือกแต่ละทางว่าเกิดผลดี ผลเสียอะไร ตามมา และปฏิบัติได้หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ หรือหาข้อมูลประกอบเพิ่ม
4. การตัดสินใจเลือก วิธีแก้ปัญหา จากทางเลือกต่างๆ ด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มี โดยอาศัยหลักจริยธรรม ค่านิยม และหลักกฎหมาย มาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ
5. การแก้ไขข้อเสียของทางเลือก เสนอแนะวิธีแก้ไขข้อเสียที่เกิดจากวิธีแก้ปัญหานั้น เลือกใช้ถ้าทดลองใช้แล้วได้ผลสรุปแนวทางปฏิบัติจริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 10

“ทุกปัญหา มีทางแก้ไข”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้รู้แนวทางในการแก้ไขปัญหา

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบความรู้เรื่อง “การแก้ไขปัญหา”
2. ใบกิจกรรม
3. ใบกรณีศึกษา

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม กรณีศึกษา อภิปรายกลุ่ม บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยถาม “มีใครบ้างที่ไม่เคยมีปัญหา” ผู้วิจัยถามกล่าวเพิ่มเติมว่า ทุกคนเกิดมามีปัญหาความสำคัญจึงอยู่ที่เรามีวิธีแก้ปัญหาอย่างไร ให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นน้อยที่สุด
2. ผู้วิจัยถามบรรยายวิธีการแก้ปัญหา
3. แบ่งสมาชิกกลุ่มละ 4 – 5 คน แจกใบกิจกรรม กรณีศึกษา และให้สมาชิกร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหา
4. ตัวแทนสมาชิกนำเสนอวิธีแก้ปัญหากลุ่ม โดยออกมาแสดงบทบาทสมมติถึงวิธีแก้ปัญหากลุ่มได้สรุปพร้อมกัน
5. ผู้วิจัยถามและสมาชิกกลุ่มใหญ่อภิปรายสรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ

หมายเหตุ สมาชิกสามารถใช้ภาษาถิ่น (คำเมือง) ในเล่นบทบาทสมมติได้

ใบความรู้

“ การแก้ไขปัญหา ”

ปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ยังหาทางออกไม่ได้ การแก้ปัญหามี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง และเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา
2. กำหนดทางเลือก เป็นขั้นตอนที่หาทางเลือกทั้งหมดที่เป็นไปได้ของการแก้ปัญหา
3. วิเคราะห์ทางเลือก วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละทางเลือก จากข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่หรือหาเพิ่มเติม
4. ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา จากการเลือกต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียไว้แล้ว รวมทั้งหาทางแก้ไขข้อเสียที่อาจเกิดจากทางเลือกที่เลือกไว้
5. แก้ปัญหา วางแผน จัดเวลา ดำเนินการแก้ปัญหาตามทางเลือกที่เลือกไว้และแก้ไขข้อเสียที่เกิดขึ้น
6. ประเมินการแก้ไขปัญหา หากทราบว่าปัญหายังคงอยู่ หรือแก้ไขได้เพียงบางส่วนให้ทบทวนสภาพปัญหา และดำเนินการตามขั้นตอนการแก้ปัญหาทั้ง 6 ขั้นตอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรณีศึกษา

บัวผันเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัว ซึ่งอยู่ตามลำพัง พ่อ แม่ ลูก แต่พ่อมักมีปากเสียงกับแม่เป็นประจำ เนื่องจากแม่ทราบว่า พ่อแอบไปมีภรรยาบ่อย และนำเงินของครอบครัวไปซื้อของและปรนเปรอภรรยาบ่อย ทำให้รายได้ที่เหลืออยู่ไม่พอใช้จ่าย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้บัวผันรู้สึกเบื่อ และอยากหนีออกจากบ้านเพราะไม่อยากเห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน

คำถาม สมาชิกจะแก้ไขปัญหานี้อย่างไรถ้าประสบเหตุการณ์เดียวกับบัวผัน

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 11 “ มีปัญหาปรึกษาใครดี ”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สามารถขอคำปรึกษาผู้อื่นเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างเหมาะสม

สื่อการจัดกิจกรรม

1. กรณีศึกษา เรื่องของก้านิ่ง
2. ใบกิจกรรม

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม กรณีศึกษา อภิปรายกลุ่ม วาดรูป

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 – 5 คน แจกกรณีศึกษา เรื่องของก้านิ่ง และใบกิจกรรมให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม ๆ ละ 1 แผ่น
2. สุ่มกลุ่มสมาชิกหรือให้สมาชิกผู้วิจัยออกมานำเสนอคำตอบแต่ละข้อหน้าห้อง
3. ผู้วิจัยและสมาชิกร่วมกันอภิปรายสรุปข้อคิดจากกรณีศึกษา
4. สมาชิกแต่ละคนเขียนหรือวาดรูปเตือนใจจากกิจกรรมนี้
5. ผู้วิจัยและสมาชิกช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากกิจกรรม

ประเมินผล

1. สังเกตจากการอภิปรายสรุปข้อคิดจากการร่วมกิจกรรมของสมาชิก
2. การตอบคำถามลงในใบกิจกรรม

กรณีศึกษา

เรื่อง ของกำปิ้ง

กำปิ้งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อของกำปิ้งเป็นครูที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง แม่ของกำปิ้งเป็นนักร้องที่ร้านอาหารในเมือง ต่อมาแม่ของกำปิ้งถูกเลิกจ้างเนื่องจากห้องอาหารขาดทุนจึงต้องปิดกิจการ แม่ของกำปิ้งตกงานและไม่มีรายได้ทำให้เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับพ่อของกำปิ้งบ่อยครั้ง กำปิ้งไม่อยากให้พ่อกับแม่ทะเลาะกัน แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร กำปิ้งกลัวมากและเริ่มออกไปเที่ยวนอกบ้าน กำปิ้งพบกับจิ้งจอกซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือ และจิ้งจอกชักชวนกำปิ้งให้ลองยาบ้า

เมื่ออยู่ที่โรงเรียนกำปิ้งมักจะนั่งซึม เรียนไม่รู้เรื่องเพราะกลัวใจ อยากให้พ่อแม่คืนดีกันไม่แยกกันอยู่เหมือนทุกวันนี้ กำปิ้งเริ่มโดดเรียนและใช้ยาบ้าบ่อยมากขึ้นเพื่อเริ่มปัญหาทุกอย่าง เพื่อนในห้องของกำปิ้งบอก ครูประจำชั้นว่า กำปิ้งติดยาครูจึงเรียกกำปิ้งมาคุยเพื่อหาทางช่วยเหลือ

กำปิ้งเล่าให้ครูฟังว่าความหวังของกำปิ้งคือ อยากให้พ่อแม่คืนดีกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบกิจกรรม

ให้สมาชิกร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้ และหาตัวแทนนำเสนอในกลุ่มใหญ่

1. สาเหตุที่ทำให้กำนันติดยา คือ.....
2. ชีวิตของกำนันจะเป็นอย่างไรในอนาคต.....
3. ถ้าสมาชิกเป็นกำนัน สมาชิกจะทำอะไรเมื่อมีปัญหาหรือไม่สบายใจ.....
4. ถ้าสมาชิกเป็นกำนัน สมาชิกจะพูดคุย ปรีกษาหรือหาความช่วยเหลือจากบุคคลใด.....
5. จากข้อ 4 บุคคลใดสามารถให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่กำนันได้ เรียงตามลำดับความสำคัญทั้งให้เหตุผลประกอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดกิจกรรมที่ 12 “วางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย”

ระยะเวลา 180 นาที

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบกิจกรรม “เวลามีค่า”
2. อุปกรณ์สำหรับการวาดรูป

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม อภิปรายกลุ่ม วาดรูป

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกบันทึกกิจกรรมและเวลาที่สมาชิกใช้ตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าจนถึงเวลาเข้านอนทำอะไรบ้าง ลงในใบกิจกรรม
2. แล้วให้สมาชิกพิจารณาว่ากิจกรรมที่ทำในแต่ละวันนั้น เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ คำนึงค่ากับเวลาที่เสียไปหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. ถ้าหากว่า การใช้เวลาดังกล่าวยังไม่คุ้มค่า สมาชิกควรปรับปรุงตัวเองโดยวางแผนการใช้เวลาแต่ละวันอย่างไร
4. ให้สมาชิกวางแผนชีวิตของตนเองว่าในระยะ 1 ปี 5 ปี 10 ปี นั้นชีวิตของตนเองควรเป็นอย่างไร และวาดภาพในหัวข้อเรื่อง “ตัวฉันในวันข้างหน้า”
5. สมาชิกออกมานำเสนอภาพวาดที่ตนเองอยากเป็นในอนาคต
6. และผู้วิจัยร่วมกันอภิปราย สรุปข้อคิดที่ได้จากการร่วมกิจกรรมนี้และผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมในส่วนที่สมาชิกยังไม่ได้กล่าวถึง

ประเมินผล

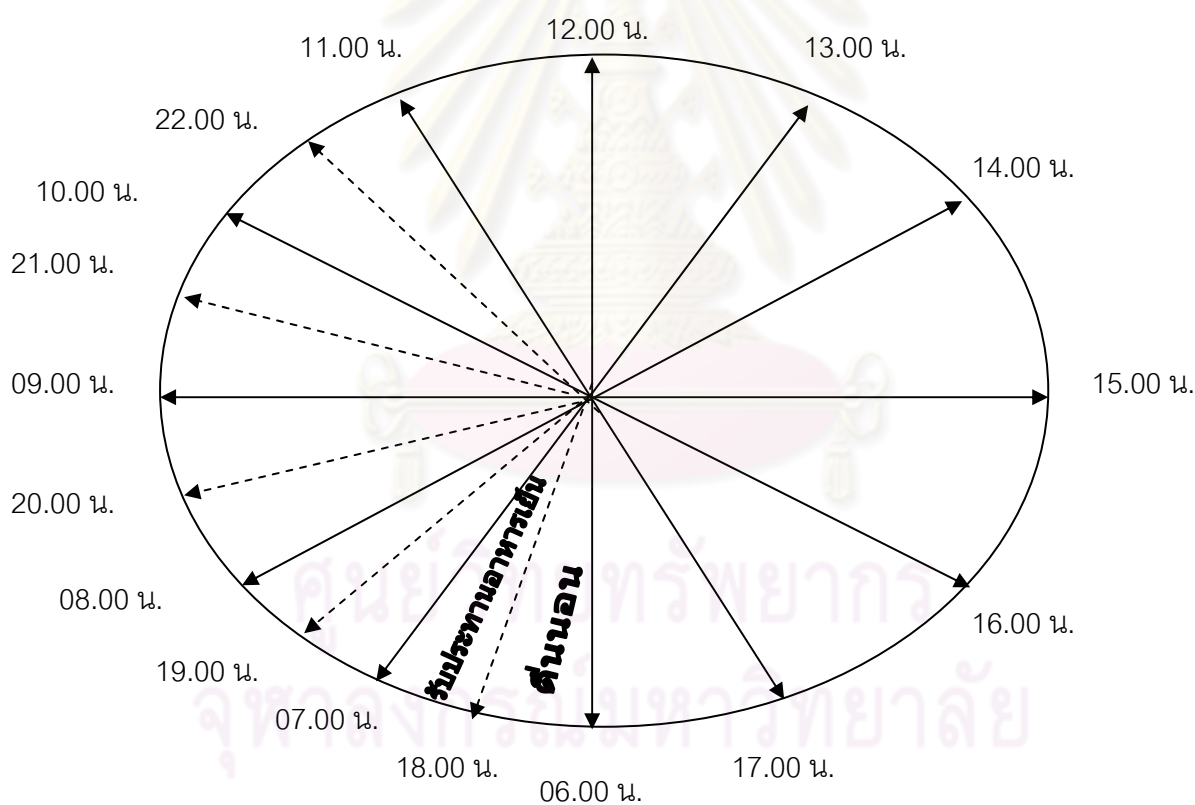
1. พิจารณาจากการบันทึกเวลาของสมาชิกที่ทำกิจกรรมตั้งแต่เช้า จนถึงเข้านอน
2. พิจารณาจากการวางแผนชีวิตในแต่ละช่วงชีวิตของสมาชิก
3. สังเกตจากการอภิปรายสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมของสมาชิก

ใบกิจกรรม

“เวลามีค่า”

ชื่อ.....

ให้สมาชิก บันทึกกิจกรรมที่สมาชิกทำในช่วงเวลาต่างๆ ตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าจนถึง
เข้านอน (หลัง 18.00 น. ให้ใช้ปากกาคดละเอียด)

รวมเวลาที่ใช้อย่างมีค่า.....ชั่วโมง

รวมเวลาที่ใช้อย่างเปล่าประโยชน์.....ชั่วโมง

แผนการจัดกิจกรรมที่ 13 “บันทึกเล่มน้อย”

ระยะเวลา 60 นาที/ ครั้ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สมาชิกสังเกตการเปลี่ยนแปลงการควบคุมอารมณ์ของตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

สื่อการจัดกิจกรรม

1. ใบสมุดบันทึก
2. ดินสอ

เทคนิคกิจกรรมกลุ่ม อภิปรายกลุ่ม

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. ให้สมาชิกบันทึกความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆที่แสดงถึงการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคในแต่ละวัน โดยจะทำในช่วงเวลาดำเนินการของสมาชิก ประมาณวันละ 10-30 นาที ขึ้นอยู่กับความสะดวกของสมาชิก เพื่อที่จะนำสิ่งที่บันทึกมาสนทนาร่วมกันในวันต่อมา
2. ผู้วิจัยและสมาชิกนั่งล้อมกันเป็นวงกลม หันหน้าเข้าหากัน และให้สมาชิกเริ่มเล่าสิ่งที่ตนเองบันทึกลงในสมุดเล่มน้อยทีละคน
3. เมื่อสมาชิกเล่าครบทุกคนแล้วผู้วิจัยและสมาชิกในกลุ่มจะสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

ประเมินผล

1. พิจารณาจากการบันทึกของสมาชิก
2. สังเกตจากการอภิปรายสรุปจากกิจกรรมของสมาชิก

หมายเหตุ

กิจกรรมดังกล่าวจะเริ่มทำตั้งแต่วันที่ 2 – 6 โดยวันแรกผู้วิจัยจะทำข้อตกลงกับสมาชิกว่า จะต้องมีการจดบันทึกในสมุดเล่มน้อยเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนความรู้กันในวันถัดไป

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์

เพื่อวิเคราะห์ความต้องการในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

1. ท่านคิดว่าเด็กและเยาวชนมีปัญหาในเรื่องการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ทางสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหारेื่องการควบคุม
ตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้จัดกิจกรรมใดบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริม
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน

.....

.....

.....

.....

.....

4. ลักษณะของกิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคที่จัดขึ้นเป็นอย่างไรและมีส่วนช่วยส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

5. ผลของกิจกรรมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้จัดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องการให้มีการจัดกิจกรรมใดบ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน

.....

.....

.....

.....

7. ลักษณะของกิจกรรมที่ท่านคิดว่าเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร (สื่อ อุปกรณ์ วิธีการ การประเมิน ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

แบบวัดความรู้ ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

คำชี้แจง 1.แบบทดสอบมีทั้งหมด 12 ข้อ
2.คำถามแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 4 ตัวเลือกคือ ก ข ค ง
3.โปรดตอบคำถามโดยใส่เครื่องหมาย X ลงบนอักษร ก ข ค หรือ ง ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การควบคุมตนเอง หมายถึงข้อใด
 - ก. พฤติกรรมที่มาผลการกระทำ
 - ข. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับการกระทำ
 - ค. ความสามารถของคนที่ควบคุมพฤติกรรมจากการเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม
 - ง. กระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

2. ข้อใดคือการรับรู้ถึงความสามารถของตน
 - ก. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา
 - ข. การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร
 - ค. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา
 - ง. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรู้จักปรึกษาผู้อื่น

3. ใครเป็นผู้มีความสามารถในการรับรู้ต่อปัญหาได้ดีที่สุด
 - ก. ใ้รู้ว่าตนเองเป็นคนอารมณ์ร้อน เมื่อโกรธจะพยายามนับ1-10 ในใจเสมอ
 - ข. ตื่นคิดตนเองต้องเก่งกว่าทุกๆคน เมื่อผลสอบออกมาถ้าไม่ได้ที่ 1 เขาจะรู้สึกไม่พอใจ
 - ค. ปลอดภัยว่าตนเองเก่งทุกๆเรื่อง ดังนั้นถ้ามีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นจะไม่ใช้ความผิดของเขา
 - ง. ไม่มีข้อถูก

4. ความหมายของการมีความคิดเชิงรุกต่อปัญหาคือข้อใด
 - ก. มีความคิดในด้านบวกต่อปัญหาให้มากที่สุด
 - ข. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา
 - ค. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรู้จักปรึกษาผู้อื่น
 - ง. กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุและปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น

5. ข้อใดไม่ใช่การมีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา

- ก. การคิดแก้ปัญหาให้หมดไป
- ข. การคิดหาทางออกของปัญหา
- ค. การคิดถึงผลกระทบของปัญหา
- ง. ถูกทุกข้อ

6. ใครเป็นผู้มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา

- ก. ตันคิดว่าปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้ไข ซึ่งเขาจะต้องคิดให้รอบคอบ
- ข. ตาลคิดว่าตนเองต้องเหนือกว่าผู้อื่นเสมอ และจะต้องชนะทุกคน
- ค. ช้าวคิดว่าตนเองเก่งทุกๆเรื่อง ดังนั้นตนจะไม่ทำอะไรผิดพลาดเลย
- ง. กล้าคิดว่าตนเองไม่เก่ง ทำอะไรก็ผิดพลาดอยู่เสมอ

7. การไม่ย่อท้อหมายถึงข้อใด

- ก. การขจัดปัญหาให้หมดไป
- ข. การจะแก้ปัญหาเพียงลำพัง
- ค. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมที่จะสู้กับปัญหา
- ง. ถูกทุกข้อ

8. ใครที่แสดงถึงความไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค

- ก. ปอพยายามอ่านหนังสือเพื่อให้สอบได้ที่ 1
- ข. แป้งพยายามทำการบ้านให้เสร็จเพื่อที่จะไม่ถูกทำโทษ
- ค. ปูนพยายามหาเงินให้ได้มากที่สุดเพื่อที่จะได้มีฐานะร่ำรวยกว่าคนอื่น
- ง. ปานให้กำลังใจตนเองเสมอเมื่อเจอเรื่องที่ยากลำบากเพื่อที่จะให้ผ่านพ้นไปได้

9. ข้อใดแสดงถึงการให้กำลังใจตนเองได้อย่างถูกต้อง

- ก. มองข้อดีของตนเองและบอกกับตนเองว่าเป็นคนที่มีความสามารถ
- ข. มองข้อบกพร่องของตนเอง และนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่นที่ดีน้อยกว่า
- ค. มองข้อบกพร่องของผู้อื่นแล้วนำมาเปรียบเทียบกับตนเองเพื่อให้ตนเองดีกว่า
- ง. มองข้อบกพร่องทั้งของตนเองและของผู้อื่น แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน

10. ความหมายของการหาทางออกของปัญหาคือข้อใด

- ก. มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา
- ข. การให้กำลังใจตนเองและพร้อมต่อสู้กับปัญหา
- ค. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหารู้จักปรึกษาผู้อื่น
- ง. กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุและปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น

11. ใครสามารถหาทางออกของปัญหาได้อย่างถูกต้องที่สุด

- ก. น้ำตาลจะแก้ปัญหทุกอย่างให้เร็วที่สุด
- ข. น้ำหวานจะพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนหากไม่สำเร็จจะปรึกษาผู้อื่น
- ค. น้ำอ้อยจะให้คุณพ่อคุณแม่ช่วยแก้ปัญหทุกครั้ง
- ง. เมื่อปัญหาน้ำฝนจะหาทางออกด้วยตนเองเท่านั้น

12. ข้อใดคือขั้นตอนการหาทางออกของปัญหาที่ถูกต้อง

- 1. กำหนดปัญหาให้ชัดเจน 2. วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา
 - 3. กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา 4. ลงมือแก้ปัญห 5. ประเมินผลการแก้ปัญหา
- ก. 1, 2 ,3,5 ,4
 - ข. 1, 3 , 2 , 4 , 5
 - ค. 2 , 4 , 3 , 1 ,5
 - ง. 2 , 3 ,1 , 4 , 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เฉลยแบบวัดความรู้
ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

ข้อ	คำตอบที่ถูกต้อง
1	ง. กระบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์
2	ข. การเข้าใจตนเองว่าเป็นอย่างไร
3	ก. ใ้รู้ว่าตนเองเป็นคนอารมณ์ร้อน เมื่อโกรธจะพยายามนับ1-10 ในใจเสมอ
4	ง. กระบวนการคิดโดยมองเห็นสาเหตุและปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น
5	ค. การคิดถึงผลกระทบของปัญหา
6	ก. ตัดคิดว่าปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้ไข ซึ่งเขาจะต้องคิดให้รอบคอบ
7	ค.การให้กำลังใจตนเองและพร้อมที่จะสู้กับปัญหา
8	ง.ป่านให้กำลังใจตนเองเสมอเมื่อเจอเรื่องที่ยากลำบากเพื่อที่จะให้ผ่านพ้นไปได้
9	ก.มองข้อดีของตนเองและบอกกับตนเองว่าเป็นคนที่มีความสามารถ
10	ค. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและรู้จักปรึกษาผู้อื่น
11	ข. น้ำหวานจะพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อนหากไม่สำเร็จจะปรึกษาผู้อื่น
12	ข. 1, 3 , 2 , 4 , 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดทักษะ

ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างด้านขวามือซึ่งท่านคิดว่าตรงกับตัวท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของฉันน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ ที่	ทักษะที่ประเมิน	เกณฑ์การประเมิน				
		มาก ที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
1	สามารถบอกได้ว่ามีปัญหอะไรเกิดขึ้นบ้าง					
2	สามารถสำรวจความรู้ตนเองว่าเป็นอย่างไร					
3	สามารถประเมินได้ว่าตนเองมีความสามารถ ในการควบคุมตนเองมากน้อยเพียงใด					
4	สามารถบอกสาเหตุและผลของปัญหาที่เกิด ได้					
5	สามารถวิเคราะห์ บอกวิธีการแก้ปัญหาและ จัดความขัดแย้งได้					
6	สามารถบอกข้อดี ข้อเสียของการแก้ปัญหา ไว้กับตัวเองได้					
7	สามารถพูดให้กำลังใจตนเองและผู้อื่นเพื่อให้ ต่อสู้กับปัญหาได้					
8	ไม่แสดงอาการท้อแท้เมื่อเจอกับปัญหาหรือ อุปสรรคต่างๆ					
9	มีการเตรียมพร้อมในการจะต่อสู้กับปัญหา					
10	สามารถบอกแนวทาง วิธีการในแก้ปัญหา และจัดความขัดแย้งได้					
11	สามารถนำปัญหาที่พบไปปรึกษาหรือขอ ความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้					
12	สามารถวางแผนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้					

แบบวัดทัศนคติ

ความสามารถในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรค

คำชี้แจง โปรดระบุระดับความคิดเห็นต่อข้อความ และทำเครื่องหมาย X ในตัวเลขที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน โดยจะให้เลือกค่าตามระดับของความรู้สึก คือ

เลือก 3	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางซ้ายมือมากที่สุด
เลือก 2	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางซ้ายมือรองลงมา
เลือก 1	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางซ้ายมือรองลงมาอีก
เลือก 0	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ในระดับปานกลางเท่าๆกันระหว่างข้อความตอบทางซ้ายมือ และข้อความตอบทางขวามือ
เลือก 1	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางขวามือรองลงมาอีก
เลือก 2	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางขวามือรองลงมา
เลือก 3	เมื่อความรู้สึกจะอยู่ใกล้เคียงกับข้อความตอบทางขวามือมากที่สุด

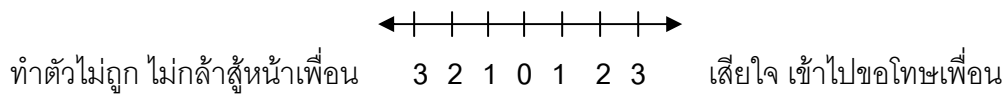
1. เมื่อมีคนบอกว่าฉันไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา
มากมายฉันจะ.....

ไม่ได้ใจ เพราะไม่มีใครรู้จักฉันดีพอ	← →	ฟังคำแนะนำและกลับมา
เท่าตัวตัวเอง	3 2 1 0 1 2 3	ทบทวนว่าฉันเป็นแบบ
นั้นหรือไม่

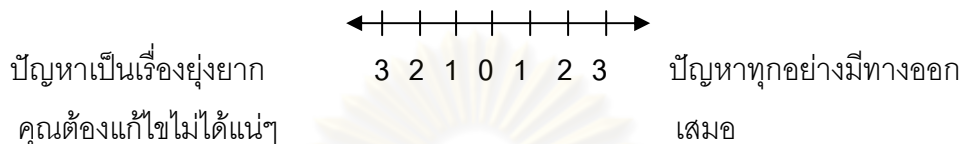
2. ครูเรียกฉันมาตำหนิที่หน้าห้อง ทั้งๆ ฉันตั้งใจทำงานเป็นอย่างดี ซึ่งก่อนหน้านั้นครูเคยชื่นชมงาน
ของฉันมาตลอด ฉันจะรู้สึก.....

โกรธ หนีออกนอกห้องโดยไม่มองใคร	← →	ควบคุมอารมณ์ได้
	3 2 1 0 1 2 3	ทบทวนการทำงานว่าผิด
อย่างไร และ คิดขอบคุณ
ครูที่เตือน

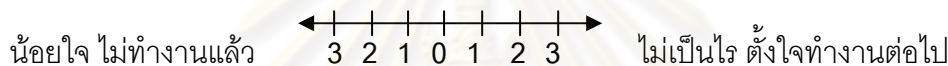
3. เพื่อนยั่วโมโห ฉันควบคุมอารมณ์ไม่อยู่ ได้เถียงตวาดเสียงดังกับเพื่อนแล้วเดินออกจากห้องไป
กระแทกประตูใส่หน้าเพื่อน ต่อมาภายหลังฉันจะ.....

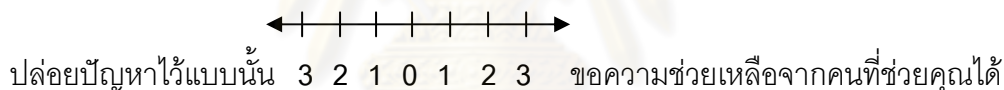
4. ทุกครั้งที่ปัญหาเข้ามาในชีวิตฉันจะคิดว่า...

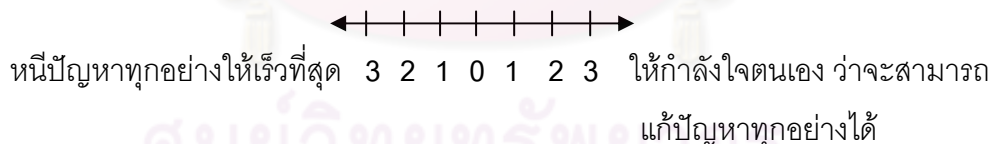
5. เมื่อฉันตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่แล้ว แต่ยังได้รับการตำหนิจากครู ฉันจะ.....

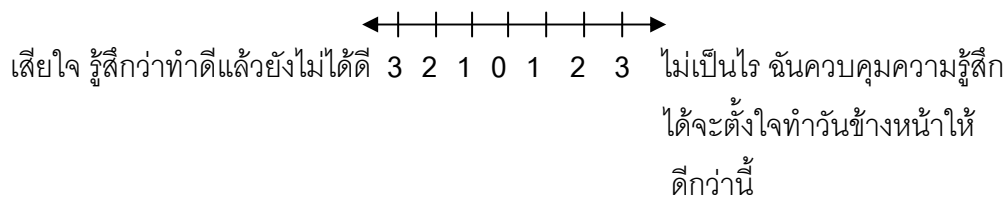
6. เมื่อมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้เองเพียงลำพัง ฉันจะ.....

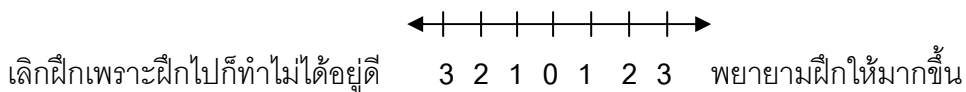
7. ทุกครั้งเมื่อเจอกับปัญหาที่ยุ่งยากสิ่งแรกที่คุณจะทำคือ.....

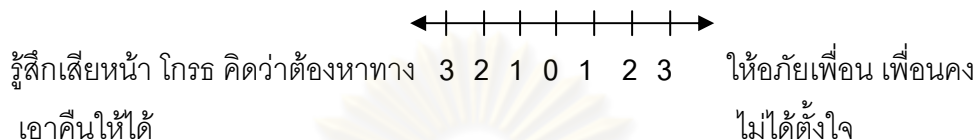
8. เจอเพื่อนที่เป็นหัวหน้าสร้างปัญหา ฉันก็ตั้งใจแก้ไขปัญหอย่างเต็มที่แล้ว แต่เพื่อนก็ยังไม่
พอใจ โวยวาย แล้วนำเรื่องราวไปฟ้องครู แล้วครูก็เรียกฉันไปตำหนิ ฉันจะรู้สึก.....

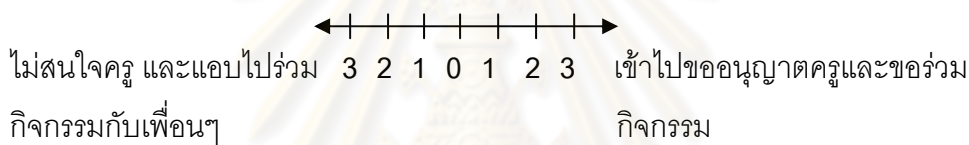
9. ฉันพยายามฝึกงานอาชีพอย่างหนักเพื่อให้ทำงานออกมาดี แต่ฉันก็ยังไม่ดี ฉัน
จะ.....

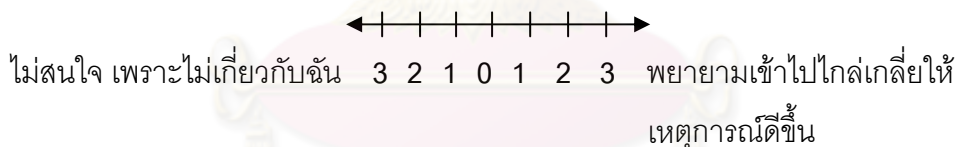
10. ฉันถูกเพื่อนแกล้งให้ขายหน้า ฉันจะรู้สึก....

11. ฉันถูกครูทำโทษไม่ให้ร่วมกิจกรรมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ แต่มีกิจกรรมที่ฉันอยากทำมาก ฉัน
จะ.....

12. เพื่อนห้องของฉันทะเลาะกันอย่างแรง ฉันจะ.....

แบบประเมินผลของการจัดกิจกรรม

คำชี้แจง โปรดระบุระดับความคิดเห็นต่อข้อความและกรรณาทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับ ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

5 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด
4 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาก
3 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง
2 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย
1 หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

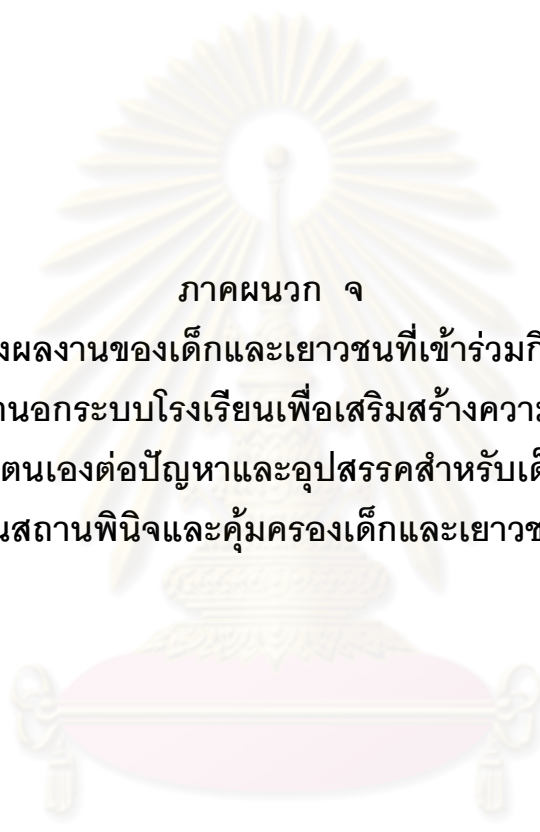
ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์การประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านเนื้อหา					
1. เนื้อหาความรู้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
2. เนื้อหาความรู้เข้าใจง่าย					
3. เนื้อหาความรู้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
4. เนื้อหาความรู้เป็นประโยชน์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง					
ด้านวิทยากร					
5. วิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. วิทยากรสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบเป็นกันเอง ให้ความสนใจต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
7. วิทยากรมีบุคลิกภาพเหมาะสม					
ด้านการจัดกิจกรรม					
8. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม					
9. เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
10. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม					
11. การจัดกิจกรรมดำเนินไปอย่างเป็นลำดับขั้นตอน					
12. สื่อ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความน่าสนใจและเหมาะสม					
13. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

ตัวอย่างผลงานของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถ
ในการควบคุมตนเองต่อปัญหาและอุปสรรคสำหรับเด็กและเยาวชน
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมนี้แหละตัวฉัน

“เด็กเก...สัก”
ศุภรติธล

นี่แหละ...ตัวฉัน

นิสัยของฉัน
โกรธง่าย
ใจใสแต่เก็บอารมณ์

ความภูมิใจของฉัน
ได้ไปเล่น
กีตาร์
ครั้งแรก

สิ่งที่คนอื่นชมฉัน
น่ารัก
ใจดี
เก่งเรื่องศิลปะ
ร้องเพลง

สิ่งที่ฉันอยากปรับปรุงตนเอง
ลดการร้องไห้
ใจดีกับคนอื่น

ฉันมองตัวเองยังไงนะ?
ได้เล่นกีตาร์แล้วมีความสุข
สนุกที่ได้ทำศิลปะ

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมนี้แหละตัวฉัน
ความรู้สึกที่สมาชิกบอกแต่ไม่กล้าพูดออกมา

พี่มาสอน มีรู้สึก ดีใจ
ไม่ครับ

ผมดี ที่ พี่มาสอน
ผมครับ

ผู้ช่วยออกไปพบกับ
พ่อ,แม่,ตา,ยายแล้ว
เล่น,กับลูก,ของผมน
ผมอยากได้อยู่กับทุกคน
ที่พ่อแม่ของดิฉัน
รักทุกคน

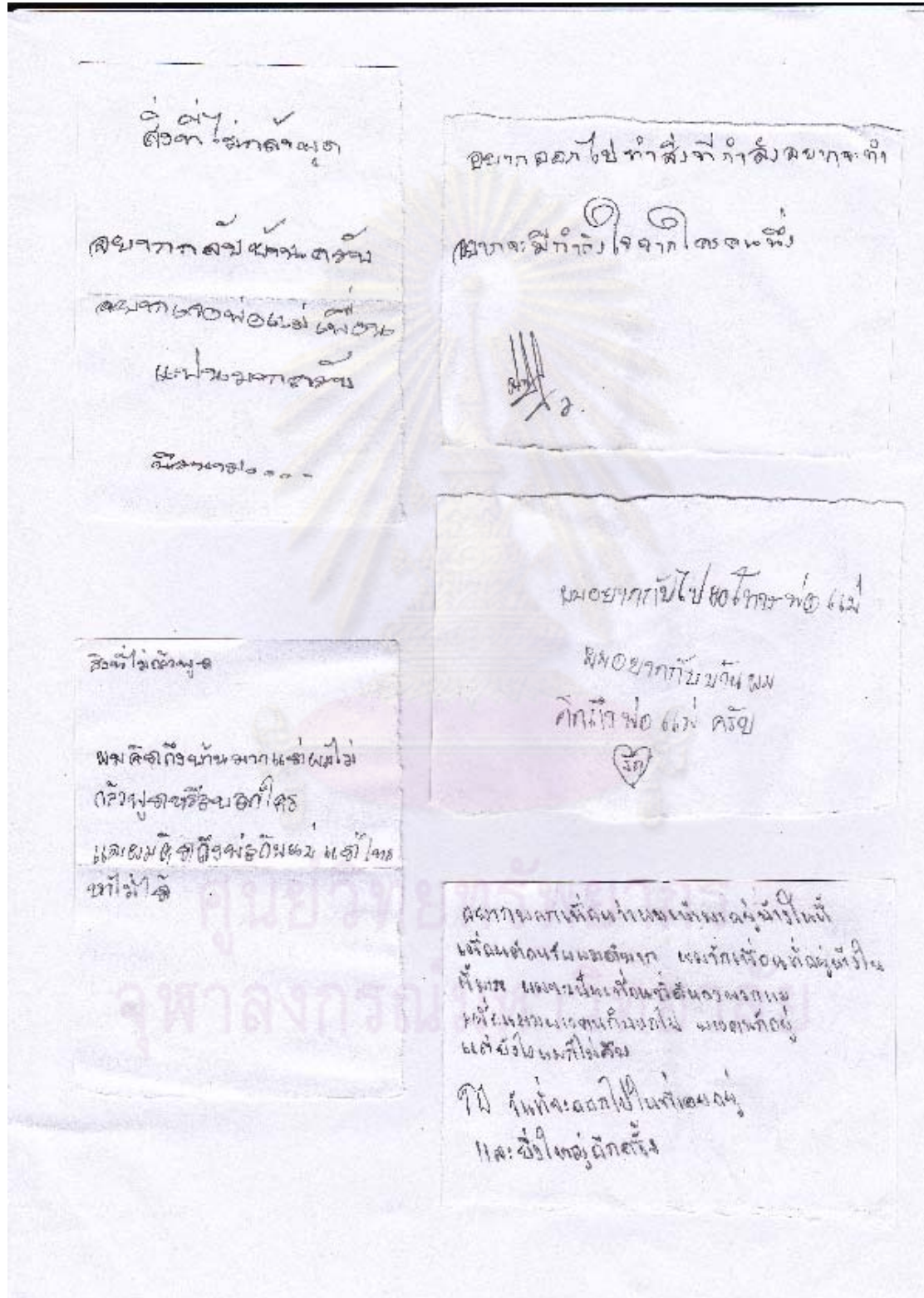
อยากใช้พ่ออีกแล้ว อยากหาผม
ทุกวันดีครับ ผมอยากกลับบ้านด้วย
ครูพี่รักดีครับ

โดนเตลิ่ง แล้ว เตาดีนี่ไม่ได้เพราะเท่าที่พวก
เรา ไล่เตลิ่ง ก็ไม่โดน เตลิ่ง ทำอะไรไม่ได้
โหล่ๆ ของเราจะฆ่ามันทิ้ง

เมื่อไหร่จะรู้จักตัวเองจริงๆ ลักที่
ขบถจริงดีแต่หนีออกจากตามนาตัวเอง
ขบถจริงก็ ท้อแท้กับคนต่อ เองว่าขบถจริงๆ
ขบถของขบถขบถหรือขบถก็รู้สึกที่ว่าคนของ
จริงๆจะไม่เข้าใจผมแล้ว ครับ... ..

ขอขอบคุณที่ให้ผมได้บอกมา...

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมนี้แหละตัวฉัน
ความรู้สึกที่สมาชิกบอกแต่ไม่กล้าพูดออกมา

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมฉันเก่งแค่ไหน

3

ใบงานกิจกรรม

" กิจกรรมทักษะการจัดการกับอารมณ์ "

ได้แต่ละคนวิเคราะห์ขั้นตอนการควบคุมอารมณ์ของคำกล่าวจากกรณีศึกษา และตอบคำถามต่อไปนี้

1. คำกล่าวรู้สึกอย่างไร เมื่อคำเชื้อยต่อไปนี้ ไม่เอาเลย

2. คาดผลดี ผลเสีย ของการควบคุมอารมณ์

ผลดี

ถ้าคำกล่าวควบคุมอารมณ์โกรธ ฉันคิดว่ามันช่วยให้ฉันได้รู้ถึงสิ่งที่ฉันต้องการที่ตอนนี้ เป็นของของคนอื่น
และเพื่อนฉัน ฉันจึง จะรู้ว่าสิ่งที่คนรอบข้างเขาชอบดี

ถ้าคำกล่าวไม่ควบคุมอารมณ์โกรธ.....

ผลเสีย

ถ้าคำกล่าวควบคุมอารมณ์โกรธ.....

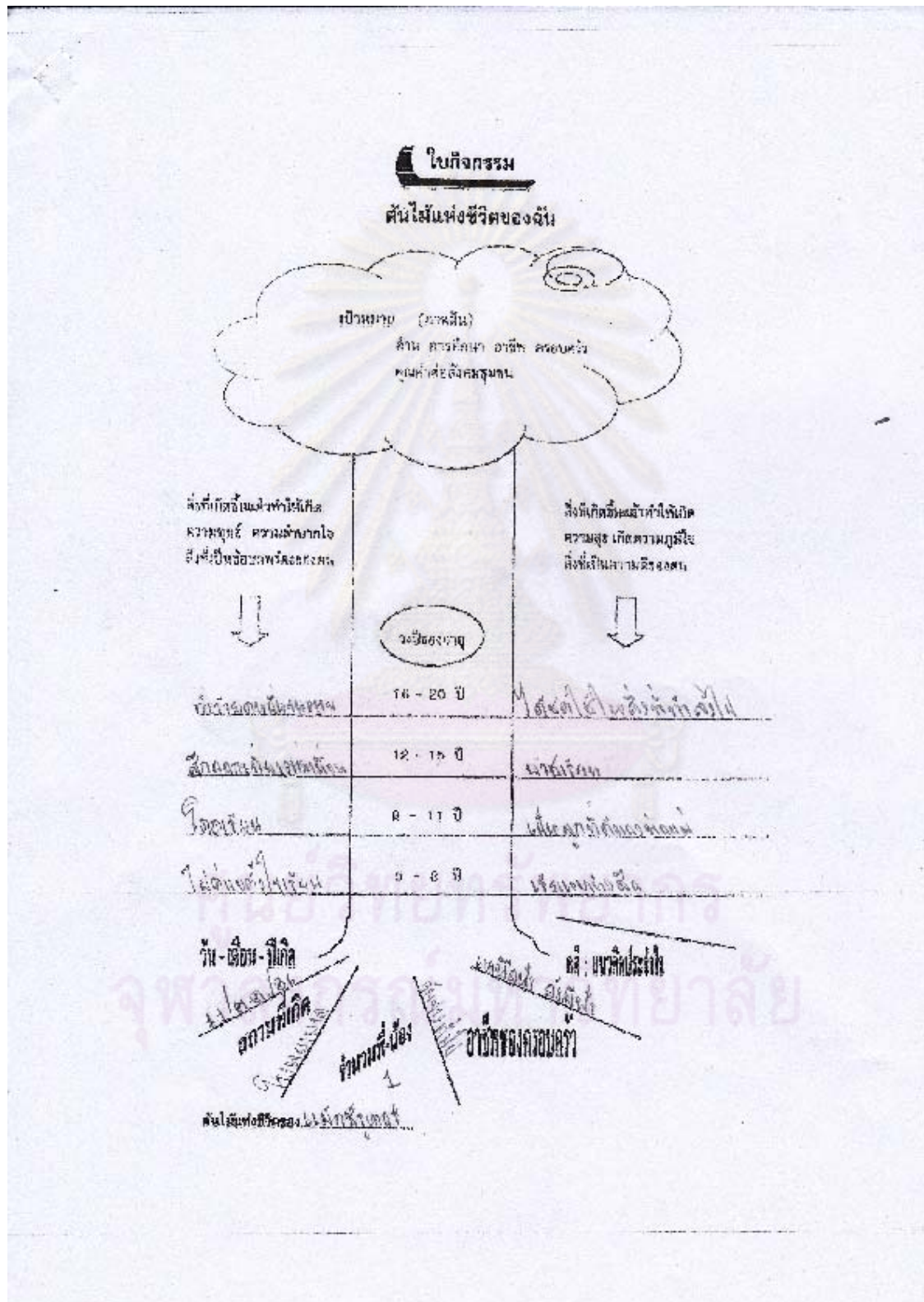
ถ้าคำกล่าวไม่ควบคุมอารมณ์โกรธ มันไม่พอใจ ไปต่อใจตัวเองกลับ
แล้ว อาจจะมีคนอื่นคนอื่นก็ได้

3. คำกล่าวควบคุมอารมณ์ด้วยวิธีใด... โดยวิธี หัก 1-10

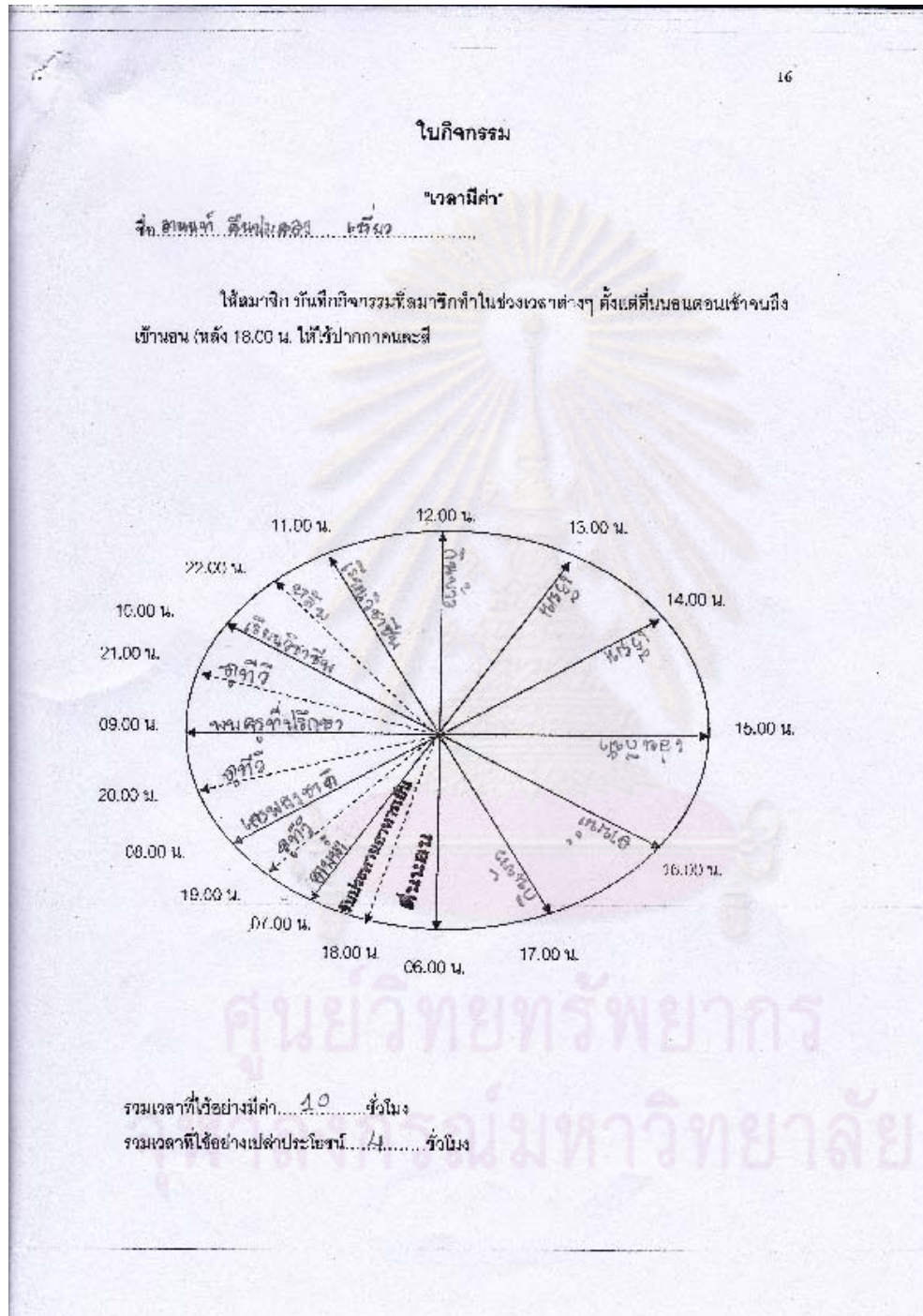
4. สำนวนความรู้สึกสุดท้าย คำกล่าวรู้สึกอย่างไร รู้สึก ดีใจมากที่เจอ สามารถควบคุมอารมณ์โกรธได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมกำลังใจสร้างได้

ตัวอย่างผลงาน จากกิจกรรมวางแผนชีวิต พิชิตเป้าหมาย

ตัวอย่างผลงาน มีปัญหาปรึกษาใครดี

ใบกิจกรรม

ให้สมาชิกร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้ และหาตัวแทนนำเสนอในกลุ่มใหญ่

- สาเหตุที่ทำให้กำนันติดยา คือ... เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว
- ชีวิตของกำนันจะเป็นอย่างไรในอนาคต... ถ้าพ่อ แม่ ไม่มา เขาก็จะขายหมู ขายไก่ ขายวัว ขายหมู ขายไก่ ขายวัว ขายหมู ขายไก่ ขายวัว
- ถ้าสมาชิกเป็นกำนัน สมาชิกจะอย่างไรเมื่อมีปัญหาหรือไม่สบายใจ... คุยปรึกษากับเพื่อน
- ถ้าสมาชิกเป็นกำนัน สมาชิกจะพูดคุย ปรึกษาหรือหาความช่วยเหลือจากบุคคลใด... คุยปรึกษากับเพื่อน
- จากข้อ 4 บุคคลใดสามารถให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่กำนันได้ เรียงตามลำดับความสำคัญทั้งให้เหตุผลประกอบ... พ่อ แม่ พี่ น้อง เพื่อน

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเอมอร บันทะสีบ เกิดเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2528 ที่จังหวัดลำปาง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคนโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเอมอร บันทะสืบ เกิดเมื่อวันที่ 16 มกราคม พ.ศ.2528 ที่จังหวัดลำปาง สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาคนโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย